САМОУЧИТЕЛЬ

РУССКАГО ЯЗЫКА

ДЛЯ УМѢЮЩИХЪ ЧИТАТЬ ПОПОЛЬСКИ.

СОСТАВИЛЪ

Н. БАЛЯСНЫЙ.

SAMOUK

RUSKIEGO JĘZYKA

DLA UMIEJĄCYCH CZYTAĆ PO POLSKU.

UŁOŻYŁ

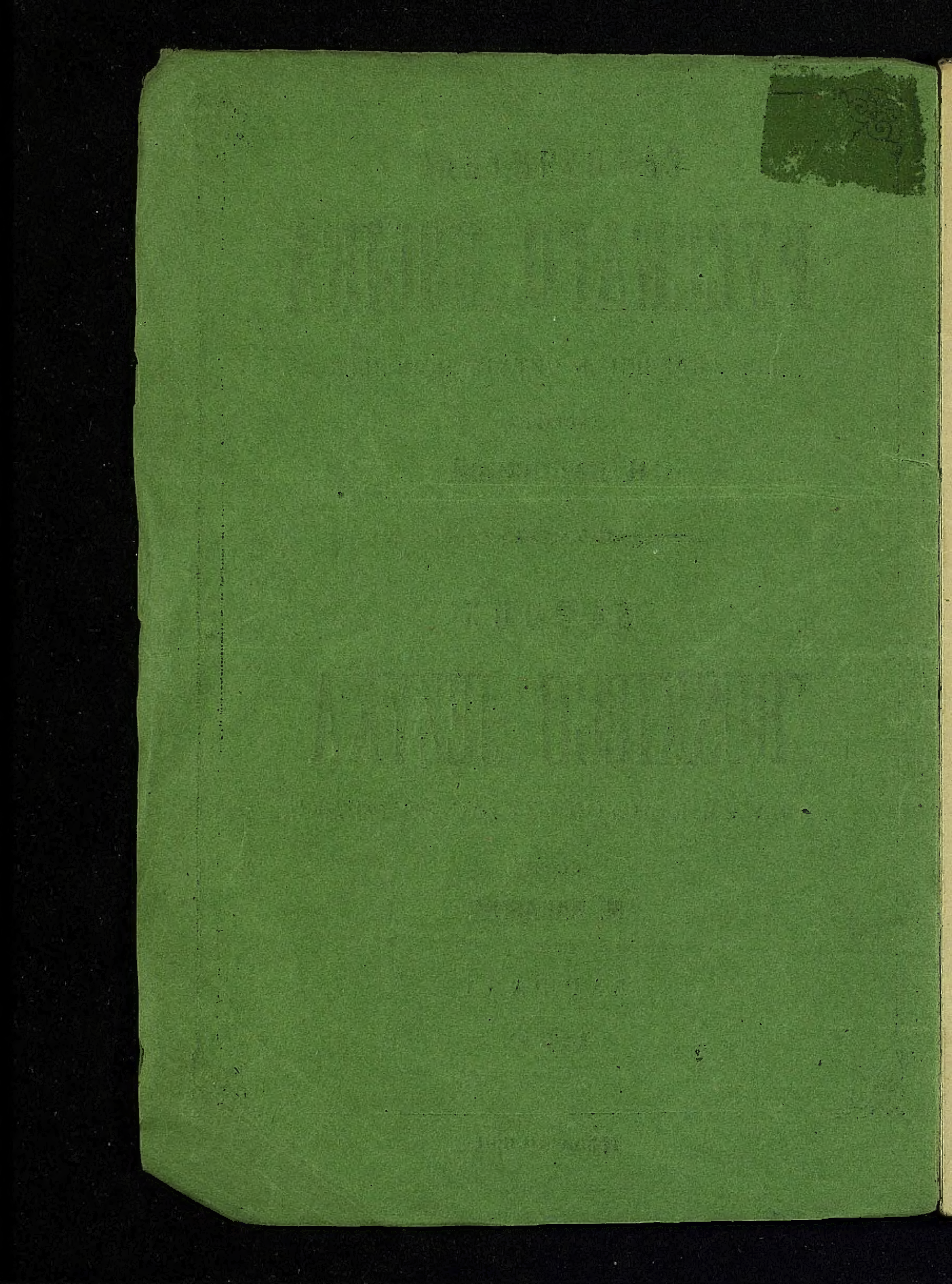
M. BALASNY.

ВАРШАВА

1870.

Цѣна 40 коп.

САМОУЧИТЕЛЬ.

SAMOUK.

Петру Ивановичу
Бартеневу,
съ чувствомъ глубокаго уваженія, приноситъ
Н. Балясный.

Варшава.
Авг. 8, 1870

SAMOUK
RUSKIEGO JĘZYKA,

DLA UMIEJĄCYCH CZYTAĆ PO POLSKU.

PRZEWODNIK

do nauczenia się języka bez pomocy nauczyciela.

Z dodaniem wzorów stylu literackiego
i w sprawach używanego.

Ułożył

Mikołaj Balasny.

WARSZAWA.
W drukarni J. Goldmana,
ul. Muranowska, Nr. 2197-в (now. 24).
1870.

САМОУЧИТЕЛЬ РУССКАГО ЯЗЫКА,

ДЛЯ УМѢЮЩИХЪ ЧИТАТЬ ПОПОЛЬСКИ.

РУКОВОДСТВО

къ изученію языка безъ пособія учителя.

Съ приложеніемъ образцевъ литературнаго и дѣловаго слога.

Составилъ

Николай Балясный.

ВАРШАВА.

Въ печатнѣ И. Гольдмана,

ул. Мурановская, N. 2197-в (нов. 24).

1870.

Дозволено Цензурою.
Г. Варшава, 26 Февраля 1870 г.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Народное сознаніе въ настоятельномъ ознакомленіи съ русскимъ языкомъ, выраженное въ Варшавѣ посѣщеніемъ воскресныхъ школъ русскаго языка, лицами разнаго сословія и возрастовъ, вызвало у насъ желаніе содѣйствовать такому насущному стремленію, пробужденному въ народѣ.

Вотъ почему мы и рѣшились издать такое руководство, по которому каждый грамотный, умѣющій читать попольски, безъ затрудненія могъ-бы выучиться и порусски, не прибѣгая къ пособію учителя.

Но нашъ опытъ не первый въ этомъ дѣлѣ. Въ Варшавѣ издано, въ разныхъ родахъ, нѣсколько руководствъ къ изученію русскаго языка. Нѣкоторыя изъ нихъ мы перечислимъ.

1) Łatwy sposób nauczenia się po rossyjsku i po polsku czytać i pisać w różnych odmianach liter, tak druku jakoteż i skoropisu, z przydaniem modlitw, rozmów, wierszów, anekdotów i t. d., i słów pod alfabetem co potrzebniejszych, *przez F. J. M.* (Franciszka Jaxę Makulskiego). Warszawa. 1795, 194 str.

Ранѣе этого изданія, вышедшаго въ Варшавѣ, мы не знаемъ; поэтому и считаемъ его первымъ руководствомъ къ изученію русскаго языка, появившимся въ Варшавѣ. Въ немъ помѣщены молитвы въ двухъ текстахъ, польскомъ и русскомъ (стр. 24—72), разговоры, стихи и анекдоты.

2) Rys historyczny literatury narodów słowiańskich. 1. *M. Grecza.* Rys historyczny literatury rossyjskiéj, z rossyjskiego przez *S. B. Linde.* Z dodatkami z Batjuszkowa, Karamzina, Bulharyna i in. Warszawa. 1823. 8° 578 стр.

Въ прибавленіяхъ съ стр. 381-й переводы на польскій языкъ, выбранные изъ образцовыхъ русскихъ писателей.

3) Rozmowy polsko-rossyjskie, z polecenia *Rady Wychowania Publicznego* ułożone i przeznaczone do użytku instytutów naukowych w Królestwie Polskiem. Warsz. 1836. 8° 272 стр.

4) *L. Rogalskiego.* Wypisy rossyjskie, czyli stopnowane ćwiczenia dla poczynających się uczyć języka rossyjskiego. Wyd. 4-e. Warsz. 1836. 16° 172 стр. и XLIII стр. русско-польс. словаря.

Въ этомъ руководствѣ на первыхъ 27-ми стр. изложены примѣры примѣненные къ грамматическимъ правиламъ. Съ 28-й стр. правила нравственности, а съ 35-й до 172-й хрестоматія; весь текстъ книги съ удареніями.

5) Самоучитель россійскаго и польскаго языковъ. Составленный *К. А. Токаревымъ.* Варшава. 1838, 8° 134 стр. Ц. 50 к.

Посвященъ родимымъ россіянамъ. Въ этомъ руководствѣ на первыхъ 74-хъ стр. исчислены употребительнѣйшія слова; далѣе, до конца, помѣщены разговоры. Какъ слова такъ и разговоры, на каждой страницѣ, расположены въ четыре ряда: 1) порусски, 2) попольски, 3) порусски, польскими буквами, 4) попольски, русскими буквами. Русскія слова переданы польскими буквами сообразно ихъ выговору; такъ напр. Rassiia, Maskwa, gara.

Мы приведемъ примѣръ правописанія въ этомъ руководствѣ: Нѣтъ-ли чего нибудь у тебя готоваго на завтракъ? Niet li czewo nibud u tiebia gatowaho na zawtrak? Чы нѣма чего-бондзь у цѣбѣ готовэго на снядане (стр. 103).

6) *Вас. Рклицкаго.* Русская Хрестоматія въ прозѣ и стихахъ, въ 2-хъ ч. Варш. 1838-39 (2-е изд.), 8°. Руководство снабжено удареніями и выдержало не одно изданіе.

7) *В. Рклицкаго.* Начальныя основанія русскаго языка для начинающихъ учиться порусски. Изд. 2-е, Варшава, 1839 г. 8° 240 стр.

Начало руководства съ азбуки. Далѣе упражненія и краткая хрестоматія въ прозѣ и стихахъ; текстъ книги снабженъ удареніями.

Этотъ учебникъ считался наилучшимъ и *единственнымъ* впродолженіи нѣсколькихъ лѣтъ (до 1864 г.) и выдержалъ 6 изданій.

8) *Г. Бертольда.* Руководство къ изученію языковъ нѣмецкаго, русскаго, французскаго и польскаго, составленное по новѣйшей методѣ. Курсъ 1-й изъ 24 уроковъ. Варш. 1844. 8° 55 стр. Это руководство ничто иное какъ разговоры, изложенные въ этимологическомъ порядкѣ. Въ предисловіи составитель очень хвалитъ методу и приписываетъ изобрѣтеніе ея себѣ; между тѣмъ какъ это только сокращеніе извѣстныхъ русско-французско-нѣмецкихъ разговоровъ *Евст. Ольдекопа,* имѣвшихъ громадный успѣхъ въ Россіи и выдержавшихъ нѣсколько изданій (1-е изд. въ Спб. въ 1838-мъ г.) Многіе примѣры взяты изъ разговоровъ Ольдекопа буква въ букву.

9) *П. Страховича.* Книга для чтенія и перевода съ русскаго языка на польскій, для учениковъ Института Сельскаго Хозяйства въ Маримонтѣ. Варшава, 1846. 8° 438 стр. Это

сборникъ статей по сельскому хозяйству, выбранныхъ изъ лучшихъ русскихъ и нѣмецкихъ агрономовъ (Усова, Павлова, Тера, Крейсига и др).

10) *M. Grecza.* Początkowe prawidla rossyjskiej grammatyki, przetłómaczone przez *A. B. Chlebowicza.* Изд. 4-е. Warszawa, 1847. 8⁰ 236 стр.

11) *Dobrowski.* Kurs praktyczny języka rossyjskiego, ułożony podług Wostokowa, Grecza, Połowcewa, Płaksina, Iwanowa i in. Warsz. 1850, 8⁰ 128 стр.

12) *И. Кондратовича.* Задачи для практическаго упражненія въ русскомъ языкѣ по грамматикѣ Н. Греча. Въ 2-хъ ч. Радомъ. 1855. 16⁰ 160 стр.

13) Nowa metoda nauczenia się łatwym sposobem pierwszych zasad języków: polskiego, rossyjskiego, francuzkiego i niemieckiego. Wydanie 10-e popraw. i pomnożone. Nakładem S. H. Merzbacha, księgarza. Warszawa, 1858. 16⁰ 202 стр.

Въ руководствѣ изложены разговоры и краткая грамматика.

14) Słownik rusko-polski do (къ хрестоматіи) Paulsona, wypracował *M. Amszejewicz.* Warsz. 1866, 8⁰ 96 стр.

15) Книга для чтенія и обученія русскому языку. Изд. (7-е) купца Истомина. Варшава, 1867 г.

Это руководство было составлено въ 1840-хъ г. для употребленія въ училищахъ Варшавскаго Учебнаго Округа, и какъ устарѣвшее выходитъ изъ употребленія.

16) *Ahn'a.* Praktyczne prawidła nauczenia się w krótkim czasie języka ruskiego przez *M. Amszejewicza.* Kurs 1. Wyd. 2-e, War. 1867, 16⁰ 128 стр.

Руководство начинается азбукой. Далѣе упражненія, за которыми слѣдуетъ метода (стр. 53—81). Ч. 2-я, краткая грамматика (стр. 83—100). Ч. 3-я, продолженіе методы (101—114 стр). Съ 115-й до 121-й стр. употребительныя слова. Съ 121-й—124-й разговоры. Съ 125-й—128-й стихотворенія.

17) Хрэстоматія вейска, чили збюръ выписувъ съ ружныхъ польскихъ ауторувъ. Выдане 2-е. Варш. 1867 г., 8⁰ 88 стр.

Въ этой хрестоматіи польскій текстъ напечатанъ русскими буквами.

18—20 *В. Грушецкаго.* A) Первоначальное знакомство съ русскимъ языкомъ для польскихъ дѣтей. Варш. 1867. 8⁰ 50 стр. Въ 1869-мъ г. 2-е изд.

B) Изборникъ, какъ пособіе при практическомъ изученіи русскаго языка. Курсъ 1-й (Для дѣтей младшаго возраста). Варш. 1868. 8⁰ 308 стр.

Статьи въ Изборникѣ раздѣлены: 1) для чтенія и разсказа, 2) для изученія наизусть, 3) для письменныхъ грамматическихъ упражненій и 4) для вещественнаго разбора словъ и выраженій въ книгѣ.

С) Русская и церковно-славянская грамота, со статьями для чтенія. Издана, по распоряженію Учебнаго Округа, для употребленія въ русскихъ начальныхъ училищахъ Округа. Варш. 1869, 8⁰ 134 стр.

Эти три руководства лучшія изъ вышедшихъ до настоящаго времени.

21) *А. Паперны.* Самоучитель русскаго языка. Книга грамматическо-практическая, примѣненная къ общественному и коммерческому быту евреевъ (на русскомъ и древне-еврейскомъ языкѣ). Съ прибавленіемъ писемъ на разные случаи, закладныхъ, контрактовъ, векселей и пр. Варшава, 1869. 8⁰ 144 стр.

22) Самоучитель русскаго языка для евреевъ (на русскомъ и жаргонѣ). Изд. *Шрифтгиссера.* Варш. 1869.

23) *Оллендорфа.* Метода обученія русскому языку и ключъ къ ней. Изд. Лесмана. Варшава, 1870.

Мы перечислили всѣ руководства, которыя намъ удалось розыскать. Кромѣ ихъ издано въ Варшавѣ нѣсколько азбукъ, изложенныхъ отжившимъ, пономарскимъ способомъ, съ заманчивымъ заявленіемъ (разсчитывающимъ на неграмотнаго покупателя) на заглавномъ листѣ—*по новѣйшей методѣ,* съ отсутствіемъ какой либо разумной методы.—Непремѣнное начало такихъ азбукъ алфавитный порядокъ буквъ; далѣе тянутся многочисленные склады *ири, сря, фря и пр.,* съ такими сочетаніями согласныхъ и гласныхъ, что сами составители едва-ли могутъ дать себѣ отчетъ. Далѣе слѣдуютъ упражненія *переполненныя грубыми ошибками* противъ языка, и при этомъ съ значительными опечатками, ставящими дитя въ тупикъ.

Приступая къ составленію общепонятнаго руководства, мы, предварительно ознакомившись съ приведенными изданіями, задали себѣ вопросъ — какимъ образомъ достичь легчайшаго и удобнѣйшаго пріема? Практическій опытъ указалъ намъ на сравнительный пріемъ обученія русскому языку, какъ самый удобопонятный и примѣнимый въ народѣ, говорящемъ родственнымъ языкомъ.

Руководствуясь заданною мыслію, мы, 1-й же урокъ, начали съ буквъ общихъ обоимъ языкамъ; но чтобы и это начало, конечно вразумительное для всякаго грамотнаго, не показалось безжизненнымъ, мы сочли полезнымъ подкрѣпить его легкими, понятными фразами, которыхъ въ первыхъ урокахъ много не наберешь. Такимъ образомъ учащійся, съ 1-го же урока, начинаетъ овладѣвать живою, вразумительною рѣчью, и, конечно съ 1-го же урока убѣдится въ возможности ознакомленія съ близкимъ ему языкомъ. Мы также обратили особенное вниманіе на ударенія, какъ на камень преткновенія для начинающихъ обучаться русскому языку, и сочли необходимымъ присоединить нѣсколько синонимовъ.

Съ помощію подстрочнаго указателя давъ возможность ознакомиться съ чтеніемъ, вслѣдъ за нимъ мы помѣстили употребительнѣйшія слова (516), въ числѣ которыхъ учащійся, по сравненіи, найдетъ около 160-ти незнакомыхъ ему русскихъ словъ; усвоивши ихъ, онъ съ пользой можетъ приступить къ параллельнымъ переводамъ, подчеркивая карандашомъ незнакомыя ему слова.

Мы будемъ очень счастливы, если нашъ незатѣйливый методъ, съ которымъ мы выступаемъ къ услугамъ сознающихъ насущную потребность въ ознакомленіи съ русскимъ языкомъ, языкомъ государственнымъ, приведетъ къ цѣли желающихъ научиться языку, и мы увѣрены что приведетъ.

Насколько выполнено нами намѣреніе принести и свою лепту труда на пользу народнаго вѣдѣнія государственнаго языка, судить не намъ.

Полезность книги будетъ для насъ лучшею наградою за трудъ.

Варшава, 17 Апрѣля 1870 г.

Н. Балясный.

Къ учащемуся.

Приступая къ изученію русскаго языка, вы съ первыхъ же уроковъ убѣдитесь въ родствѣ его и сходствѣ съ польскимъ языкомъ, чего не найдете въ языкахъ неславянскихъ (напримѣръ во французскомъ, нѣмецкомъ, латинскомъ и друг.).

Вы найдете, съ первыхъ же страницъ, очень много русскихъ словъ совершенно сходныхъ съ польскими буква въ букву.

Такое подобіе и сходство польскихъ словъ съ русскими вы встрѣтите не въ одномъ только русскомъ языкѣ, но и въ другихъ славянскихъ языкахъ, какъ напр. въ чешскомъ, сербскомъ и проч.

Напишите нѣсколько польскихъ словъ русскими буква-

Do uczącego się.

Przystępując do nauki ruskiego języka, z pierwszych zaraz lekcyj przekonacie się o pokrewieństwie i zgodności jego z językiem polskim, czego nie znajdziecie w językach nie-sławiańskich (np. we francuzkim, niemieckim, łacińskim i innych).

Znajdziecie, na pierwszych zaraz stronicach, bardzo wiele ruskich wyrazów, zupełnie zgodnych z polskiemi, litera w literę.

Takie podobieństwo i zgodność polskich wyrazów z ruskiemi znajdziecie nie w jednym tylko ruskim języku, lecz i w innych sławiańskich językach, jak na przykład w czeskim, serbskim i t. p.

Napiszcie kilka polskich wyrazów ruskiemi literami (np.

ми (напр. кума, вода, трава, коза, окно, вино, сукно), произнесите ихъ съ удареніемъ на вторыхъ слогахъ (удержите это въ памяти), то вы ихъ и прочтете совершенно правильно порусски, за весьма немногими исключеніями.

Пословица говоритъ: *всякое начало трудно*; но чтобъ намъ обойти эту трудность съ самаго начала, да скорѣе и легче ознакомиться съ рускимъ языкомъ, мы избираемъ сравнительный методъ изученія. Мы будемъ переходить отъ буквъ уже знакомыхъ вамъ—къ сходнымъ, а потомъ къ несходнымъ. При этихъ условіяхъ, предполагая въ васъ умѣнье читать попольски, вы очень скоро научитесь чтенію, письму и пониманію очень родственнаго вамъ языка, уже достаточно извѣстнаго въ этомъ краѣ.

Въ польской азбукѣ считается 27 буквъ, а въ русской 9-ю больше, т. е. 36 буквъ.

kuma, woda, trawa, koza, okno, wino, sukno), wymówcie je z akcentem na drugich zgłoskach (zatrzymajcie to sobie w pamięci), to i przeczytacie je zupełnie prawidłowo po rusku, z bardzo niewieloma wyjątkami.

Przysłowie mówi: *każdy początek jest trudny*; lecz aby pominąć tę trudność z samego początku, a prędzéj i łatwiéj obznajmić się z językiem ruskim, wybieramy porównawczą metodę nauki. Będziemy przechodzić od znanych już wam liter do zgodnych, późniéj zaś do nieznanych. Przy takich warunkach (przypuszczając, że umiecie czytać po polsku) bardzo prędko nauczycie się czytać, pisać i rozumieć tak bardzo spokrewniony wam język, a który już powszechnie znany w tym kraju.

W polskiém abecadle liczy się 27 liter, a w ruskiém o 9 więcéj, t. j. 36.

Буквы польской азбуки.

Oo, Kk, Aa — M (m), T (t).
Ii — (Ee).

B (Б), Cc (Цц), H (Гг),
Pp (Пп), Ee.

Je (je, jo), Ja, Ju, Uu, Yy.

Б (W), Cc (Ss), Gg, H (h),
(H, N), Pp (Rr).

Dd, Ll, Zz, Żż.

Ff, Cz, Ch.

Sz, Szcz, Ff, Ii.

Обѣ азбуки, какъ польскую такъ и русскую, мы размѣстили не въ алфавитномъ порядкѣ, а для удобства первыми буквами тѣ — что́ имѣютъ одинаковое начертаніе и произношеніе въ обоихъ родственныхъ языкахъ.

Если вы сравните польскую азбуку съ русскою, то найдете:

1) Буквы совершенно одинаковыя и по формѣ, и по звуку (произношенію)
Oo, Кк, Aa — M, T,—I i (Ee).

2) Буквы одинаковыя по формѣ, но неодинаковыя по звуку (произношенію)
B, Cc, H, Pp, Ee.

3) Буквы имѣющія одинъ звукъ, но разное начертаніе

Litery ruskiego abecadła.

Оо, Кк, Аа — Мм, Тт.
Іі, Ии, Йй — (Ээ, Ее).

Вв, (Ww), Сс (Ss), Нн
(Nn), Рр (Rr), Ее, Ъъ, Ьь.

Ѣѣ, (Ee, Ёё) Яя, Юю, Уу,
Ыы (Yy).

Бб (Bb), Цц (Cc) Гг (Gg,
Hh), Пп (Pp).

Дд, Лл, Зз, Жж.

Фф, Чч, Хх.

Шш, Щщ, Ѳѳ, Ѵѵ.

Obydwa abecadła, jak polskie tak i ruskie, rozłożyliśmy nie w alfabetycznym porządku, a dla dogodności najpierw te litery, które mają jednakowy kształt i dźwięk w obydwóch spokrewnionych językach.

Jeżeli porównacie polskie abecadło z ruskiém, to znajdziecie:

1) Litery zupełnie jednakowe jak co do kształtu, tak i co do dźwięku (wymowy)
Oo, Kk, Aa—M, T,—Ii (Ee).

2) Litery jednakowe co do kształtu, lecz różne co do dźwięku
B, Cc, H, Pp, Ee.

3) Litery mające jeden dźwięk, a odmienny kształt

Ii (Ии), Ww (Вв), Uu (Уу), Yy (Ыы), Bb (Бб),
Cc (Цц), Hh, Gg (Гг), Pp (Пп), Dd (Дд), Ll (Лл),
Zz (Зз), Żż (Жж), Ff (Фф, Ѳѳ), Ii (Ѵѵ).

4) Буквы сложныя, составленныя въ польскомъ языкѣ изъ 2-хъ и 4-хъ звуковъ (буквъ), а въ русскомъ изображенныя только одною буквою.

4) Litery złożone, składające się w polskim języku z 2-ch lub 4-ch dźwięków (liter), a w ruskim przedstawiające się jedną literą.

Je (Ѣѣ), Jo (ё), Ja (Яя), Ju (Юю), Cz (Ч), Ch (Х), Sz (Ш), Szcz (Щ).

5) Въ русскомъ языкѣ вы не встрѣтите буквъ такъ называемыхъ носовыхъ: ą, ę; напр. ręka, рука; gołąb, голубь; dąb, дубъ.

6) Знаки (еръ и ерь) Ъ и Ь, означающіе въ русскомъ языкѣ твердое, или мягкое произношеніе, въ польскомъ языкѣ выражаются черточкою, стоящею надъ согласными, или перечеркнутою буквою; напр. oś, ось; ość, ость; byl, быль; był, былъ.

7) Въ русскомъ языкѣ вы не встрѣтите буквы J j, но ё (jo), вмѣсто которой надъ буквою е ставятся двѣ точки (ё); напр. ёлка (jołka) jodła, её (jejo) ją.

Изъ приведенныхъ примѣровъ вы найдете въ русскомъ языкѣ:

1) 6 буквъ одинаковыхъ и по формѣ, и по звуку.

5) W ruskim języku nie napotkacie liter tak nazwanych nosowych ą, ę, np. ręka (рука), gołąb (голубь), dąb (дубъ).

6) Znaki Ъ i Ь (jer—jer', lub twardy i miękki) oznaczające w ruskim języku twardą lub miękką wymowę, w polskim języku znaczą się przecinkiem, umieszczonym nad spółgłoską, lub téż przekreśleniem litery, np. oś ось, ość ость, byl быль, był былъ.

7) W ruskim języku nie napotkacie litery Jj, lecz jo (ё), dla wyrażenia któréj, nad literą e stawia się 2 kropki (ё), np. ёлка (jołka) jodła, её (jejo) ją.

Z przytoczonych przykładów znajdziecie w ruskim języku:

1) 6 liter jednakowych, tak co do kształtu, jak i co do dźwięku.

2) 5 одинаковыхъ по формѣ, но разныхъ по звуку.

3) 15 одинаковыхъ по звуку, но разныхъ по формѣ.

4) 8 сложныхъ буквъ.

Теперь приступайте къ изученію русской азбуки, не всей разомъ, чтобы не затруднить себя, а постепенно, въ одинъ урокъ по нѣсколько буквъ.

Удѣляя каждый день по одному часу времени для занятій русскимъ языкомъ, вы черезъ недѣлю въ состояніи будете читать порусски, а выучившись читать, подчеркните карандашомъ незнакомыя вамъ слова, встрѣчающіяся въ переводахъ (съ стр. 30-й), и выучьте ихъ.

По окончаніи переводовъ, приступайте къ чтенію русскихъ книгъ, а при случаѣ вслушивайтесь въ живую русскую рѣчь. При соблюденіи высказанныхъ условій трудъ вашъ увѣнчается полнѣйшимъ успѣхомъ.

2) 5 jednakowych co do kształtu, lecz różnych co do dźwięku.

3) 15 jednakowych co do dźwięku, lecz różnych co do kształtu.

4) 8 złożonych liter.

Teraz przystąpcie do wyuczenia się ruskiego abecadła, nie całego od razu, żeby sobie nie robić trudności, a stopniowo, na jednéj lekcyi po kilka liter.

Przeznaczając dziennie po jednéj godzinie czasu dla zajęcia się ruskim językiem, wy w przeciągu tygodnia będziecie w możności czytać po rusku, a wyuczywszy się czytać, popodkreślajcie ołówkiem te z nieznanych wam wyrazów, które napotykacie w tłómaczeniu (str. 30), i wyuczcie się ich.

Po ukończeniu tłomaczenia przystąpcie do czytania ruskich książek, a przy zdarzonéj sposobności przysłuchajcie się żywéj ruskiéj rozmowie. Przy zachowaniu powyższych warunków, praca wasza będzie uwieńczona jak najpomyślniejszym skutkiem.

Урокъ I-й.

Мы начнемъ нашъ урокъ буквами одинаковыми въ обоихъ языкахъ, какъ по ихъ очертанію (формѣ), такъ и по произношенію.

Lekcya I-a.

Zaczniemy naszą lekcyę od liter jednakowych w obydwóch językach, tak co do ich kształtu, jakotéż i co do brzmienia.

Polskie litery... O, K, A.
Польскія буквы... o, k, a.
Ruskie litery... O, K, A.
Русскія буквы... о, к, а.

О-о. О, ок, ко, óко, Окà.
К-к. Óко, Окá.
А-а. А, ак, ка, как (jak).
Óко, как, Окà (рѣка).
oko, kak (jak), Oka (rzeka).

Въ первомъ словѣ удареніе на первой буквѣ (на о), а въ послѣднемъ на второй (на а). Всегда обращайте вниманіе на ударенія, чтобы вы могли правильно произносить слова.

W pierwszym wyrazie akcent na pierwszą literę (na o), a w ostatnim na drugą (na a). Zawsze zwracajcie uwagę na akcentowanie, abyście mogli prawidłowo wymawiać wyrazy.

Polskie litery... M, T.
Польскія буквы... m, t.
Ruskie litery... M, T.
Русскія буквы... м, т.

М-м (m). Ма, ам, мак, мáма, мàмка, Кàма (рѣка).
Ma, am, mak, mama, mamka, Kama (rzeka).

Т-т (t). То, от, кто, тот, кот, там, так, том, акт.
To, ot (od), kto, tot (ten), kot, tam, tak, tom, akt.

Вы знаете, что буквы бываютъ—большія (или пропис-

Wiecie, że litery bywają duże (początkowe) i małe

ныя) и малыя (или строчныя). Нѣкоторыя изъ малыхъ польскихъ буквъ отличаются отъ русскихъ своимъ начертаніемъ. Такъ напр. польскія буквы k, m, t, по-русски изображаются такъ: к, м, т; напр. kto tam, кто там.

Повторимъ предыдущіе примѣры малыми буквами и прочтемъ фразы изъ словъ вамъ уже знакомыхъ.

(czyli wierszowe). Niektóre z małych polskich liter odróżniają się od ruskich swoim kształtem. Tak np. polskie litery k, m, t, po rusku wyglądają tak: к, м, т; np. кто там, kto tam.

Powtórzmy poprzedzające przykłady małemi literami, i przeczytajmy zdania z wyrazów wam znanych.

К. М. Óко, Окà, Ка́ма, ма́ма, ма́мка,
Oko, Oka, Kama, mama, mamka,

Т. кот, том, там, так, акт, такт.
kot, tom, tam, tak, akt, takt.

А кто̀ там? Ма́ма. Ма́ма, как тот такт? А кот там?
A kto tam? Mama. Mama, kak tot takt? A kot tam?
Kto tam jest? Mama. Mama, jak ten takt? Czy kot tam jest?

Тот кот там. А мак мама? Тот мак там.
Tot kot tam. A mak mama? Tot mak tam.
Ten kot tam. Czy mak mamo (tam jest)? Ten mak tam.

А Ока́, а Ка̀ма? Так тот такт? Тот такт так.
A Oka, a Kama? Tak tot takt? Tot takt tak.
A Oka, a Kama (gdzie jest)? Tak ten takt? Ten takt tak jest.

А мамка там? Там тот кот? А кто то?
A mamka tam? Tam tot kot? A kto to?
A mamka jest tam? Czy tam jest ten kot? A kto to jest?

Polskie litery..... I (i, j), E.
Польскія буквы.... i (i, j), e.
Ruskie litery..... I, И, Й, Э, Е.
Русскія буквы..... i, и, й, э, е.

I-i, И-и.	Iм, им, мi, ми, ик, ки, кит.
(I-i).	Im, im, mi, mi, ik, ki, kit (wieloryb).
Й-й.	Iй, iй, ой, ай, кiй, мой, май, мо̀йка, ко́йка.
(J-j).	Ij, ij, oj, aj, kij, moj (mój), maj, mojka (mycie), kojka.
Э-э.	Эй, эм, эк, это, этот.
(E-e).	ej, em, ek, eto (to), etot (ten).
Е-е.	Е, е, ей, ее, тека, Мекка (городъ).
(Je-je).	Je, je, jej, jejo (ją), teka, Mekka (miasto).

Кiй, кит, мой, мои, им, май, мо́йка.
Kij, kit, moj, moi, im, maj mojka.
Kij, wieloryb, mój, moi, im, maj, mycie.

Ей, Эй, её, это, этот, тека, Мекка.
Jéj, Ej, jejo, eto, etot, teka, Mekka.
Jéj, Ej, ją, to, ten, teka, Mekka.

I, И, Й, Э, Е.	Мой кiй. Этот кит.
i, и, й, э, е.	Moj kij, etot kit,
	Mój kij, ten wieloryb,

Ма̀ма там.	Мо̀йка кота́.	Ко̀йка	ма̀мки.	Кiй мой.
mama tam,	mojka kota,	kojka	mamki,	kij moj.
mama tam jest,	mycie kota,	kojka (łóżko na okręcie)	mamki,	kij mój.

Примѣчанiе. Русскiя буквы i, и, обѣ выговариваются какъ польское i; напр. кiй, им, мои. 1) I (i) съ одной палочкой называется i *десятиричнымъ*; оно пишется передъ гласными буквами и полугласною й; напр. кiй, мой. 2) И (и) съ двумя палочками (оно похоже на польское u), называется и *восьмеричнымъ*,

Uwaga. Ruskie litery i, и, obydwie wymawiają się jak polskie i, np. кiй (kij), им (im), мои (moi). 1) I (i) jednolaskowe nazywa się i *dziesiatiryczne*; pisze się ono przed samogłoskami i półgłoskową (й) i krótkiem: np. кiй (kij), мой (mój). 2) И (и) dwulaskowe (ono się pisze jak polskie u), które nazywa się i *wosmi-*

оно ставится передъ согласными буквами и на концѣ словъ, напр. мои, кит. 3) Й (й), — и съ короткимъ знакомъ наверху, называется *и короткое*; оно произносится коротко, соотвѣтствуетъ польскому j, и ставится только послѣ гласныхъ буквъ, напр. мой, такой.

ryczne, kładzie się przed spółgłoskami i na końcu wyrazów, np. мои (moi), кит (wieloryb). 3) Й (й),—и krótkie, ze znakiem krótkim na wierzchu (z ogonkiem), nazywa się *i krótkie*, ono wymawia się krótko, odpowiada polskiemu j, i pisze się tylko po samogłoskach np. мой (mój), такой (taki).

А кто̀ там? Ма́ма. Мама, как тот такт? А кот там? Тот кот там. А мак мама? Тот мак там. А Ока̀, а Кама? Так тот такт? Тот такт так. А мамка там? Там тот кот? Это мой кій. Мойка кота. Койка мамки. Тот кій там. А там кто?

Вотъ вы безъ затрудненія выучили 10 русскихъ буквъ и прочли понятныя для васъ фразы. *Хорошее начало—половина дѣла.*

Otóż bez trudności wyuczyliście się 10 ruskich liter i przeczytali zrozumiałe dla was zdania. *Dobry początek—to połowa pracy.*

Урокъ 2-й. | Lekcya 2-a.

Прочтите слѣдующія слова:

Przeczytajcie następujące wyrazy:

BOK (БОК), PAN (ПАН), PISK (ПИСК), WOSK (ВОСК), WNUK (ВНУК), NOS (НОС), RAK (РАК), ROW (РОВ), OS (ОС), OSĆ (ОСТ), ĆMA (ТМА), OSA (ОСА).

KOSA (КОСА), ROSA (РОСА), MACOCHA (МАЧИХА), BABA (БАБА), CHÓR (ХОР), CHOROBA (БОЛЕЗНЬ), HYMN (ГИМН), APTEKA (АПТЕКА), SNOP (СНОП).

Въ этихъ примѣрахъ польскія буквы B, Cc, H, Pp, сходны съ русскими по начертанію, но различаются произношеніемъ.

W tych przykładach polskie litery B, Cc, H, Pp, podobne są do ruskich ze swego kształtu (formy), lecz różnią się co do brzmienia.

Polskie litery... B, C, H, P.
Польскія буквы... (b) c, (h), p.
Ruskie litery... B, C, H, P.
Русскія буквы... в, с, н, р.

Ruskie litery B, C, H, Pp, *czytajcie jak polskie* W, S, N, R.
Русскія буквы B, C, H, P, *читайте какъ польскія* w, s, n, r.

B-в. (*Czytajcie jak polskie W. Читайте какъ польское W*).

Bo, ов, вой, свой, винá винó,
Wo, ow, woj, swoj, wina, wino,
Wo, ow, woj, swój, wina, wino,

совá, воск, войт, войнá, вóйско.
sowa, wosk, wojt, wojna, wojsko.
sowa, wosk, wójt, wojna, wojsko.

Мóйка котá. Кóйка мáмки. Ем (ѣм) мак. Совá
Mojka kota. Kojka mamki. Jem mak. Sowa
Mycie kota. Kojka (łóżko) mamki. Jem mak. Sowa

мáмы. Это винá мáмки. Войнá котà с совóй. Это стáрое
mamy. Eto wina mamki. Wojna kota s sowoj. Eto staroje
mamy. To wina mamki. Wojna kota z sową. To stare

винó. Вот там стоит Иван с мамой, а там войт. Этот
wino. Wot tam stoit Iwan s mamoj, a tam wojt. Etot
wino. Oto tam stoi Jan z mamą, a tam wójt. Ten

кот не такóй как тот. Вот там ростёт мак, а там ива.
kot ne takoj kak tot. Wot tam rostiot mak, a tam iwa.
kot nie taki jak ten. Oto tam rośnie mak, a tam iwa.

С-с. (*Czytajcie jak polskie S s. Читайте какъ польское S s*).

Со, ос, оса́, сок, сот,
So, os, osa, sok, sot,
So, os, osa, sok, sot,

сам, сом, сон, сноп, коса́, Москва́.
sam, som, son, snop, kosa, Moskwa.
sam, som, sen, snop, kosa, Moskwa.

Коса́ ма́мки. Са́ни Ива́на. Так это? Это так. Са́мое
Kosa mamki. Sani Iwana. Tak eto? Eto tak. Samoje
Kosa mámki. Sanie Jana. Tak to? To tak. Same

ста́рое вино́. Ма́ма со мной ест (ѣст) ра́ки. Этот рак
staroje wino. Mama so mnoj jest raki. Etot rak
starsze wino. Mama ze mną je raki. Ten rak

тако́й кра́сный. Ма́ма со мной мо́ет кота́.
takoj krasnyj. Mama so mnoj mojet kota.
taki czerwony. Mama ze mną myje kota.

Н-н. (*Czytajcie jak polskie N n. Читайте какъ польское N n*).

Но, он, нас, са́ни, нора́,
No, on, nas, sani, nora,
No, on, nas, sanie, nora,

окно́, Анна, Нева́, но́сит.
okno, Anna, Newa, nosit.
okno, Anna, Newa, nosit.

Кров красна́. Ко́мната Ива́на. Но́вое кра́сное вино́.
Krow krasna. Komnata Iwana. Nowoje krasnoje wino.
Krew czerwona. Pokój Jana. Nowe czerwone wino.

Нас мо́ет мамка. Сестра́ Анна мота́ет ни́тки. Этот
Nas mojet mamka. Sestra Anna motajet nitki. Etot
Nas myje mamka. Siostra Anna zwija nitki. Ten

мото́к ни́ток мой. В како́й сторонѣ́ Ока́ и Ка́ма?
motok nitok moj. W kakoj storonje Oka i Kama?
kłębek nici mój. W jakiéj stronie Oka i Kama?

Р-р. (*Czytajcie jak polskie R r. Читайте какъ польское R r.*)

Ра, ар, рай, рак, ров, кров, ро́та, рост,
Ra, ar, raj, rak, row, krow, rota, rost,
Ra, ar, raj, rak, row, krew, rota, wzrost,

крот, три, трон, ра́ма, роса́, сестра́, сторона́, ва́рит.
krot, tri, tron, rama, rosa, sestra, storona, warit.
kret, trzy, tron, rama, rosa, siostra, strona, warzy(gotuje).

Вот там рой ос. Рост Анны тако́й как и Ива́на. Эта
Wot tam roj os. Rost Anny takoj kak i Iwana. Eta
Oto tam rój os. Wzrost Anny taki jak i Jana. Ta

ра́ма с окна̀. Ва́нина сестра̀ ва́рит раки. Ка́ма на
rama s okna. Wanina siestra warit raki. Kama na
rama z okna. Jasia siostra warzy (gotuje) raki. Kama we

восто́кѣ Россíи. В како́й сторонѣ́ Нева́ ?
wostokie Rossii. W kakoj storonie Newa ?
wschodniéj Rossyi. W jakiéj stronie Newa ?

Къ выученнымъ буквамъ прибавимъ еще двѣ — Ъ (еръ) и Ь (ерь). Ъ показываетъ твердое произношенie, а Ь мягкое.

Въ польскомъ языкѣ твердое произношенie (ъ) передается или перечеркнутою буквою (напр. stół, столъ; był, былъ), или отсутствieмъ черточки надъ буквой (напр. wzrost, ростъ); а Ь (мягкое произношенie) черточкою стоящею надъ буквою; напр. oś, ось, brać, братъ.

Прочтемъ нѣсколько примѣровъ съ буквами ъ и ь (еръ и ерь).

Do tych liter, cośmy się już nauczyli, dodamy jeszcze dwie Ъ (jer) i Ь (jer'). Ъ pokazuje wymówienie twarde (mocne), a Ь miękkie.

W polskim języku twarde wymówienie ъ (ostry akcent) wyraża się albo przez literę przekreśloną (np. stół столъ, był былъ), albo téż brakiem przecinka nad literą (np. wzrost ростъ); a Ь (wymówienie miękkie) przecinkiem stojącym nad literą; np. oś—ось, brać—братъ.

Przeczytamy kilka przykładów ze znakami: ъ (twardym) i ь (miękkim).

Ъ,Ь.	Тотъ,	воскъ,	войтъ,	снопъ,	но́ситъ,	носи́ть,	ва́ритъ,
	Tot,	wosk,	wojt,	snop,	nosit,	nosit',	warit,
	Ten,	wosk,	wójt,	snop,	nosi,	nosić,	warzy,

вари́ть,	ось,	осъ,	кровъ,	кровь.
warit',	oś,	os,	krow,	krow'.
warzyć,	oś,	os,	dach,	krew'.

Насъ тро́е.	Воскъ осъ.	Ось во́йта.	Есть тамъ кто?
Nas troje.	Wosk os.	Oś wojta.	Jest tam kto?
Nas jest troje.	Wosk os.	Oś wójta.	Jest tam kto?

Есть.	Анна естъ (ѣстъ)	ра́ки.	Ма́ма но́ситъ	Ва́ню.
Jest'.	Anna jest	raki.	Mama nosit	Waniu.
Jest.	Anna je	raki.	Mama nosi	Jasia.

Носи́ть Ва́ню.	Вари́ть макъ.	Она́ ва́ритъ макъ.	
Nosit' Waniu.	Warit' mak.	Ona warit mak.	
Nosić Jasia.	Gotować mak.	Ona gotuje mak.	

Урокъ 3-й. Lekcya 3-a.

Polskie litery... Je (Jo), Ja Ju, U, Y
Польскія буквы... je (jo), ja, ju, u, y (рус. у).
Ruskie litery... Ѣ (Ё), Я, Ю, У, Ы.
Русскія буквы... ѣ (ё), я. ю, у, ы.

Ээ, Ее, (Ѣѣ), Ёё. Эй, ей, это, этотъ, е́ю, ѣстъ, есть, её.
(E,e, Je, Je, Jo). Ej, jej, eto, etot, jeju, jest, jest', jejo.
Ej, jéj, to, ten, nią, jeść, jest, ją.

Ѣѣ.	Ѣмъ,	ѣстъ,	тѣ,	имѣю,	имѣть.
(Je).	jem,	jest,	tie,	imieju,	imiet'.
	jem,	je,	te,	mam,	mieć.

Яя.	Я, мя,	я́ма,	и́мя,	меня́,	моя́,	Ка́тя.	
(Ja).	Ja, mja,	jama,	imia,	menia,	moja,	Katja.	
	Ja, mię,	jama,	imię,	mnie,	moja,	Kasia.	

Юю.	Ую,	ою,	е́ю,	не́ю,	с не́ю,	ю́ный.
(Ju).	uju,	oju,	jeju,	neju,	s neju,	junyj.
	uju,	oju,	nią,	nią,	z nią,	młody.

Уу. Уа, ау, умъ, уста́, умѣ́ть, умѣ́ю.
(Uu). Ua, au, um, usta, umieť, umieju.
Ua, au, um, usta, umieć, umiem.

Ыы. Ты, мы, вы, мыть.
(Yy). Ty, my, wy, myť.
Ty, my, wy, myć.

Кто это? Это я, а то ея мáма. Я и Кáтя. Ты и Вáря.
Kto eto? Eto ja, a to jeja mama. Ja i Katia. Ty i Warja.
Kto to? To ja, a to jéj mama. Ja i Kasia. Ty i Basia.

Мы у мáмы. Вы у тёти. Они́ и онѣ́ мóютъ. У насъ
My u mamy. Wy u tioti. Oni i onie mojut. U nas
My u mamy. Wy u cioci. Oni i one myją. U nas (jest)

тётя Анна. Умъ моéй сестры́. Эта у́тка Ивáна. Эй
tiotia Anna. Um mojej sestry. Eta utka Iwana. Ej
ciocia Anna. Um mojéj siostry. Ta kaczka Jana. Ej

Вáня какóй ты! Мы съ мáмою мóемъ Кáтю. Этна
Wania kakoj ty! My s mamoju mojem Katju. Etna
Jasiu jakiś ty! My z mamą myjemy Kasię. Etna

высокá. Мáмка мотáетъ ни́тки и умѣ́етъ мыть ихъ.
wysoka. Mamka motajet nitki i umiejet myť ich.
jest wysoka. Mamka zwija nici i umie myć je.

Ивáнъ, Варвáра, Катери́на, Вáня, Вáря и Кáтя всё
Iwan, Warwara, Katerina, Wania, Warja i Katja wsjo
Jan, Barbara, Katarzyna, Jaś, Basia i Kasia wszystko

это имена. Уа кот, уа кóтикъ, уа мой сѣ́рый.
eto imena. Ua kot, ua kotik, ua moj sieryj.
to są imiona. Ua kot, ua kotek, ua mój szary.

Урокъ 4-й. Lekcya 4-a.

Вотъ мы въ три урока выучили 21-ну букву; намъ остается еще 15 буквъ.

Otóż w 3 lekcyach i nauczyliśmy się 21 liter, pozostaje więc nam jeszcze 15.

Теперь прочтемъ порусски нѣсколько примѣровъ безъ подстрочнаго указателя.

Эта оса́. Моя́ коса́. Ка́тя имя. А какъ и́мя твоей ма́мы? Имя мое́й ма́мы Анна. Кара́си и о́куни вку́сны.

Мы ра́но встаёмъ. — Я мо̀ю ру́ки. Я мо̀ю мою ру́ку. О́сы и комары́ куса̀ютъ. Ко̀ровы на травѣ́.

Усы́ у кота̀ сѣ́рые. Вотъ та нора́, въ кото̀рой скрыва̀ются кроты́.

На той сторонѣ́ рѣки́, въ высотѣ́, вьются во̀роны и воро́ны. Въ су́мерки настаётъ темнота̀. Съ мо̀ря несётся сыро̀й вѣ́теръ.

Эта мину́та вре́мени наста̀нетъ весно̀ю. Ма̀ма ва̀ритъ кара̀си и о́куни.

Тамъ ростётъ осока̀, а тамъ у рѣки́ росту́тъ высо̀кія и́вы.

Teraz przeczytamy po rusku kilka przykładów bez skazówki.

To osa. Moja kosa. Kasia imię. A jak imię twojéj mamy? Imię mojéj mamy Anna. Karasie i okunie są smaczne.

My wstajemy rano.—Ja myję ręce. Ja moju myję rękę. Osy i komary kąsają. Krowy na trawie.

Wąsy u kota są szare. Oto ta nora, w któréj kryją się krety.

Na téj stronie rzeki, w wysokości, bujają kruki i wrony. O zmroku następuje ciemność. Z morza unosi się wilgotny wiatr.

Ta minuta czasu będzie wiosną. Mama gotuje karasie i okunie.

Tam rośnie turzyca, a tam koło rzeki rosną wysokie iwy.

Polskie litery...	B,	C,	G,	H,	P.
Польскія буквы...	b,	c,	g,	h,	p.
Ruskie litery...	Б,	Ц,	Г,		П.
Русскія буквы...	б,	ц,	г,		п.

Б-б Аб, ба, об, бо, бобъ, бокъ, букъ, быкъ, бытъ,
(B-b). Ab, ba, ob, bo, bob, bok, buk, byk, byt,
Ab, ba, ob, bo, bob, bok, buk, byk, byt,

быть, бѣгъ, братъ, баба, рыба, битва, бекасъ.
byt', bieg, brat, baba, ryba, bitwa, bekas.
być, bieg, brat, baba, ryba, bitwa, bekas.

Букъ крѣпокъ. Няня въ банѣ. Рыба въ рѣкѣ.
Buk kriepok. Niania w banie. Ryba w riekie.
Buk silny. Niania w łaźni. Ryba w rzece.

Братецъ и сестрица у бабы. Бараны и быки съ копытами.
Bratec i sestrica u baby. Barany i byki s kopytami.
Brat i siostra u baby. Barany i byki z kopytami.

Мама стоитъ у берега рѣки. Санктъ-Петербургъ на
Mama stoit u berega reki. Sankt-Peterburg na
Mama stoi przy brzegu rzeki. Sankt-Peterburg na

берегу Невы. Братъ съ сестрою и тётею у Марьи
beregu Newy. Brat s sestroju i tiotieju u Marji
brzegu Newy. Brat z siostrą i ciotką są u Maryi

Ивановны. Время вставать. Пора боронить посѣвъ
Iwanowny. Wremja wstawat'. Pora boronit', posiew
Joanna. Czas (już) wstawać. Czas bronować zasiewy

своими сѣрыми быками. Бекасъ и воробей птицы.
swoimi sierymi bykami. Bekas i worobej pticy.
swojemi szaremi bykami. Bekas i wróbel ptaki.

Я берегу его.
Ja beregu jego.
Ja strzegę go.

Ц-ц Цѣпь, цѣпъ, цѣна, цвѣты, отецъ, яйцо, цѣнить.
(C-c). Cep, cep, cena, cwiety, otec, jajco, cenit'.
Łańcuch, cep, cena, kwiaty, ojciec, jajko, cenić.

Цѣпомъ молотятъ. Курица несётъ яйца. Цвѣтникъ
Ciepom mołotjat. Kurica nesiot jajca. Cwietnik
Cepami młócą. Kura niesie jajka. Klomb

усѣянъ цвѣтàми. Царь и царúца въ Петербýргѣ. Ивàнъ
'usiejan cwietami. Car' i carica w Peterburgie. Iwan
zasiany kwiatami. Cesarz i cesarzowa w Petersburgu. Jan

торгýетъ цвѣтàми. Отéцъ принёсъ крàсное яйцó.
torgujet cwietami. Otec prynios krasnoje jajco.
handluje kwiatami. Ojciec przyniósł czerwone jajko.

Г-г Го, ог, гу, гусь, горà, губà, гýбка, рогъ, ногà,
(G, H) Go, og, gu, guś, gora, guba, gubka, rog, noga,
(g, h). Go, og, gu, gęś, góra, gęba, gąbka, rog, noga,

снѣгъ, пирогъ, густóй, гóрькій, говорúть.
snieg, piróg, gustoj, gorkij, goworit'.
śnieg, piróg, gęsty, gorzki, mówić.

Гýбка ростётъ въ мóрѣ. Утка гàга въ сѣверномъ
Gubka rostet w morie. Utka gaga w siewiernom
Gąbka rośnie w morzu. Kaczka gaga w północnym

океàнѣ. Гýси на горѣ; не бѣгайте за нúми и не
okieanie. Gusi na gorie; nie biegajtie za nimi i nie
oceanie. Gęsi na górze; nie biegajcie za niemi i nie

гоняйтесь. Братъ игрàетъ на скрыпкѣ, а гость говорúтъ
goniajteś. Brat igrajet na skrypkie, a gost' goworit
gońcie się. Brat gra na skrzypcach, a gość mówi

съ пàпой. У этого гóстя такія густыя брóви.
s papoj. U etogo gostia takija gustyja browi.
z papą (ojciec). U tego gościa takie gęste brwi.

Пусть огонь горúтъ ярко — не гасúте его. Не
Pust' ogoń gorit jarko — nie gasite (jego) ewo. Nie
Niechaj ogień pali się jasno — nie gaście go. Nie

бѣгайте такъ скоро, а то устáнете. Я побѣгý къ
biegajtie tak skoro, a to ustanetie. Ja pobiegu k
biegajcie tak prędko, a to zmęczycie się. Ja pobiegnę do

гýсю, поймàю его и принесý Кàтѣ. Пàпа громко
gusiu, pojmaju jego (wo) i priniesu Katie. Papa gromko
gęsi, złapę ją i przyniosę Kasi. Papa głośno

говори́тъ Ва̀нѣ буквы Б, Ц, Г и П.
goworit Wanie bukwy B, C, G, H i P.
mówi Jasju litery B, C, G, H i P.

П-п Па, ап, пасъ, пёсъ, пень, потъ, пискъ, перо̀,
(P-p). Pa, ap, pas, pios, pień, pot, pisk, piero,
Pa, ap, paśl, pies, pień, pot, pisk, pióro,

пиво, повѣсть, пѣсня, птица, писать, просить.
piwo, powiest', pieśnia, ptica, pisat', prosit'.
piwo, powieść, pieśń, ptak, pisać, prosić.

Стой пря̀мо. Пётръ пьётъ пиво. Пёсъ у̀тку принёсъ.
Stoj priamo. Piotr p'jot piwo. Pios utku prinios.
Stój prosto. Piotr pije piwo. Pios kaczkę przyniósł.

Это пуста̀я ко̀мната. Ихъ путь пять вёрстъ. Мы
Eto pustaja komnata. Ich put' piat' wiorst. My
To pusty pokój. Mają drogi pięć wiorst. My

купа̀емся въ рѣкѣ́. Эта по̀вѣсть мнѣ́ нра̀вится.
kupajemsia w rekie. Eta powiest' mnie nrawitsia.
kąpiemy się w rzece. Ta powieść mi się podoba.

Петя понёсъ па̀пѣ письмо̀ отъ тёти. Россія на
Petia ponios papie pismo ot tioti. Rossija na
Piotruś zaniósł papie list od cioci. Rossyja (leży) na

восто̀кѣ Европы. Мно̀гія пти́цы покры́ты кра-
wostokie Jewropy. Mnogija pticy pokryty kra-
wschód Europy. Wiele ptaków pokrytych jest pię-

си́выми пѐрьями.
siwymi pierjami.
knemi piórami.

Урокъ 5-й. Lekcya 5-a.

Polskie litery. — D, L, Z, Ż.
Польскія буквы. — d, l, z, ż.
Ruskie litery. — Д, Л, З, Ж.
Русскія буквы. — д, л, з, ж.

Д-д. Да, ад, даръ, домъ, день, дубъ, дымъ, дворъ,
(D-d). Da, ad, dar, dom, dień, dub, dym, dwor,
Da, ad, dar, dom, dzień, dąb, dym, dwór,

дама, дерѐвня, дикій, даваَть, дари́ть.
dama, derewnia, diki, dawat', darit'.
dama, wieś, dziki, dawać, darzyć.

Дай мнѣ его. У дѣ́да два до̀ма. Дя́дя и дѣ́дъ
Daj mnie jewo. U dieda dwa doma. Diadia i died
Daj mnie go. U dziadka są dwa domy. Wuj i dziadek

гуля́ютъ по дерѐвнѣ. Дубъ крѣ́пкое дѐрево. Ва̀ря
guliajut po derewnie. Dub kriepkoje derewo. Waria
przechadzają się po wsi. Dąb ma twarde drzewo. Basia

сиди́тъ въ саду́ одна̀. Иванъ дёшево купи́лъ
sidit w sadu odna. Iwan dioszewo kupił
siedzi w ogrodzie sama jedna. Jan tanio kupił

бара̀на. Морска́я вода́ солона́. Отсю́да, съ балко̀на
barana. Morskaja woda sołona. Otsiuda, s bałkona
barana. Morska woda jest słona. Żtąd z bałkona

мы ви́димъ деревя́нные до̀мики крестья́нъ.
my widim derewiannyie domiki krestjan.
widzimy drewniane domki włościan.

Л-л. Ла, ал, ле, левъ, лёдъ, лёнъ, лѣсъ, блескъ,
(L-l). La, ał, lie, lew, liod, lion, lies, błesk,
Ła, ał, le, lew, lód, len, las, blask,

ли́па, лиса̀, лѣ́то, игла̀, голова̀, бѣ́лый, летать.
lipa, lisa, lieto, igła, gołowa, biełyj, letat'.
lipa, lis, lato, igła, głowa, biały, latać.

Левъ силенъ. Лѣсъ зеленъ. Блескъ огня́ яркій.
Lew silen. Lies zelen. Blesk ognia jarkij.
Lew silny. Las zielony. Blask ognia jest jasny.

Гора́ Эльборусъ высока. Бѣ́лый лѐбедь плаваетъ
Gora Elborus wysoka. Biełyj liebied' pławajet
Góra Elborus jest wysoka. Biały łabędź pływa

на о̀зерѣ. Густо̀й тума́нъ покры́лъ поля́. Голубо̀й
na ozierie. Gustoj tuman pokrył polia. Gołuboj
na jeziorze. Gęsta mgła pokryła pola. Błękitny

цвѣтъ нѐба прія́тенъ для глазъ. Людми́ла славя́нское
cwiet nieba prijaten dla głaz. Liudmila sławianskoje
kolor nieba przyjemny jest dla ocz. Liudmiła sławiańskie

и́мя. У моего брата боли́тъ голова̀.
imia. U mojewo brata bolit gołowa.
imie. Mojego brata boli głowa.

З-з. За, азъ, зубъ, зной, звѣрь, заяцъ, змѣя́, зима̀,
(Z-z). Za, az, zub, znoj, zwier', zajec, zmieja, zima,
Za, az, ząb, znoj, zwierz, zając, żmija, zima,

коза̀, земля́, зерно̀, зелёный, зеленѣ́ть.
koza, zemlia, zierno, zielonyj, zieleniet'.
koza, ziemia, ziarno, zielony, zielenieć.

Зимо̀ю земля́ покрыва́ется снѣ́гомъ. Весно̀ю показы-
Zimoju zemlia pokrywajetsia sniegom. Wesnoju pokazy-
Zimą ziemia okrywa się śniegiem. Wiosną pokazu-

вается въ полѣ зѐлень. Заяцъ трусли́вое живо̀тное.
wajetsia w polie zieleń. Zajec trusliwoje żiwotnoje.
je się w polu zieloność. Zając trwożliwe stworzenie.

За̀мокъ и замо́къ не одно̀ и̂ то̀же. Поля́
Zamok i zamok nie odno i to że. Polia
Zamek (pałac) i zamek (u drzwi) nie jest jedno i to samo. Pola

ужѐ зазеленѣ̀ли. Рѣка́ Ви́сла у́же Во̀лги. Не всѣ
uże zażelenieli. Rieka Wisła uże Wołgi. Nie wsie
już zazieleniały. Rzeka Wisła węższa niż Wołga. Nie wszystkie

змѣ́и ядови́ты; са́мыя ядови́тыя во̀дятся въ
zmiei jadowity; samyja jadowityja wodiatsia w
żmije są jadowity; najjadawitsze żyją (rozmnażają się) w

жа́ркихъ страна́хъ. Зубръ во́дится въ гро́дненской
žarkich stranach. Zubr woditsia w grodnieńskoj
gorących stronach. Żubr żyje w grodnieńskiej

губе́рніи. Зима́ была́ тепла́.
gubernii. Zima byla tepla.
gubernii. Zima byla ciepła.

Ж-ж. Же, еж, ёжъ, жукъ, жизнь, журавль, жена́,
(Ż-ż). Że, eż, jož, žuk, žizń, žurawl', žena,
Że, eż, jeż, żuk, życie, żuraw, żona,

жаба, жи́ла, желѣ́зо, жить, жать, жа́дный, живо́й.
żaba, żiła, żeliezo, żit', żat', żadnyj, żywoj.
żaba, żyła, żelazo, żyć, żąć, żądny, żywy.

Желѣ́зо крѣ́пкій металлъ. Жо́луди на дуба́хъ. Журавль
Żeliezo kriepkij metał. Żołudi na dubach. Żurawl
Żelazo twardy metal. Żołędzie na dębach. Żuraw

пожира́етъ (ѣстъ) лягу́шекъ. Пора́ жать рожь.
pożirajet (jest) liaguszek. Pora żat' roż.
pożera (je) żaby. Czas (pora) żąć żyto.

Его жена́ недо́лго жила́. У ежа́ о́стрыя и́глы.
Jewo żena niedołgo żiła. U jeża ostryja igły.
Jego żona niedługo żyla. U jeża są ostre (kolce) igły.

У на́съ жа́ркое лѣ́то. На жарко́е былъ поданъ
U nas żarkoje lieto. Na żarkoje był podan
U nas jest gorące lato. Na pieczyste była podana

гусь. Образование си́льное ору́жіе про́тивъ
guś. Obrazowanije silnoje orużije protiw
gęś. Wykształcenie jest silnym drężem przeciwko

невѣ́жества.
neweżestwa.
głuposcie.

Урокъ 6-й.

Polskie litery... F, Cz, Ch.
Польскія буквы.. f, cz, ch.
Ruskie litery... Ф, Ч, Х.
Русскія буквы.. ф, ч, х.

Ф-ф. Фа, аф, фунтъ, фракъ, фи́га, ко̀фе,
(F-f). Fa, af, funt, frak, figa, kofe,
Fa, af, funt, frak, figa, kawa,

фле́йта, фигу́ра, фа̀брика, фами́лія.
flejta, figura, fabrika, familija.
flet, figura, fabryka, nazwisko.

Футъ мѣ́ра длины́, а фунтъ мѣ́ра вѣ́са. Фарфо̀ръ
Fut miera dliny, a funt miera wiesa. Farfor
Fut miara długości, a funt miara wagi, Porcelana

и фая́нсъ до̀роги. Какъ ваше и́мя, отѐчество и фами́лія?
i fajans dorogi. Kak wasze imia, oteczestwo i familija ?
i fajans są drogi. Jak pańskie imie, (imie ojca) i nazwisko ?

Онъ былъ одѣ́тъ въ черный фракъ. Да́йте мнѣ
On był odiet w czernyj frak. Dajtie mnie
On był ubrany w czarny frak. Dajcie mi

стака́нъ ча̀ю и ча̀шку кофе со сли̇́вками. Фи́ги
stakan czaju i czaszku kofe so sliwkami. Figi
szklankę herbaty i filiżankę kawy ze śmietanką. Figi

росту́тъ въ Африкѣ.
rostut w Afrikie.
rosną w Afryce.

Ч-ч. Ча, ач, чай, чижъ, часъ, честь,
(Cz-cz). Cza, acz, czaj, czíż, czas, cześć,
Cza, acz, czaj, czyż, godzina, cześć,

часы́, ча́ша, чорный, чи́стый, чеса́ть.
czasy, czasza, czornyj, czistyj, czesať.
zegarek, czasza, czarny, czysty, czesać.

Мы пьёмъ чай въ семь часóвъ. Онъ пи́шетъ
My p'jem czaj w siem czasow. On piszet
My pijemy herbatę o siódmej godzinie. On pisze

чóрнымъ черни́ломъ. Часы́ иду́тъ вѣ́рно.
czornym czerniłom. Czasy idut wierno.
czarnym atramentem. Zegarek chodzi wiernie(punktualnie).

Бѣ́лая кошка на чердакѣ́. Чижъ поётъ грóмко.
Biełaja koszka na czerdakie. Czyż pojet gromko.
Biała kotka jest na poddaszu (strychu). Czyż śpiewa głośno.

X-x. Ха, ах, ух, у́хо, хлѣ́бъ, хмѣль,
(Ch-ch). Cha, ach, uch, ucho, chleb, chmiel,
Cha, ach, uch, ucho, chléb, chmiel,

хрѣ́нъ, худóй, холóдный, ходи́ть, хвали́ть.
chren chudoj, chołodnyj, chodit', chwalit'.
chrzan, chudy, chłodny, chodzić, chwalić.

Подáйте бѣ́лый хлѣ́бъ на стóлъ. Хмѣль вью́щееся
Podajtie biełyj chleb na stoł. Chmiel wijuszczejesia
Podajcie biały chléb na stół. Chmiel wijąca (pnąca) się

растеніе. У Вани боли́тъ у́хо. Хорóшая ухâ
rastenije. U Wani bolit ucho. Choroszaja ucha
roślina. U Jasia boli ucho. Dobra ucha (zupa z ryb)

вку́сное ку́шанье. Ту́чи несу́тъ дождь. Алексѣ́й хо-
wkusnoje kuszanije. Tuczi niesut dożd'. Alexiej cho-
smaczne jedzenie. Chmury niosą deszcz. Aleksy cho-

дитъ съ Петромъ. Холодное лѣ́то непрія́тно.
dit s Petrom. Chołodnoje lieto nieprijatno.
dzi z Pietrom. Chłodne lato jest nieprzyjemne.

Урокъ 7-й. Lekcya 7-a.

Polskie litery... Sz, Szcz, F, I.
Польскія буквы... sz, szcz, f, i.
Ruskie litery... Ш, Щ, Θ, V.
Русскія буквы... ш, щ, ө, v.

Ш-ш. Ша, аш, шаль, шахъ, шовъ, шкафъ, мышь,
(Sz-sz). Sza, asz, szal, szach, szow, szkaf, mysz,
Sza, asz, szal, szach, szew, szafa, mysz,

ши́ло, шу́ба, школа, ширина́, шкату́лка, шалѣ́ть.
sziło, szuba, szkoła, szirina, szkatułka, szalieť.
szydło, futro, szkoła, szerokość, szkatułka, szaleć.

Ми́ша шали́тъ въ школѣ́. Мышь бои́тся кошекъ. Эта
Misza szalit w szkole. Mysz boitsia koszek. Eta
Michaś szaleje w szkole. Mysz boi się kotów. Ten

шаль изъ шерсти. На нёмъ овечая шу́ба. Онъ
szal iz szersti. Na niom owieczaja szuba. On
szal jest ze szerści. Na nim owcza szuba (futro). On

шу́титъ съ нимъ. Стака́нъ сдѣ́ланъ изъ стекла.
szutit s nim. Stakan sdiełan iz stekła.
żartuje z nim. Szklanka zrobiona jest ze szkła.

Сапо́жникъ шьётъ ши́ломъ. Въ битвѣ́ Пётръ защи́щал-
Sapożnik szjot sziłom. W bitwie Piotr zaszcziszczał-
Szewc szyje szydłem. W bitwie Piotr bronił

ся щито́мъ и са́блею. Шерсть моей кошки сѣ́рая.
sia szczitom i sableju. Szersť mojéj koszki sieraja.
się tarczą i szablą. Szerść mojego kota jest szara.

Широ́кая Волга протека́етъ черезъ многiе города́. Во-
Szirokaja Wołga protiekajet czerez mnogije goroda. Wo-
Szeroka Wołga przepływa przez wiele miast. Na-

кру́гъ земнаго шара́ воздухъ.
krug ziemnowa szara wozduch.
około kuli ziemskiéj jest powietrze.

Щ-щ. Ща, ащ, щи, щитъ, щуръ, щека́, щу́ка,
(Szcz. Szcza, aszcz, szczi, szczit, szczur, szczeka, szczuka,
szcz). Szcza, aszcz, szczi, szczit, szczur, szczęka, szczupak,

щаве́ль, щеголъ, щепка, щети́на, щипцы́, я́щерица.
szczawel, szczegoł, szczepka, szczetina szczipcy, jaszczerica.
szczaw, szczygieł, szczapka, szczecina, szczypce, jaszczurka.

Подáйте на обѣ́дъ щи и соусъ изъ щавеля́. Сни-
Podajtie na obied szczi i sous iz szczawelia. Sni-
Podajcie na obiad kapuśniak i sos ze szczawiu. Zdej-

ми́те огонь щипца́ми. Щуръ и щеголъ небольшiя́
mitie ogoń szczipcami. Szczur i szczegoł nebolszija
mijcie ogień szczypcami. Szczur i szczygieł niewielkie

птицы. Ракъ щипаетъ клещами. Хрущи́ веснôю
pticy. Rak szczipajet kleszczami. Chruszczi wiesnoju
ptaki. Rak szczypie kleszczami. Chrząszcze na wiosnę

объѣдаютъ ли́стья на деревьяхъ. Ежъ ощети́нился
objedajut listja na derewjach. Joż oszczetiniłsia
objadają liście na drzewach. Jeż najeżył się

на я́щерицу и и́глы у него вы́прямились какъ щети-
na jaszczericu i igły u niewo wypriamilis kak szczeti-
na jaszczurkę i igły u niego wyprostowały się jak szczeci-

на у щотки. На тó въ водѣ́ щу́ка чтобъ карась
na u szczotki. Na to w wodie szczuka cztob karaś
na u szczotki. Dla tego w wodzie jest szczupak, żeby karaś

не дремалъ. Хрущъ жужжи́тъ въ тростникѣ́.
ne dremał. Chruszcz żużżit w trostnikie.
nie drzemał. Chrząszcz brzmi w trzcinie.

Ѳ-ѳ. Ѳа, аѳ, ѳита́, Ѳома, Ѳёкла, Ѳаддей, ѳиміамъ.
(F-f). Fa, af, fita, Foma, Fiokła, Faddiej, fimiam.
Fa, af, fita, Tomasz, Tekla, Tadeusz, fimian.

Ѳита̂ читается какъ польское f. Ѳёкла хорôшая жéн-
Fita czitajetsia kak polskoje f. Fekła choroszaja żen-
Fita czyta się jak polskie f. Tekla dobra ko-

щина. Ѳаддей Ѳомичъ Ѳёдоровъ уѣ́халъ въ Крымъ
szczina. Fadej Fomicz Fiodorow ujechał w Krym
bieta. Tadeusz syn Tomasza Fiodorow pojechał do Krymu

и возврати́тся на Ѳоминôй недѣлѣ́.
i wozwratitsia na Fominoj niedielе.
i powróci na Przewodnią niedzielę.

Ѵ-ѵ (Іі). Буква ижица, имѣющая звукъ русскаго і, не пишется въ современномъ русскомъ языкѣ; она замѣнена буквою і, и сохранилась только въ немногихъ словахъ, какъ напримѣръ: мѵро, мѵропомазаніе (namaszczenie), мѵропомазать (bierzmować).

Litera iżyca Ѵѵ, mająca dźwięk ruskiego i, nie pisze się w współczesnym ruskim języku; ona zamieniona jest literą i, a zachowała się tylko w niewielu wyrazach, jak np. мѵро, miro (olej święty), мѵропомазаніе, miropomazanje (olejem swiętym namaszczenie), мѵропомазать, miropomazat' (bierzmować).

Вотъ вы и выучили русскую азбуку. Теперь вы замѣтьте ее въ алфавитномъ порядкѣ (36 буквъ).

Otóż i nauczyliście się ruskiego abecadła. Teraz zwróćcie uwagę na alfabetyczny porządek (36 liter).

Аа, Бб, Вв, Гг, Дд, Ее, Жж, Зз, Ии, Іі, Кк, Лл, Мм, Нн, Оо, Пп, Рр, Сс, Тт, Уу, Фф, Хх, Цц, Чч, Шш, Щщ, Ъъ, Ыы, Ьь, Ѣѣ, Ээ, Юю, Яя, Ѳѳ, Йй, Ѵѵ.

Буквы русской азбуки раздѣляются: на гласныя, согласныя и полугласныя.

Litery ruskiego abecadła dzielą się na: samogłoski, spółgłoski i półgłoski.

Гласныя (samogłoski): а, я, ы, и, і, о, э, е, ѣ, у, ю.
Согласныя (spółgłoski): б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, ѳ.
Полугласныя (półgłoski): ъ, ь, й.

Теперь вы уже можете читать порусски безъ подстрочнаго указателя.

Teraz możecie już czytać po rusku bez skazówki.

Мы прочтемъ нѣсколько примѣровъ собственныхъ именъ, т. е. городовъ, рѣкъ и пр.

Przeczytajmy kilka przykładów bez skazówki imion własnych, t. j. miast, rzek, i t. p.

Адамъ, Анна, Берлинъ, Бельгія, Варшава, Волга,
Adam, Anna, Berlin, Belgia, Warszawa, Wołga,

Гродно, Гамбургъ, Донъ, Дунай, Ева, Енисей, Жи-
Grodno, Hamburg, Don, Dunaj, Ewa, Jenisej, Żi-

томіръ, Зундъ, Индія, Иртышъ, Іаковъ, Іорданъ, Крымъ,
tomir, Zund, Indya, Irtysz, Jakób, Jordan, Krym,

Кавказъ, Лондонъ, Люблинъ, Марья, Москва, Нѣманъ,
Kawkaz, Londyn, Lublin, Marya, Moskwa, Niemen,

Нева, Обь, Орёлъ, Павелъ, Плоцкъ, Римъ, Рига,
Newa, Ob, Orioł, Paweł, Płock, Rzym, Riga,

Смоленскъ, Софія, Тверь, Торнъ, Уралъ, Украйна,
Smolensk, Zofia, Twer, Torn, Ural, Ukraina,

Франція, Финикія, Цюрихъ, Цыганъ, Чехъ, Чудь,
Francya, Finikia, Zurich, Cygan, Czech, Czud',

Шведъ, Швейцарія, Щигры, Этна, Эльба, Юлія,
Szwed, Szwajcarya, Szczigry, Etna, Elba, Julia,

Юра, Японія, Ярославль, Ѳивы, Ѳеодосія.
Jura, Japonia, Jarosławl, Fiwy, Feodosia.

Далѣе мы будемъ читать безъ подстрочнаго указателя.

Dalej będziemy czytać bez skazówki.

Разговоръ въ деревнѣ.

Скажите мнѣ пожалуйста, *какіе* (*суть*) главные доходы съ вашего фольварка?

Пшеница, ячмень, овёсъ, ленъ, конопля, капуста, молоко и птицы. Объ *остальномъ* (*остатокъ*) можно умолчать.

Rozmowa na wsi.

Bądź Pan łaskaw powiedzieć mi, *jakie są* główne dochody z pańskiego folwarku?

Pszenica, jęczmień, owies, len, konopie, kapusta, mleko i ptaki. O *reszcie* można zamilczeć.

Что *годъ* (ежегодно) собираю около тысячи четвертей пшеницы. Въ этомъ *году* сборы были такъ *обильны*, что мои *гумна* (овины) переполнены *хлѣбомъ*, и его *нелегко* будетъ продать.

Zbieram około tysiąca ćwierci pszenicy co *rok*. Zbiory były w tym *roku* tak *obfite*, że moje *szpichlerze* przepełnione są *zbożem* i *nie łatwo* będzie ej sprzedać.

Сколько вамъ нужно (потребуется) воловъ для *обработки нивы?*

Ile Pan potrzebujesz wołów do *uprawy roli?*

Это *зависитъ* отъ меньшей *или большей* роботы. У меня (есть) ихъ (имѣю ихъ) двадцать паръ, и однако *слишкомъ* двѣсти десятинъ лежитъ *безъ употребленія*. Сѣно изъ моихъ *луговъ* (есть) *отличное*.

To *zależy* od mniejszéj *lub większéj* roboty. Mam ich dwadzieścia par, a jednak *przeszło* dwieście dziesiatyn leży *odłogiem*. Siano z moich *łąk* jest *wyśmienite*.

На что нужна вамъ эта *земля* (когда она), такая песчаная?

Na cóż się Panu przyda ten *grunt*, kiedy taki piasczysty?

Охотно замѣнилъ бы ее на лѣсъ. Мой лѣсокъ такъ (есть) малъ (недостаточенъ) для *содержанія* (отопленія) *винокурни* и *пивоварни*, *что ежегодно* прикупаю *дерева для топки* (топлива), отъ двухъ сотъ до трехъ сотъ саженей.

Zamieniłbym go *chętnie* na las. Mój lasek tak jest niedostateczny (mały) na *utrzymanie gorzelni* i *browaru*, *że rok rocznie* dokupuję, od dwóch do trzech set sążni *drzewa opałowego*.

Въ моемъ лѣсу нѣтъ ни одного дерева, которое годилось бы на *постройку*. Здѣсь *едва* найдешь нѣсколько молодыхъ липъ и *немного* старыхъ клёновъ.

Niema ani jednego drzewa w moim lesie, któreby się przydało *do budowli*. Znajdziesz tu *ledwo* kilka młodych lip i *niewiele* starych klonów.

Тамъ при дорогѣ у меня стоитъ корчма (кабакъ); *но*

Tam przy drodze stoi u mnie karczma; *lecz* od wódki

теперь, лѣтомъ, отъ водки и пива у меня (имѣю) мало доходовъ.

Прикажите показать мнѣ свою овчарню?

Зараза, господствовавшая въ моемъ стадѣ два года, истребила(забрала) у меня *болѣе* тысячи овецъ и отборныхъ (выборныхъ) мериносовъ. У меня есть (имѣю) еще около двухъ сотъ штукъ *рогатаго скота*, считая въ томъ числѣ и *безплодный* (молодой).

Провожу васъ въ фольваркъ, вы *увидите* всю *домашнюю птицу*.

Довольно я видѣлъ, могу составить (чтобы имѣть) *понятіе* о вашихъ пастбищахъ.

Ржи мало въ этомъ *году*, овёсъ уродилъ; пшеница полегла, но за то колосиста.

Вскорѣ прикажу сжать ячмень.

Мой *хлѣбъ* уже въ снопахъ, только его связти *нужно*.

Жатва кончена и *риги* полны. Уже *даже* молотятъ.

Какой *восхитительный* видъ съ того *пригорка* представляется нашимъ *глазамъ*.

Деревня ваша въ *хорошемъ видѣ (состояніи)*, и кажется,

i piwa *teraz*, podczas lata, mam mało dochodów.

Każ mi Pan pokazać swoją owczarnię.

Zaraza, panująca w mojem stadie od dwóch lat, zabrała mi *przeszło* tysiąc owiec i merynosów wyborowych. Jeszcze mam około dwóchset sztuk *bydła* rogatego, licząc w to *jałowiznę*.

Zaprowadzę Pana na folwark, *zobaczysz* Pan wszystek *drób*.

Dosyć je widzieć, aby mieć *wyobrażenie* o pańskich pastwiskach.

Żyta mało w tym *roku*, owies się obrodził; pszenica się położyła, ale za to kłosista.

Każę wkrótce zżąć jęczmień.

Moje *zboże* już w snopach, tylko je *trzeba* zwieźć.

Żniwa skończone i *stodoły* pełne. Już *nawet* młócą.

Jaki *zachwycający* widok przedstawia się *oczom* z tego *pagórka*.

Wieś pana jest w *dobrym stanie*, i zdaje się, że i sąsie-

что и сосѣди ваши, *крестьяне*, по большей части также *съ достаткомъ* (также имѣютъ достатокъ).

Были бы (имѣли бы) еще *лучше* (богаче), если бы не *прошлогоднiй* пожаръ. Пожаръ *начался* въ деревнѣ (веси), а сѣно, *рожь*, овесъ, все сгорѣло во мгновенiе ока.

Вѣтряная мельница, что (которая) тамъ видна издалёка, къ вашему ли *имѣнiю* принадлежитъ?

Да (такъ есть). Она *ежегодно* приноситъ доходу около четырехъ сотъ рублей.

dzi pańscy, *wieśniacy*, po większéj części mają się także *dobrze*.

Mieliby się jeszcze *lepiéj*, gdyby nie *przeszłoroczny* pożar. Pożar *wszczął* się na wsi, a siano, *żyto*, owies, wszystko zgorzało w oka mgnieniu.

Wiatrak, który widać tam z daleka, czy należy do *dóbr* Pana?

Tak jest. Dochodu przynosi około czterech set rubli *rocznie*.

Синонимы.

Въ русскомъ и польскомъ языкахъ много совершенно одинаковыхъ словъ, различающихся по употребленiю. Вотъ нѣсколько примѣровъ:

Часъ мѣра *времени*. У меня нѣтъ *времени* на это. Я иду въ *садъ*, а оттуда въ *огородъ*. Вокругъ *огорода* деревянная *ограда*. Я былъ въ *городѣ* и видѣлъ тамъ большое пустое *мѣсто*. Лодзь уѣздный *городъ*. Петръ поступилъ на *мѣсто* Михаила.

Футъ мѣра длины, а *стопа* мѣра бумаги; въ *стопѣ* 20 дестей.

На немъ все *платье* изъ чернаго *сукна*, и это платье ему дорого стóитъ. Цѣлый *годъ* онъ путешествуетъ. Такой его *рокъ* (судьба).

Synonimy.

W ruskim i polskim językach wiele jest zupełnie jednakowych wyrazów, różniących się co do użycia. Oto kilka przykładów:

Godzina miara *czasu*. Nie mam *czasu* na to. Idę do *ogrodu* kwiatowego, a ztamtąd do *ogrodu* warzywnego. Naokoło *ogrodu* warzywnego jest drewniane *ogrodzenie* (zagroda). Byłem w *mieście* i widziałem tam wielkie puste *miejsce*. Łódź *miasto* powiatowe. Piotr wstąpił na *miejsce* Michała. *Stopa* miara długości, a *ryza* ilość papieru; w *ryzie* jest 20 liber. Na nim jest całe *ubranie* (suknie) z czarnego *sukna*, i to ubranie (suknie) drogo go kosztuje. Cały *rok* on podróżuje. Takie jego *przeznaczenie*.

Столяръ покрылъ *столъ* бѣлымъ *лакомъ*, а кресло и *стулъ* желтымъ. Онъ запечаталъ *сургучомъ* свое *письмо*, которое было написано на *листѣ* бумаги. Я хочу кофе со *сливками*, но не хочу супу со *сметаной*. Какой толстый и грубый человѣкъ. Домъ поставленъ въ удобномъ *мѣстѣ* и выгоденъ. Меня *спрашивали* объ этомъ; *попытаюсь* разсказать эту повѣсть. Это колесо вѣрно *начерчено*, а человѣкъ приводящій его въ движеніе нехорошо *нарисованъ*.

Эти *сочиненія* вѣрно переведены съ русскаго языка. Онъ при *встрѣчѣ* съ нимъ *споткнулся*. Братъ встаетъ *утромъ* и *рано* уходитъ. *Дума* эта его занимаетъ, и онъ много *думаетъ* о ней. *Гордость* этого человѣка мнѣ не нравится. Его хвалятъ и онъ достоинъ *славы*. *Честность* этого человѣка извѣстна. *Учтивость* нравится. *Милость его* велика, а *любовь* еще больше. *Благоразуміе* и *расторопность* заслуживаютъ похвалы.

Искренность пріятна. Онъ очень *любитъ* свою сестру и *любитъ* прогуливаться съ нею. Сегодня получены *вѣдомости* (газеты). Учитель подалъ *вѣдомость* объ успѣхахъ своихъ учениковъ. *Народный языкъ* отличается отъ литературнаго. Онъ *конечно* не придетъ.

Виновникомъ славы на поляхъ Полтавы былъ Петръ Великій. Кутузовъ *защищалъ* отечество

Stolarz pokrył *stół* białym *lakierem*, a krzesło i *stołek* żółtym. On zapieczętował *lakiem* swój *list*, który był napisany na *arkuszu* papieru. Ja chcę kawy ze *śmietanką*, lecz nie chcę zupy ze *śmietaną*. Jaki tłusty i gruby człowiek. Dom postawiony w dogodnem *miejscu* i korzystny. Mnie się *pytali* o to; *odważę* się opowiedzieć tę powieść. To koło wiernie jest *skreślone*, ale człowiek wprowadzający je w ruch, niedobrze narysowany (*namalowany*).

Te *rozprawy* (*pisma*) pewnie są przetłomaczone z ruskiego języka. On przy *spotkaniu* się z nim *potknął się*. Brat wstaje *rano* i *wcześnie* wychodzi. *Rada* ta go zajmuje, i on wiele *myśli* o niej. *Duma* tego człowieka mnie się nie podoba. Jego chwalą i on zasługuje na *chwałę*. *Poczciwość* (uczciwość) tego człowieka jest znana. Przyzwoitość (*grzeczność*) podoba się. *Łaska* jego jest wielka, a *miłość* jeszcze większa. *Rozum* (*roztropność*) i *obrotność* zasługują na pochwałę.

Szczerość (*otwartość*) jest przyjemną. On bardzo *kocha* swoją siostrę i *lubi* się z nią przechadzać. Dzisiaj (w dniu dzisiejszym) otrzymano *wiadomości* (gazety). Nauczyciel podał *wykaz* o postępach (w naukach) swoich uczniów. *Język ludu* różni się od (języka) literatury. On *pewnie* (podobno) nie przyjdzie.

Sprawcą chwały na polach Połtawy był Piotr Wielki. Kutuzow *bronił* ojczyznę od francu-

отъ французовъ. *Сало* и жиръ получается изъ разныхъ животныхъ. Этотъ *упрямый* человѣкъ не соглашается на такое выгодное *дѣло*. Желѣзною *цѣпью* измѣряютъ землю, а деревяннымъ *цѣпомъ* молотятъ *хлѣбъ*.

zów. Łój i tłuszcz (słonina) otrzymuje się z różnych zwierząt. Ten *uparty* człowiek nie zgodza się na taki korzystny *interes*. Żelaznym *łańcuchem* mierzą zimię, a drewnianemi *cepami* młócą *zboże*.

Весна.

Уже́ къ намъ возвращается тёплая весна. *Растаяли* бѣлые снѣга; вода ихъ бороздами и рвами уплыла въ рѣки, а рѣками въ глубокое море, въ которое, какъ бы въ пропасть, впадаютъ *всѣ* воды. Уже раскрылись поля и *луга*; цвѣточки и *растеньица* выставляютъ уже головки изъ земли, а солнце что́ день *бросаетъ* имъ съ неба на землю теплѣйшие *лучи*. На прудахъ (ставахъ) и озёрахъ *потрескались* льды; они уплыли частію въ море, частію растаяли на солнцѣ.

Жаворонки, возвратившiеся первые изъ птицъ, летаютъ съ *деревни* (веси) въ *деревню* (весь), съ поля на поле, и пѣнiемъ *вездѣ* возвѣща-

Wiosna.

Już powraca do nas ciepła wiosna. Białe śniegi *stopniały*: woda z nich odpłynęła brózdami i rowami do rzek, a rzekami do głębokiego morza, do którego *wszystkie* wody wpadają, niby w przepaść. Pola i *łąki* już się odkryły: już kwiateczki i *roślinki* główki z ziemi wytykają, a słońce co dzień cieplejsze *promienie* z nieba na ziemię im *rzuca*. Lody na stawach i jeziorach *popękały*; częścią w morze popłynęły, częścią stajały na słońcu.

Skowronki, najpierw z ptaków wracające, latają od *wsi* do *wsi*, od pola do pola i *wszędzie* śpiewem ludziom ogłaszają: że wiosna

ютъ людямъ, что будетъ весна. Потомъ изъ далекихъ странъ *тянутся вереницы* гусей, а съ *кряканьемъ* (крякая) и вереницы журавлей, *давая знакъ свистомъ* что будетъ весна. За всѣми выбирается *въ путь соловей.*

Насѣкомыя выходятъ изъ зимнихъ *убѣжищъ, кузнечики* отогрѣваются на камняхъ, муравьи *суетятся ища корма*, мушки и комары вьются въ воздухѣ, черные жуки (коровки) летаютъ, пчелы, пробужденныя *лучами* солнца отъ зимняго сна, вылѣтаютъ изъ ульевъ, глотаютъ свѣжій *воздухъ*, пробуютъ *крылышки* и *жужжа* (съ жужжаніемъ) летятъ на *луга искать* цвѣтковъ, собирать сладость, воскъ и мёдъ. Лягушки выходятъ изъ зимняго *убѣжища* и скачутъ по *лугамъ*, рыбы и рыбки весело плещутъ. *Всѣ животныя* показываются весною.

Снѣгъ уже не *идетъ*, но *кропитъ* теплый дождикъ;

będzie. Potém *ciągną* z dalekich stron (cieplic) *sznury* gęsi a *pogęgują* i sznury żórawi a *pogwizdują*, na znak: że wiosna będzie. Za wszystkiemi wybiera się w *podróż słowik.*

Owady wychodzą z *kryjówek* zimowych: *kowale* się wygrzewają na kamieniach, mrówki się *krzątają szukając pożywienia*, muszki i komary uwijają się w *powietrzu*, czarne krówki latają, pszczoły *promieniami* słońca ze snu zimowego zbudzone, wychodzą z ulów, chwytają świeżego *powietrza*, probują *skrzydełek* i *brzęcząc* lecą na *łąki szukać* kwiatkow, zbierać słodycze, wosk i miod. Żaby wychodzą z ukrycia zimowego skakają po *łąkach*; ryby i rybki wesoło pluszczą. *Wszystkie zwierzęta* na wiosnę się pokazują.

Już śnieg nie *pada*, ale *rosi* ciepły deszczyk; już

ужъ *иней* не покрываетъ голыхъ деревъ, но къ почкамъ и *вѣтвямъ* привѣшиваются чистыя *капли* росы. На *лугахъ* поднимаются травы; на березкахъ *разрываются* почки, на вёрбахъ и тополяхъ *роскошно* развиваются зеленые листья; вишни, яблони, груши одѣваются чуднымъ цвѣтомъ.

Зазеленѣлись *луга, сады* и озимь, *открыли* голую, черную землю; *кустарники* одѣлись *густотой* листьевъ, *развернулась* ольха. Кукушка кукуетъ закрытая листьями.

śron drzew nagich nie okrywa, ale na pączkach i *gałązkach* zawieszają się czyste *krople* rosy. Na *łąkach* podnoszą się trawy; pączki na bzózkach *pękają*, na wierzbach i topolach rozwijają się zielone listki *delikatne*; wiśnie, jabłonie, grusze okrywają się cudowném kwieciem.

Łąki, ogrody i oziminy zazieleniły się, *osłoniły* ziemię nagą, czarną; *krzaki* odziały się *gąszczem* liścia, olszyna się *rozwinęła*. Kukułka liściem zakryta kuka.

Россія.

Посмотрите на географическую карту Россіи: что это за огромное государство. Оно простирается до 400,000 квадр. миль.

Такого обширнаго никогда не бывало на свѣтѣ. Оно во всѣ стороны раскинулось такъ далеко, что ему

Rossya.

Spojrzyjcie na geograficzną mappę Rossyi: jakie to ogromne państwo! Ono rozciąga się na przestrzeni około 400,000 mil kwadratowych.

Tak obszernego nigdy nie było na świecie. Ono we wszystkie strony rozprzestrzeniło się tak dalece, że

приходится вести дѣла съ чрезвычайно различными народами. Вотъ тутъ на сѣверѣ—Россія граничитъ съ Сѣвернымъ океаномъ, или Ледовитымъ моремъ. На востокѣ — съ Восточнымъ океаномъ, или Тихимъ, въ который упирается Сибирь. На югѣ—подъ ногами ея, Китайская имперія, откуда доставляется чай; вотъ тамъ же, лежитъ на югѣ, недалеко отъ Индіи, нетакъ давно покоренный Туркестанъ; немного ближе къ намъ Бухара, Хива, земли подвластныхъ Россіи кочующихъ Киргизовъ,Каспійское море и Персія; границей ея и нашей земли гора Араратъ, та самая, на которой остановился Ноевъ ковчегъ. На югѣ же Россіи еще лежитъ азіатская Турція и Черное море, котораго большая половина принадлежитъ Россіи, и чрезъ которое путешествуютъ въ Цареградъ (Константинополь), а

jemu zdarza się prowadzić stosunki, z bardzo rozlicznemi narodami. Oto tutaj na północ Rossya graniczy z oceanem Północnym czyli morzem Lodowatem. Na wschód—z oceanem Wschodnim, czyli Spokojnym, o który opiera się Syberya. Na południu, u podnóża jéj, państwo Chińskie, zkąd sprowadzają herbatę; oto tam na południe leży niedaleko od Indyi, niedawno zawojowany Turkestan; trochę bliżej ku nam Bucharya, Chiwa ziemia zostających pod władzą Rossyi, koczujących Kirgizów, morze Kaspijskie i Persya; granicą jej i naszej ziemi jest góra Ararat, taż sama, na którój zatrzymała się arka Noego. Na południe zaś Rossyi leży Turcya azyjatycka i morze Czarne, którego większa połowa do Rossyi należy, i przez które odbywają podróże do Carogradu (Konstantynopola),

оттуда въ Іерусалимъ; съ Чернымъ моремъ соединяется Азовское море. Къ южной же части европейской Россіи примыкаетъ и европейская Турція, въ которой живетъ много славянъ. На западѣ Россія граничитъ— съ Австріею, большая часть которой населена славянами, Пруссіею, Балтійимъ моремъ и Швеціею.

Въ Россіи считается до 80 миліоновъ жителей. Кромѣ русскихъ, многочисленнѣйшаго и господствующаго народа въ Имперіи, въ нашемъ обширномъ государствѣ живетъ небольшое число иноплеменниковъ, соотечественниковъ нашихъ, говорящихъ разными языками. Языковъ своихъ соотечественниковъ всѣхъ не узнаешь, хоть учись цѣлую жизнь! Но живущимъ на русской землѣ нашимъ соотечественникамъ, неизбѣжно приходится вести съ русскимъ народомъ разныя

i ztąd do Jerozolimy; z morzem Czarném łączy się morze Azowskie. Do połudnowej części Rossyi Europejskiej dotyka się Turcya europejska, w której przemieszkuje dużo sławian. Na zachód Rossya graniczy z Austryją, większa część której zamieszkana jest przez sławian, Prusami, morzem Baltyckiém i Szwecyą.

Rossyja liczy do 80 milionów mieszkańców. Oprócz ruski go, najliczniejszego i panującego narodu w Cesarstwie, w naszem obszernem państwie, przemieszkuje niewielka liczba ludzi innego plemienia, naszych współrodaków, mówiących różnemi językami.

Narzecza swoich współrodaków nie wszystkie zrozumiesz, chociażbyś się uczył całe życie! Lecz żyjącym na ruskiej ziemi naszym współrodakom, nieuniknienie zdarza się prowadzić z ruskim narodem

домашнія и торговыя дѣла, а также пользоваться распоряженіями правительства, издающимися на русскомъ языкѣ. Отсюда вытекаетъ видимая потребность въ изученіи русскаго языка.

Богъ дастъ со временемъ, когда еще бóльше будетъ проложено желѣзныхъ дорóгъ, крѣпкихъ и рóвныхъ, да заведутъ побóльше училищъ и стáнутъ учиться всѣ, — тогдá всѣ и перезнакóмятся, подружáтся, изучатъ русскій языкъ, языкъ глáвнаго и многочисленнаго плéмени русскаго цáрства, будутъ всѣ понимáть другъ друга, а понимáя, и полюбятъ. Да и естéственнѣе, и лéгче, чтóбы всѣ учились одному, общему языку въ государствѣ, нéжели чтóбы кáждый учился языкáмъ двадцати: врéмени не достáнетъ! А жить въ однóмъ государствѣ и не понимáть другъ друга—не понимать языкá господству-

różne domowe i handlowe interesy, a także korzystać z rozporządzeń władzy wydawanych w ruskim języku. Ztąd wypływa widoczna potrzeba nauki języka ruskiego.

Bóg da iż z czasem, kiedy jeszcze więcéj będzie dróg żelaznych trwałych i równych, zaprowadzą więcéj szkół i zaczną uczyć się wszyscy, — wtenczas wszyscy się poznajomią, poprzyjaźnią, wyuczą się ruskiego języka, języka głównego i licznego plemienia Cesarstwa Ruskiego, będą rozumieć jeden drugiego, a rozumiejąc się, i pokochają. Tak rzeczywiście łatwiej, aby się wszyscy uczyli jednego ogólnego języka w państwie, aniżeli żeby każdy musiał się uczyć 20 języków: czasu zabraknie. Mieszkać zaś w jednem państwie i nie rozumieć się między sobą, nie rozumieć języka panującego narodu,

ющаго народа, уже собравшаго такъ много плодòвъ ума́ и знаній — ни на что непохоже.

który już zebrał tak wiele owoców (płodów) mądrości i wiadomości—do niczego niepodobne.

Объ удареніяхъ.

Изъ многихъ примѣровъ вы уже ознакомились съ русскими удареніями.

Вы знаете, что въ польскомъ языкѣ удареніе сохраняется на предпослѣднемъ слогѣ; исключеній изъ этого правила немного, и то въ словахъ иностранныхъ.

Въ русскомъ же языкѣ для удареній нѣтъ постоянныхъ привилъ; но отъ ударенія часто зависитъ значеніе словъ, напр.

O akcentach.

Z mnóstwa przykładów mogliście już zapoznać się z akcentami ruskiego języka.

Wiecie, że w języku polskim akcent zawsze zostaje na przedostatniéj zgłosce. Wyjątków z tego prawidła bardzo mało, i to w wyrazach cudzoziemskich.

Co do języka ruskiego, to niema żadnych stałych prawideł odnośnie do akcentu; ale od akcentu znaczenie wielu wyrazów zależy, jak np.

Бѐрегу (brzegowi), берегу́ (strzegę, zachowuję),—жа́ркое (gorące, np. lato), жаркóе (pieczyste); — сѣ́ра (siarka), сѣра̀ (szara);—ру́ки (ręce), руки́ (ręki);—но́ги (nogi 1 przyp. l. m.), ноги́ (nogi);—гòловы (głowy, 1 przyp. l. m.), головы́ (głowy, 2 przyp. l. p.);—му́ка (męka), мука́ (mąka);—пла́чу (płaczę), плачу́ (płacę), по́дать (podatek), пода́ть (podać);—стòю (wart jestem), стою́ (stoję);—ви́на (wina 1 przyp. l. m. od wino), вина́ (wina, przekroczenie);—пи́сьма (listy), письма̀ (listu).

О выговорѣ словъ.

Не всѣ слова такъ выгова-

O wymawianiu wyrazów.

Nie wszystkie wyrazy tak

риваются, какъ пишутся; нпр. голова (głowa), часы (zegarek) выговаривайте: галава чесы.

Объ отдѣльномъ произношенiи буквъ мы не будемъ говорить, такъ какъ оно усвояется практикой, а укажемъ только на слова неприятно звучащiя для уха.

1. Окончанiе родительнаго падежа единственнаго числа, прилагательныхъ на аго—яго—слышно въ произношенiи какъ аво—ова, ево—ява; напр. краснаго, худаго, синяго, выговаривайте краснаво, худова, синева.

2. Мѣстоименiя родительнаго падежа единственнаго числа—его, моего, твоего, нашего, всего и пр. выговаривайте: ево, маево, тваево, нашева, всево.

3. Необходимо различать родительный падежъ женскаго рода единственнаго числа, мѣстоименiя ея (отъ онъ), ивинительный её; напр. книга ея, я вижу её; мѣстоименiя ея и ее выговаривайте её.

4. Въ глаголахъ кончащихся на ся, окончанiе ся выговаривается какъ са, напр. молиться, видѣться, произносите молитьса, видѣтьса.

się wymawiają jak się piszą, np. голова (głowa), часы (zegarek), wymawiają się галава, чесы.

O szczegółowem wymawianiu liter nic nie powiemy, gdyż tego najlepiéj praktyka naucza, wskażemy tylko takie wyrazy, których fałszywe wymawianie razi ucho.

1. Zakończenie przymiotników w drugim przypadku l. p.—аго, яго wymawia się jak awo—owa, jewo—jawa— np. краснаго, худаго, синяго, wymawia się—краснаво, худова, синева.

2. Zaimki w drugim przyp. l. p. его (go), моего (mojego), твоего (twojego), нашего (naszego), всего (wszystkiego), i t. p. czytajcie: ево, маево, тваево, нашева, всево.

3. Należy koniecznie odróżnić drugi przypadek l. p. zaimka ея (od онъ), od przypadku czwartego её, np. книга ея, я вижу её; zaimki te wymawiają się jednakowo: её.

4. W słowach zakończonych na ся (się), zgłoska ta wymawia się jak са, np. молиться, видѣться wymawiajcie молитьса, видѣтьса.

Курсивныя буквы.

Теперь ознакомимся съ курсивными буквами; нѣкоторыя изъ нихъ также пишутся порусски, какъ и попольски.

Kursywa.

Teraz poznamy kursywne litery; niektóre z nich piszą się jednakowo po rusku jak i po polsku.

I. *О-о. О, ок, око, Ока.*
К-к. ка, ак, как.
А-а. Ак, ка, как (jak).

Polskie litery. *Dd, Mm, Tt, Ii (j), Ee.*
Русскія буквы. *Дд, Мм, Тт, Іі, Ии(й), Ээ (Ee).*

Напишите попольски большими и малыми буквами слова:

Napiszcie po polsku dużemi i małemi literami wyrazy:

MAK, mak,—MAMKA, mamka,—TAM, tam,— TOM, tom,—KOT, kot.

Малое русское м пишется какъ большое польское M,—а малое польское m (м) читайте какъ русское т (t).

Małe ruskie м pisze się jak duże polskie M,—lecz małe polskie m (м) czytajcie jak ruskie т (t).

Będzie po polsku: *Mak, mama, mamka, tam, tom, kot.*
..... порусски: *Мак, мама, мамка, там, том, кот.*

Przykłady. *А кто тамъ? Мама. Мама, как*
Примѣры. *A kto tam? Mama. Mama, kak*

том такт? Том такт так.
tot takt? Tot takt tak.

I-i (I-i). I (i) съ одной палочкой (десятиричное), напр. ім, мі, ік, кі.

И-и (I-i). И (и) съ двумя палочками (восьмеричное) напр. мои (moi), кит (kit), мамки (mamki).

Й-й (J, j). И (й) короткое, напр. кій (kij), май (maj), мой (mój).

I-i (I-i). I (i) jednolaskowe (dziesiatiryczne), np. ім (im), мі (mi), ік (ik), кі (ki).

И-и (I-i). И (и) dwulaskowe (wosmeryczne), np. мои (moi), кит (kit), мамки (mamki).

Й-й (J, j). Й (J) krótkie, np. кій (kij), май, (maj), мой (mój).

Э-э (*E-e*). *Э, Эй, эм, эк, это, этот.*
E, Ej, em, ek, eto, etot.
Е-е (*Je, je*). *Е, ей, её, тека, Мекка.*
Je, jéj, jejo (ją), teka, Mekka.

Przykłady. *Этот кот такой как и тот.*
Примѣры. *Etot kot takoj kak i tot.*
Тека мамки. Мойка кота.
Teka mamki. Mojka kota.

Д-д (*D-d*). *Ад, да, дай, дам, дом, дама.*
Ad, da, daj, dam, dom, dama.

Przykłady. *Мой дом, дай ей, эта дама, мама*
Примѣры. *Moj dom, dai jéj, eta dama, mama*
идёт домой, мои дома, мама дома.
idiot domoj, moi doma, mama doma.

Напишите примѣры изъ страницы XVIII. Вотъ вы безъ затрудненія, съ перваго урока, умѣете писать нѣсколько понятныхъ для васъ фразъ.

Napiszcie przykłady z stronicy XVIII. Otóż bez trudności z pierwszéj lekcyi umiecie pisać kilka zrozumialych dla was zdań.

II. Polskie litery. *Bb, Cc, Hh, Pp.*
Русскія буквы. *Вв, Сс, Нн, Рр.*

РОВ, РАК, НОС, ВОСК, ПИСК, СНОП,
ROW, RAK, NOS, WOSK, PISK, SNOP,
ОСА, РОСА, АПТЕКА, СЕСТРА.
OSA, ROSA, APTEKA, SIESTRA.

В-в. *Во, ов, ва, два, вой, свой, вода, вдова, овод.*
(W-w). *Wo, ow, wa, dwa, woj, swoj, woda, wdowa, owod.*

С-с. *Са, оса, сок, сам, коса, Москва.*
(S-s). *Sa, osa, sok, sam, kosa, Moskwa.*

Н-н. *Но, он, нас, вас, нос, окно, сани, Нева.*
(N-n). *No, on, nas, was, nos, okno, sani, Newa.*

Р-р. *Ра, ар, рай, рак, ров, три, рама, сторона.*
(R-r). *Ra, ar, raj, rak, row, tri, rama, storona.*

Przykłady *Вот там стоит мама съ Иваномъ, а там*
Примѣры. *Wot tam stoit mama s Iwanom, a tam*
войт. Этот рак такой красный. Сани Ивана.
wojt. Etot rak takoj krasnyj. Sani Iwana.
Вот там рой ос.
Wot tam roj os.

Ъ, Ь. *Воскъ, снопъ, оса, осъ, ось, носить,*
ъ, ь. *Wosk, snop, osa, os, oś, nosit',*
носитъ, варить, варитъ.
nosit, warit', warit.

Przykłady. *Насъ трое. Мама носитъ Ваню. Носить Ваню.*
Примѣры. *Nas troje. Mama nosit Waniu. Nosit' Waniu.*

III. Pol. lit. *E,e—Je,je—Je,je—Ja,ja—Ju,ju—U,u—Y,y*
Рус. б. *Э,э—Е,е—Ѣ,ѣ—Я,я—Ю,ю—У,у—Ыы*

Е, е—Э, э. *Эй, Ей, это, есть, ею, её.*
(Je, je—E, e). *Ej, jéj, eto, jest', jeju (nią) jejo (ją).*

Ѣ, ѣ. *Тѣ, ѣмъ, ѣстъ, имѣю, имѣть.*
(Je, je). *Tie, jem, jest (je), imieju (mam), imiet' (mieć).*

Я, я. *Я, мя, моя, имя, яма, меня, Катя.*
(Ja, ja). *Ja, mja (mię), moja, imia, jama, menia(mnie) Katja(Kasia).*

Ю, ю. *Ю, ою, ею, нею, с нею, юный.*
(Ju, ju). *Ju, oju, jeju (nią), neju (nią), s neju (z nią), junyj (młody).*

У, у. *У, у, уа, ау, ум, уста, умѣть, умѣю.*
(U, u). *U, u, ua, au, um, usta, umiet', umieju (umiem).*

Ы, ы. *Ы, ы, мы, ты, вы, мыть.*
Y, y, *Y, y, my, ty, wy, myt' (myć).*

Przykłady. *Это я, а тамъ стоитъ Ваня и Катя.*
Примѣры. *Eto ja, a tam stoit Wania i Katja.*
Я и Варя моем Ваню.
Ja i Warja (Basia) mojem Waniu.
Мы умываемся утромъ.
My umywajemsia utrom (rankiem).

Какъ имя твоей мамы? Имя моей мамы Анна. А какъ твое имя? Мое имя Иванъ. Тамъ ростетъ макъ, а тамъ, у рѣки, ростутъ высокія ивы. У осы есть усы. Сѣрые усы кота. Коровы на травѣ. Осы и комары кусаютъ коровъ. Ваня, пойдемъ домой; мы тамъ увидимъ папу, маму и сестеръ.

Вотъ мы выучили 22 буквы.

Напишите примѣры изъ стр. XXIV.

Jak imię twojéj mamy? Imię mojéj mamy Anna. A jak twoje imię? Moje imię Ian. Tam rośnie mak, a tam koło rzeki rosną wysokie iwy. U osy jest wąsy. Szare wąsy kota. Krowy na trawie. Osy i komary kąsają krow. Iasiu, pójdzemy do domu; my tam uwidzemy papu, mamu i siostr.

Otoż wyuczyliście 22 litery.

Napiszcie przykłady z str. XXIV.

IV. Polskie litery. *Bb, Cc,—Gg, Hh,—Pp.*
Русскія буквы. *Бб, Цц,— Гг, —Пп.*

Б-б. *Ба, аб, об, бобъ, братъ, баба, рыба, битва.*
(B-b). *Ba, ab, ob, bob, brat, baba, ryba, bitwa.*

Ц-ц. *Ца, це, цѣпъ, цѣна, яйцо, цѣнить.*
(C-c). *Ca, ce, cep, cena, jajco, cenit'.*

Г-г. *Го, гу, гусь, рогъ, гора, нога, снѣгъ.*
(Gg,Hh). *Go, gu, gęś, rog, góra, noga, śnieg.*

П-п. *По, пе, пень, пискъ, пиво, перо, писать.*
(P-p). *Po, pie, pień, pisk, piwo, piero, pisat'.*

Przykłady *Братъ и сестра у бабы. Быки и бараны съ*
Примѣры. *Brat i siestra u baby. Byki i barany s*

копытами. Отецъ принесъ яйцо. Огонь горитъ.
kopytami. Otec prinios jajco. O goń gorit

—не гасите его. Птицы покрыты перьями.
—nie gasitie jewo. Pticy pokryty pier-jami.

V. Pols. lit. *Ll, Zz, Żż.*
Русск. бук. *Лл, Зз, Жж.*

Л-л. *Ла, ле, левъ, лѣсъ, лiпа, игла, голова.*
(L-l). *La, le, lew, les, lipa, igła, gołowa.*

З-з *Аз, за, зубъ, зной, зима, коза, зеленый.*
(Z-z). *Az, za, zub, znój, zima, koza, zielony.*

Ж-ж *Жа, жу, жукъ, жена, жила, жить, живой.*
(Ż-ż). *Ża, żu, żuk, żena, żyła, żyt', żywoj.*

Przykłady. *Левъ силенъ. Лѣсъ зеленъ. Зима была тепла.*
Примѣры. *Lew silen. Les zelen. Zima była tepła.*

Желѣзо крѣпкій металлъ. Жаркое лѣто.
Żelezo kriepkij metał. Zarkoje leto.

VI. Pol. lit. *Ff, Cz cz,—Ch ch.*
Рус. бук. *Фф, Чч, —Х x.*

Przykłady. Ф-ф. *Фа, афъ, фунтъ, кофе, фигура, фабрика.*
Примѣры. (F-f). *Fa, af, funt, kofe, figura, fabrika.*

Ч-ч. *Ча, чай, чижъ, чаша, чесать.*
(Cz-cz). *Cza, czaj, cziż, czasza, czesat'.*

Х-х *Ах, ух, ухо, хлѣбъ, хмѣль, холодный.*
(Ch-ch). *Ach, uch, ucho, chleb, chmiel, chołodnyj.*

Футъ и фунтъ мѣра. Тётя любитъ чай и кофе. Чижъ
Fut i funt miera. Tiotia lubit czaj i kofe. Cziż
птица. Ваня ѣстъ уху съ хлѣбомъ.
ptica. Wania jest uchu s chlebom.

VII. Pol. lit. *Sz sz, Szcz, Ff, Ii.*
Рус. бук. *Шш, Щщ, Θθ, Vv.*

Ш-ш. *Ша, шаль, шовъ, мышь, шалѣть.*
(Sz-sz) *Sza, szal, szow, mysz, szaliet.*

Щ-щ. *Щи, щуръ, щека, щипцы.*
(Szcz-szcz) *Szczi, szczur, szczeka, szczipcy.*

Θ-θ. *Θита, Θома, Θекла.*
(F-f) *Fita, Foma, Fiokła.*

Миша шалитъ въ школѣ. Щуръ и щеголъ птицы. Ѳита
Misza szalit w szkole. Szczur i szczegoł pticy. Fita
читается какъ ф.
czitajetsia kak f.

Сходство польскихъ словъ съ русскими и ихъ различіе.

1) Какъ написать порусски слова: wrona, sroka, krowa, groch, głowa, broda, złoto? Поставьте послѣ первыхъ буквъ о.

2) Напишите порусски слова: orzeł, orzech, rzeka, zwierz, morze? Вмѣсто rz поставьте р.

3) Siano, miara, wiara, siarka, miasto, kolano, żelazo, lato, las?

Вмѣсто ia и a поставьте ѣ.

4) Ciało, ciasto, ściana?

Вмѣсто cia поставьте тѣ.

5) Oczy, uszy, żyła, szyć, uczyć?

Вмѣсто y (ы) поставьте и, а вмѣсто ć поставьте ть.

6) Bić, lubić, łajać, rysować, ubierać, czesać?

Вмѣсто ć поставьте ть.

7) Сдѣлайте изъ слѣдующихъ польскихъ словъ русскія слова: gęś, ręka, męka, zęby, będę, kręty (крутой), mąż (męża), ząb, dąb (dębu, дуба), mąka, dąć, dął (дулъ), dęły (дули), gołąb, trąba, łąg, łęg (лугъ), sąd.

Вмѣсто ę (en) и ą (on) поставьте русское у.

8) Сдѣлайте изъ польскихъ словъ русскія слова: język, mięso, imię, pięć, zięć, pamięć, zając (zajęcy).

Вмѣсто ię поставьте я, а вмѣсто ć—ть.

9) Изъ словъ mydło, sadło, prawidło, gardło, сдѣлайте русскія слова.

Отбросьте букву d, а въ словѣ gardło перемѣните a на о.

10) Ubierać się, modlić się, śmiać się, какъ будетъ порусски?

Się перемѣните на ся а ć на ть.

11) Какъ порусски слова korab, ziemia, żuraw?

12) Какъ порусски lis, wróbel, słowik, kanarek, kura, mleko?

13) Какъ порусски: piec, noc, lać (лить), szyć, szyja, łyżka, kret, jajko, olsza, wiśnia, kuropatwa?

14) Drzewo, brzorza, srebro, dzień, miedź, śledź, macocha?

Какая разница между послѣдними словами и словами: mydło, ręka, imię, lubić, uszy, lato, rzeka, orzech, głowa?

NAJUŻYWAŃSZE WYRAZY.

УПОТРЕБИТЕЛЬНѢЙШІЯ СЛОВА.

Rzeczowniki.

Существительныя.

1. Przedmioty religijne. — *1. Религіозные предметы.*

Bóg	Богъ
Stwórca	Творецъ
Pan Bóg	Господь Богъ
Jezus Chrystus	Іисусъ Христосъ
Święta Trójca	Святая Троица
Matka Boska	Божія Матерь
Stary testament	Ветхій завѣтъ
Nowy testament	Новый завѣтъ
Boże Narodzenie	Рождество Христово
Wielkanoc	Воскресеніе Христово
Nabożeństwo	Богослуженіе
Msza	Обѣдня
Ksiądz	Священникъ
Arcybiskup	Архіепископъ
Święto	Праздникъ
Wiara	Вѣра
Aniołowie	Ангелы
Raj	Рай
Piekło	Адъ
Kościół	Церковь
Skład apostolski	Символъ вѣры.

2. Rodzina. — *2. Семейство.*

Ojciec	Отецъ
Matka	Мать
Syn	Сынъ
Córka	Дочь
Dziadek	Дѣдъ
Babka	Бабушка, Бабка
Małżonek	Мужъ
Małżonka	Жена
Wnuk	Внукъ
Wnuczka	Внучка
Brat	Братъ
Siostra	Сестра
Teść	Тесть

Teściowa	Теща
Zięć	Зять
Synowa	Невѣстка
Kum	Кумъ
Kuma	Кума
Ojczym	Отчимъ
Macocha	Мачиха
Wuj, stryj	Дядя
Ciotka	Тетка
Oblubieniec	Женихъ
Oblubienica	Невѣста
Siostrzeniec	Племянникъ
Siostrzenica	Племянница
Dziecko	Дитя.

3. Ciało ludzkie. — *3. Человѣческое тѣло.*

Ciało	Тѣло
Głowa	Голова
Twarz	Лицо
Czoło	Лобъ, Чело
Oczy	Глаза
Nos	Носъ
Broda	Борода
Szyja	Шея
Uszy	Уши
Włosy	Волоса
Jagody	Щоки
Wargi	Губы
Ręce	Руки
Zęby	Зубы
Nogi	Ноги
Plecy	Плечи
Palec	Палецъ
Gardło	Горло
Pierś	Грудь
Serce	Сердце
Grzbiet	Спина
Kolano	Колѣно
Paznogcie	Ногти
Żyła	Жила
Skóra	Кожа
Wąsy	Усы.

4. Ziemia. — *4. Земля.*

Ziemia	Земля
Woda	Вода
Ocean	Океанъ
Morze	Море
Góra	Гора
Dolina	Долина
Równina	Равнина
Las	Лѣсъ
Rzeka	Рѣка
Jezioro	Озеро
Pole	Поле
Łąka	Лугъ
Trawa	Трава
Wyspa	Островъ
Przylądek	Мысъ
Kruszec	Металлъ
Złoto	Золото
Srebro	Серебро
Miedź	Мѣдь
Żelazo	Желѣзо
Siarka	Сѣра
Platyna	Платина

5. Zwierzęta. | *5. Животныя.*

Zwierzę	Животное	Ryba	Рыба
Zwierz	Звѣрь	Szczupak	Щука
Lew	Левъ	Śledź	Сельдь
Słoń	Слонъ	Rak	Ракъ
Wilk	Волкъ	Ptak	Птица
Lis	Лисица	Orzeł	Орелъ
Byk	Быкъ	Sokół	Соколъ
Koń	Конь	Kogut, Kur	Пѣтухъ
	Лошадь	Kura	Курица
Krowa	Корова	Gęś	Гусь
Koza	Коза	Kaczka	Утка
Kot	Котъ	Indyk	Индюкъ
Pies	Собака	Indyczka	Индѣйка
Kozioł	Козелъ	Kuropatwa	Куропатка
Mysz	Мышь	Kukawka	Кукушка
Żaba	Лягушка	Żuraw'	Журавль
Żólw'	Черепаха	Sowa	Сова
Bóbr	Бобръ	Wróbel	Воробей
Wydra	Выдра	Sroka	Сорока
Mucha	Муха	Wrona	Ворона
Komar	Комаръ	Kruk	Воронъ
Owad	Насѣкомое	Gołąb'	Голубь
Mól	Моль	Słowik	Соловей
Pszczoła	Пчела	Kanarek	Канарейка
Pijawka	Пьявка	Jaskółka	Ласточка.

6. Rośliny. | *6. Растенія.*

Drzewo	Дерево	Brzoza	Береза
Dąb	Дубъ	Olsza	Ольха
Sosna	Сосна	Osina	Осина
Jodła	Ель	Jabłoń	Яблонь
Lipa	Липа	Wiśnia	Вишня

Grusza	Груша	Róża	Роза
Śliwa	Слива	Mak	Макъ
Cytryna	Лимонъ	Tabaka	Табакъ
Kasztan	Каштанъ	Koper	Укропъ
Migdał	Миндаль	Cwikła	Свекла
Brzoskwina	Персикъ	Szczaw	Щавель
Orzech	Орѣхъ	Por	Поррей.

7. *Miasto.* — 7. *Городъ.*

Miasto	Городъ	Most	Мостъ
Kościoł	Церковь	Sklep	Лавка
Dom	Домъ	Łaźnia	Баня
Zamek	Замокъ	Poczta	Почта
Rynek	Рынокъ	Szpital	Больница
Ulica	Улица	Więzienie	Тюрьма
Ogród	Садъ	Studnia	Колодезь.

8. *Dom.* — 8. *Домъ.*

Podwórze	Дворъ	Zamek	Замокъ
Drzwi	Двери	Klucz	Ключъ
Brama	Ворота	Łyżka	Ложка
Wschody	Лѣстница	Nóż	Ножъ
Piwnica	Погребъ	Widelec	Вилка
Sciana	Стѣна	Szklanka	Стаканъ
Komin	Труба	Filiżanka	Чашка
Okno	Окно	Talerz	Тарелка
Stół	Столъ	Solniczka	Солонка
Stołek	Стулъ	Serweta	Салфетка
Łóżko	Кровать	Obrus	Скатерть
Pościel	Постель	Butelka	Бутылка
Zwierciadło	Зеркало	Taca	Подносъ.

9. *Żywność.* — 9. *Съѣстное.*

Potrawa	Кушанье	Maślanka	Сыворотка
Chleb	Хлѣбъ	Masło	Масло
Bułka	Булка	Śmietana	Сливки
Wöda	Вода	Śmietanka	Сметана
Herbata	Чай	Jaja	Яйца
Kawa	Кофе	Sér	Сыръ
Wino	Вино	Sól	Соль
Piwo	Пиво	Miód	Медъ
Wódka	Водка	Ogórek	Огурецъ
Mięso	Мясо	Kapusta	Капуста
Mąka	Мука	Groch	Горохъ
Zupa	Супъ	Rzepa	Рѣпа
Jarzyna	Зелень	Tykwa	Тыква
Pieczeń	Жаркое	Sałata	Салата
Ciasto	Пирожное	Ocet	Уксусъ
Cukierki	Конфекты	Cebula	Лукъ
Konfitury	Варенье	Gorczyca	Горчица
Mleko	Молоко	Czosnek	Чеснокъ.

10. *Stany.* — 10. *Званія.*

Monarcha	Государь	Włościanin	Крестьянинъ
Król	Король	Profesor	Профессоръ
Książe	Князь	Nauczyciel	Учитель
Hrabia	Графъ	Akademik	Студентъ
Szlachcic	Дворянинъ	Gimnazista	Гимназистъ
Kupiec	Купецъ	Uczeń	Ученикъ.

11. *Suknie.* — 11. *Одежда.*

Suknie	Платье	Sukno	Сукно
Płótno	Полотно, Холстъ	Wełna	Шерсть
		Koszula	Рубаха

Chustka	Платокъ	Rękawiczki	Перчатки
Bóty	Сапоги	Pończochy	Чулки
Trzewiki	Башмаки	Wstęga	Лента.

12. *Pisanie.* — 12. *Письмо.*

List	Письмо	Scyzoryk	Перочинный ножикъ
Papier	Бумага	Libra papieru	Десть бумаги
Pióro	Перо	Pieczątka	Печатка
Atrament	Чернило	Kajet	Тетрадь
Piasek	Песокъ	Książka	Книга
Lak	Сургучъ	Rękopism	Рукопись
Kałamarz	Чернильница	Arkusz	Листъ.
Ołówek	Карандашъ		

13. *Kuchnia.* — 13. *Кухня.*

Kuchnia	Кухня	Patelnia	Сковорода
Studnia	Колодезь	Obcęgi	Щипцы
Piwnica	Погребъ	Tarka	Терка
Pułka	Полка	Moździerzyk	Ступка
Naczynie	Посуда	Dzbanek	Кувшинъ
Garnek	Горшокъ	Siekiera	Топоръ.

14. *Czas.* — 14. *Время.*

Czas	Время	Godzina	Часъ
Rok	Годъ	Ranek	Утро
Miesiąc	Мѣсяцъ	Wieczór	Вечеръ
Tydzień	Недѣля	Styczeń	Январь
Dzień	День	Luty	Февраль
Noc	Ночь	Marzec	Мартъ
Wiosna	Весна	Kwiecień	Апрѣль
Lato	Лѣто	Maj	Май
Jesień	Осень	Czerwiec	Іюнь
Zima	Зима	Lipiec	Іюль

Sierpień	Августъ	Poniedziałek	Понедѣльникъ
Wrzesień	Сентябрь	Wtorek	Вторникъ
Październik	Октябрь	Środa	Среда
Listopad	Ноябрь	Czwartek	Четвергъ
Grudzień	Декабрь	Piątek	Пятница
Niedziela	Воскресенье	Sobota	Суббота.

15. Miara, waga. — *15. Мѣра, вѣсъ.*

Miara	Мѣра	Kopiejka	Копѣйка
Waga	Вѣсъ	Sążeń	Сажень
Pieniądze	Деньги	Arszyn	Аршинъ
Dukat	Червонецъ	Stopa	Футъ
Rubel	Рубль	Szala	Вѣсы.

16. Dusza. — *16. Душа.*

Dusza	Душа	Duma	Гордость
Życie	Жизнь	Waleczność	Храбрость
Chwała	Слава	Uczciwość	Честность
Rozum	Разумъ	Umiarkowanie	Умѣренность
Pamięć	Память		
Roztropność	Благоразуміе	Cnota	Добродѣтель
Wyobraźnia	Воображеніе	Próżnowanie	Праздность
Nadzieja	Надежда	Pilność	Прилежаніе
Otwartość	Искренность	Postępowanie	Поведеніе
Miłość	Любовь	Grzeczność	Учтивость.

Przymiotniki. — **Прилагательныя.**

Dobry	Хорошій	Przyjemny	Пріятный
Piękny	Красивый	Wilgotny	Влажный
Zły	Худой	Cienki	Тонкій
Wielki	Большой	Gruby	Толстый
Mocny	Сильный	Chory	Больной
Użyteczny	Полезный	Ciekawy	Любопытный
Okrągły	Круглый	Pilny	Прилежный

Dumny	Гордый	Gorący	Жаркій
Zazdrośny	Завистливый	Tani	Дешевый
Okropny	Ужасный	Szczególny	Странный
Czerwony	Красный	Wysoki	Высокій
Szary	Сѣрый	Zwyczajny	Обыкновенный
Rozsądny	Разумный		
Kwaśny	Кислый	Ludzki	Человѣколюбивый.
Wygodny	Удобный		

Liczebniki pierwotne. **Числительныя количественныя.**

1—jeden, одинъ; 2—dwa, два; 3—trzy, три; 4—cztery, четыре; 5—pięć, пять; 6—sześć, шесть; 7—siedm, семь; 8—ośm, восемь; 9—dziewięć, девять; 10—dziesięć, десять; 11—jedenaście, одинадцать; 12—dwanaście, двѣнадцать; 20—dwadzieścia, двадцать; 30—trzydzieści, тридцать; 40—czterdzieści, сорокъ; 50—pięćdziesiąt, пятьдесятъ; 60—sześćdziesiąt, шестьдесятъ; 70—siedmdziesiąt, семьдесятъ; 80—ośmdziesiąt, восемьдесятъ; 90—dziewięćdziesiąt девяносто; 100—sto, сто; 200—dwieście, двѣсти; 300—trzysta, триста; 400—czterysta, четыреста; 500—pięćset, пятьсотъ; 600—sześćset, шестьсотъ; 700—siedmset, семьсотъ; 800—ośmset, восемьсотъ; 900—dziewięćset, девятьсотъ; 1,000—tysiąc, тысяча; 100,000—sto tysięcy, сто тысячъ; 1,000,000—milion, миліонъ.

Liczebniki porządkowe. **Числительныя порядочныя.**

Pierwszy	Первый	Dziewiąty	Девятый
Drugi	Второй	Dziesiąty	Десятый
Trzeci	Третій	Jedenasty	Одинадцатый
Czwarty	Четвертый	Dwudziesty	Двадцатый
Piąty	Пятый	Setny	Сотый
Szósty	Шестой	Tysiączny	Тысячный
Siódmy	Седьмой	Milionowy	Миліонный.
Ósmy	Восьмой		

Zaimki.	Мѣстоимѣнія.
Ja, ty, on	Я, ты, онъ
My, wy, oni, one	Мы, вы, они, онѣ
Mój, moja, moje	Мой, моя, мое
Nasz, nasza, nasze	Нашъ, наша, наше
Ten, ta, to	Тотъ, та, то / Этотъ, эта, это
Czyj, czyja, czyje	Чей, чья, чье
Sam, sama, samo	Самъ, сама, само
Taki, taka, takie	Такой, такая, такое
Siebie	Себя
Co	Что.

Słowa. — Глаголы.

Mówić	Говорить	Łajać	Бранить
Rzec	Сказать	Przeczyć	Противорѣчить
Pytać	Спрашивать	Spotkać	Встрѣтить
Modlić się	Молиться	Milczeć	Молчать
Śpiewać	Пѣть	Wołać	Звать
Cierpieć	Терпѣть	Znaleźć	Находить
Pogardzać	Презирать	Życzyć	Желать
Rysować	Чертить	Chcieć	Хотѣть
Malować	Рисовать	Pomódz	Помогать
Wiedzieć	Знать	Bić	Бить
Pracować	Трудиться	Budować	Строить
Tłumaczyć	Переводить	Szczekać	Лаять
Ubierać się	Одѣваться	Umrzeć	Умереть
Rozbierać się	Раздѣваться	Zabić	Умертвить
Rozpinać się	Разстегиваться	Uderzyć	Ударить
Czesać się	Чесаться	Szukać	Искать
Uczyć się	Учиться	Dąć	Дуть
Dziękować	Благодарить	Ciągnąć	Тянуть.

Przysłówki. / Нарѣчія.

Kiedy	Когда	Teraz	Теперь
Wtedy	Тогда	Dosyć	Довольно
Dziś	Сегодня	Wiele	Много
Jutro	Завтра	Bardzo	Оченъ
Rano	Утромъ	Ztąd	Оттуда
Często	Часто	Piechotą	Пѣшкомъ
Niekiedy	Иногда	Konno	Верхомъ
Nigdy	Никогда	Ile	Сколько
Zawsze	Всегда	Ztąd	Отсюда.
Już	Уже		

Przyimki. / Предлоги.

Bez, w, z	Безъ, въ, изъ (изо)
Do, od, przed	Къ, отъ, предъ
Przy, wskroś, przez	При, сквозь, чрезъ
Zamiast, obok	Вмѣсто, возлѣ
Oprócz, między	Кромѣ, между
Przeciwko, przedtem	Противъ, прежде.

Spójniki. / Союзы.

A, że, i, lecz	А, же, и, но
Ponieważ, albo	Ибо, или
Jednak, dla tego że	Однако, потому что
Niech, że, żeby	Пусть, что, чтобы.

Wykrzykniki. / Междометія.

Oj! cha—cha—cha!	Ой! ха—ха—ха!
Ach! hurra!	Ахъ! ура!

ПЕРЕВОДЫ

съ русскаго языка на польскій.

ОТДѢЛЪ I.

1). *Народныя русскія пословицы.*

1). Безъ Бога ни до порога.
2). Вѣкъ живи, вѣкъ учись.
3). Не учась и лаптя не сплетешь.
4). Ученье—свѣтъ, а неученье тьма.
5). Ученье лучше богатства.
6). Стой за правду горою, и Богъ съ тобою.
7). Живи не ложью все будетъ по Божью.
8). Кто въ нуждѣ не бывалъ, тотъ ее не видалъ.
9). Трудъ человѣка кормитъ, а лѣнь портитъ.
10). Слово не воробей, вылетитъ не поймаешь.
11). Мелетъ день до вечера, а послушать нечего.
12). Языкомъ болтай, а рукамъ воли не давай.
13). Куй желѣзо, пока горячо.
14). Тонулъ—топоръ сулилъ, а вытащили—и топорища жаль.
15). Кто не бережетъ копейки, тотъ самъ рубля не стоитъ.

2). *Изъ жизни жумборскихъ Ускоковъ.*

Между Колпой и Савой, на границѣ Краины и Кроаціи, тянется, болѣе нежели на пять миль въ длину, склоненная къ юго-востоку высокая гряда горъ, перерѣзанныхъ глубокими, каменно-бережными долинами, а на вершинѣ покрытыхъ непроходимою чащею лѣса; нѣсколько горныхъ потоковъ нашли себѣ русло между скалами и потекли—одни на югъ въ Купчину, впадающую въ Корону, другіе на сѣверо-востокъ въ Брегану, вливающуюся въ Саву; пологіе скаты каменныхъ громадъ покрылись слоемъ чернозема и травою, иные поднимаются стѣною; кое гдѣ, въ обвалахъ, образовались влажныя мѣста; тропинки вьются и тянутся съ холма на холмъ, изъ оврага въ оврагъ, изъ долины на гору, и выводятъ путника на верхъ св. Гееры (Гертруды—Балеши), от-

ROZDZIAŁ I.

1). *Przysłowia narodowe ruskie.*

1). Bez Boga ani do proga.
2). Wiek żyj, wiek się ucz.
3). Nie ucząc się nie upleciesz nawet łapcia.
4). Nauka jest światłem, a nieuctwo ciemnotą.
5). Umiejętność lepsza od bogactwa.
6). Trzymaj z prawdą wytrwale, a Bóg będzie z tobą.
7). Żyj nie fałszem, a wszystko będzie po Bożemu.
8). Kto nie bywał w nędzy, ten jéj nie widział.
9). Praca karmi człowieka, a lenistwo psuje.
10). Słowo nie wróbel, jak wyleci nie złapiesz.
11). Miele dzień cały do wieczora, a nieznajdziesz co posłuchać.
12). Językiem paplaj, ale pilnuj rąk.
13). Kuj żelazo póki gorące.
14). Tonął—siekierę obiecywał, a jak wyratowali i toporzyska żałuje.
15). Kto nie oszczędza kopiéjki, ten i sam rubla nie wart.

2). *Z życia żumborskich Uskoków.*

Pomiędzy Kolpą i Sawą, na granicy Krainy i Kroacyi, ciągnie się więcéj jak pięć mil wzdłuż, w kierunku południowo-wschodnim, pasmo wysokich gór, poprzecinanych głębokiemi dolinami, których brzegi sterczą kamieniem, wierzchołki zaś gór pokryte są nieprzebytą gęstwiną lasu; kilka potoków znalazło sobie tutaj koryto pomiędzy skałami, i popłynęły— jedne na południe do Kupczyny, wpadającéj do Korony, inne ku północy i wschodowi do Brogany, wpadającéj do Sawy; spadziste urwiska kamiennych mass pokryły się warstwą czarnéj ziemi i trawą, inne wznoszą się jak mur; gdzie niegdzie w rozpadlinach utworzyły się wilgotne miejsca; ścieżki zwijają się i ciągną ze wzgórza na wzgórze, z wąwozu do wąwozu, z doliny na górę, i wyprowadzają podróżnego na wierzchołek św. Heery (Hertrudy—Baleszy), zkąd wszystkie te

куда видишь всѣ эти погорья, какъ на картѣ, и за ними въ одну сторону чуть не всю Штирію, въ другую — восточную Краину, до Вишнебора (Weichselburg), въ третью — на юго-востокъ, за Колпою, Турецкую Украину и Плешовицы. Это Жумборщина (Жумборштина), какъ называютъ жители, или Желмоборщина, какъ назвалъ бы Русской.

Еще недавно, въ XV вѣкѣ, она была почти необитаемою пустыней; до сихъ-поръ не одинъ Краинецъ и Хорватъ слышитъ о страхахъ, которые будто-бы тамъ ожидаютъ прохожаго, и не одинъ не вздумалъ провести себѣ проѣзжей дороги, обходя дикое захолустье побережьемъ Савы или по Колпѣ. Только замокъ Жумборъ (Xumberg, Sichelburg) возвышался тамъ, какъ ласточье гнѣздо, закрытый рядами окрестныхъ горъ, построенный, Богъ знаетъ кѣмъ и когда, и потомъ разрушенный.

Жумборщина стала населяться съ XV—XVI вѣка; Сербы Босняки укрывали тогда свои семьи, гдѣ кто могъ, отъ Турокъ; нѣсколько семей убѣжало сюда и указало путь за собою другимъ; такъ Жумборщина населилась „Ускоками" изъ Босны и стала слыть Ускоцкимъ Погорьемъ (Ускочка Планина). За потомками этихъ Ускоковъ осталась Жумборщина и до сихъ-поръ, не измѣнивъ своего дикаго вида, какъ не измѣнили и Ускоки ни своихъ старыхъ обычаевъ, ни своего стараго имени, называя сами себя Волохами.

Глядя на нихъ и сравнивая ихъ съ западными и восточными сосѣдями, путешественникъ не можетъ не замѣтить, что они тутъ поселенцы, если не остатокъ прежняго населенія; это люди совсѣмъ особеннаго чекана, какъ сказалъ бы Нѣмецъ, непохожіе ни на Хорватовъ, ни на Краинцевъ.

Ускокъ немолчаливъ только передъ тѣмъ, кого считаетъ другомъ; онъ не умѣетъ быть вѣжливымъ передъ однимъ иначе, нежели передъ другимъ, но и никогда не забудется, никого не струситъ. Онъ прямодушенъ, и не прибѣгнетъ ни къ уверткамъ, ни къ лести, когда не можетъ поступать прямодушно. Въ душѣ онъ незлобенъ, но обидъ прощать не любитъ, и когда мститъ, забываетъ иногда всякое уваженіе къ самому себѣ. Насмѣшливымъ онъ кажется, и быть не можетъ, какъ не можетъ не выказать презрѣнія передъ тѣмъ, котораго бы другой осмѣялъ. Вѣрный слову,

wzgórza dają się widzieć, jak na mappie, a za niemi z jednéj strony widać ledwie nie całą Sztyryą, z drugiéj—wschodnią Krainę aż do Wisznebora (Weichselburg), z trzeciéj — na południowym wschodzie, za Kolpą—Turecką Ukrainę i Pleszowice. To jest Żumborszczyzna (Źumborsztina), jak ją nazywają krajowcy, lub Źełmoborszczina, jak by ją nazwał Rossyanin.

Jeszcze niedawno, bo w XV wieku, była prawie niezamieszkaną pustynią; dotąd nie jeden Krainczyk i Chorwat słyszy o strachach,jakie niby tam spotykają podróżnego, a nikomu nie przyszło na myśl utorować sobie drogę dla przejazdu i ominąć dzikie zacisze brzegiem Sawy lub Kolpy. Tylko zamek Źumbor (Xumberg, Sichelberg)wznosił się tam, jak gniazdo jaskółki, zasłoniony rzędami okolicznych gór, zbudowany Bóg wie przez kogo i kiedy, i potem zrujnowany.

Źumborszczyzna zaczęła być zamieszkaną od XV— XVI w. Sérbowie Bośniacy chronili się tam ze swojemi rodzinami przed napadami Turków; kilka familij uciekło tu i pokazało drogę innym; takim sposobem Źumborszczyzna została zaludnioną przez „Uskoków" z Bosny i stała się znaną pod imieniem Uskockiego Pogórza (uskocka planina.). Źumborszczyzna dotąd należy do Uskoków, nie odmieniając swojéj dzikiéj postaci, tak samo, jak i Uskocy nie zmienili ani swoich dawnych zwyczajów, ani swojéj dawnéj nazwy, mianują się bowiem Wołochami.

Patrząc na nich i porównywając ich z zachodniemi i wschodniemi sąsiadami, podróżujący łatwo może postrzedz, że są tutejszemi osadnikami, albo też resztką dawnego osiedlenia; ci ludzie mają zupełnie odrębny wyraz zewnętrzny; niepodobni ani do Chorwatów, ani do Kraińczyków.

Uskok nie jest milczącym tylko z tym, kogo uważa za przyjaciela; nie umie być grzecznym z jednym, a niegrzecznym z drugim, lecz nigdy nie zapomni się, nigdy nie stchórzy. Jest otwartym i nie udaje się ani do wykrętów, ani do pochlebstwa, jeżeli nie może działać prawnie. Z duszy nie jest złośliwym, lecz obelgi przebaczać nie lubi, i kiedy się mści, zapomina czasami wszelkiego szacunku dla samego siebie. Szydercą, zdaje się, że być nie może, tak samo jak nie może ukryć pogardy dla tego, którego by in-

онъ не измѣнитъ ему даже подъ пыткой. За деньги себя не продаетъ и не ввѣрится тому, кого нанялъ за деньги.

Хотя поселенія Ускоковъ и раздѣлены на деревни, однако напрасно бы путешественникъ искалъ у нихъ деревень, какія находитъ около ихъ погорій. Отчасти старый обычай, отчасти и самая мѣстность, не позволяютъ тамъ селиться многимъ дворамъ вмѣстѣ, улицами. Всякая семья выбрала для себя свой уголъ, и не одна деревня разбросана хуторами такъ, что ни откуда нельзя видѣть всѣхъ домиковъ, къ ней принадлежащихъ. Самыя церкви стоятъ большею частію одиноко на холмахъ; а домики — одинъ, другой въ долинѣ, тотъ на взгорьѣ, иной въ чащѣ лѣса, иной надъ водопадомъ горнаго потока.

Маленькіе домики Ускоковъ (куч'и) построены изъ дерева, иногда на каменномъ подстѣньи, и покрыты соломой. Оградъ и заборовъ нѣтъ: не-отъ-кого отдѣлять ни своего куска земли, ни двора. Если и стоятъ гдѣ рядомъ два, три домика, то всѣ они почти всегда одной семьи. У домика нѣсколько деревьевъ, вокругъ, немного подалѣе, гдѣ гряда зелени, гдѣ амбаръ, гдѣ кошара для овецъ, гдѣ нива, гдѣ складъ дерева спускаемаго съ горъ. Какъ умѣлъ, такъ и пріютился человѣкъ въ томъ краю, и безъ большихъ прихотей научился удовлетворять потребностямъ житейскимъ.

Ускоки живутъ большими семьями такъ, что часто въ одной семьѣ можно увидѣть нѣсколько женатыхъ братьевъ, или замужнихъ сестеръ. Каждая семья имѣетъ своего собственнаго старѣйшину, равно и своего особеннаго патрона (заступника) изъ святыхъ. Если въ одной семьѣ много женщинъ, которыя могутъ исполнять должность хозяйки, то обыкновенно эта должность поручается одной старшей и болѣе опытной, и она распоряжается всѣми женскими работами. Нивы дурны, каменисты, часто годны только подъ картофли (крумпире), да и вообще ихъ мало.

Овцы—главное богатство Ускока; ими онъ питается, ихъ шерстью и мѣхомъ одѣтъ, ихъ мѣняетъ на хлѣбъ, за нихъ выручаетъ деньги для черпаго дня. Не стараясь улучшить породу овецъ, онъ думаетъ только о томъ, какъ бы увеличить число ихъ. Содержанію овецъ помагаетъ довольно большое число луговъ и пастбищъ.

ny wyśmiał. Wierny słowu, nie zdradzi cię nawet na torturach. Za pieniądze siebie nie sprzeda, i nie z ufa temu kogo za pieniądze wynajął.

Chociaż osady Uskeków podzielone są na wsie, napróżno jednak chciał by podróżny szukać między niemi wsi, jakie znajduje w sąsiedztwie ich wzgórzów. Po części dawny zwyczaj, po części miejscowe położenie nie dozwala, aby wiele zabudowań razem się mieściło, ulicami. Każda rodzina wybrała dla siebie zakątek i nie jedna wieś jest tak rozrzuconą, że znikąd nie można widzieć wszystkich domków do niéj należących. Nawet kościoły po większéj części stoją odosobnione na wzgórzach, a domki, ten i ów w dolinie, tamten na wzgórzu, inny w gęstwinie lasu, a ów nad wodospadem górnego potoku.

Małe domki Uskoków (kući) stawiane są z drzewa, niekiedy na kamiennéj podstawie, pokryte słomą. Zagród lub parkanów niema, bo niepotrzeba od sąsiada oddzielać ani swojéj cząstki ziemi, ani zabudowania. Jeżeli gdzie stoją obok siebie dwa lub trzy domki, to wszystkie prawie zawsze należą do jednéj rodziny. Przed domkiem stoi kilka drzew, naokoło, cokolwiek daléj, grzęda warzywa, tam stodoła, ówdzie okolniki dla owiec, daléj niwa, tam skład drzewa, które się spuszcza z gór. Jak mógł, tak się chronił człowiek w tym kraju, i bez zbytków nauczył się zaspokajać potrzeby życia.

Uskocy mieszkają licznemi rodzinami, tak że często w jednéj rodzinie można widzieć kilku żonatych braci lub kilka zamężnych siostr. Każda rodziną ma swojego własnego starszego, również i swojego osobnego patrona ze świętych. Jeżeli w jednéj rodzinie jest wiele kobiet, które mogą wypełniać obowiązek gospodyń, to zazwyczaj obowiązek ten wkłada się na starszą i więcéj doświadczoną, i ta zajmuje się wszelkiemi kobiecemi robotami. Pola są nieżyzne, kamieniste, często przydadzą się tylko nakartofle (krumpire), i w ogóle jest ich mało.

Owce są głównem bogactwem Uskoka; ono go żywią, ich szerść i wełna dostarczają mu odzienia; zamienia je na chléb, bierze za nie pieniądze i chowa na dzień potrzeby. Nie starając się polepszyć rasy owiec, myśli tylkó o tém, aby powiększyć ich liczbę,

Жены Ускоковъ заняты тканьемъ полотна, сукна, разныхъ полушерстяныхъ тканей, и могутъ похвалится если не нѣжностью своей работы, то по крайней мѣрѣ прочностью, чистотою отдѣлки и красотою узора. Любя цвѣта яркіе и пестроту, онѣ стараются дать свѣжесть краскамъ нити, и довели искуство красить до совершенства, пользуясь для этого всѣми цвѣтами и травами, какіе только находятъ въ своей бѣдной землѣ. Надѣвая сверху короткій, суконный, голубой кафтатъ (кепекек), по большей части не въ рукава, а плащомъ, Ускокъ носитъ подъ нимъ узкіе, болгарскіе, или, какъ мы привыкли называть, венгерскіе исподни ('лаче), стянутыя на ремень на перегибѣ стана, съ вышитыми напереди разрѣзами и подпоясанныя широкимъ кожанымъ поясомъ (пас), и бѣлую суконную куртку (долман) со множествомъ пуговицъ (путце), безъ рукавовъ.

Главная одежда женщины и дѣвицы— сорочка (кошулја) бѣлая, длинная, вышитая краснымъ и синимъ узоромъ на воротѣ груди, рукавахъ и подолѣ (везом везена); также необходимо монисто (коларде), а на ногахъ пестрые или красные чулки (лачице), и сверху башмаки (постоле) или опонки (опонке). Дѣвушки сверхъ этого ничего не носятъ, развѣ въ непастную погоду надѣваютъ что-нибудь вмѣсто плаща или зипуна (одеч'а), подпоясываютъ сорочку на перегибѣ стана краснымъ тканымъ поясомъ. Волоса заплетаютъ въ одну косу, сзади приплетая къ ней двѣ малыя косички.

Жены повязываютъ на голову большой бѣлый платокъ (преметача, неч'а), обшитый кружевами, обматывая имъ часто всю голову подъ подбородокъ.

Ускоки по вѣроисповѣданію раздѣляются на уніятовъ „староверцевъ" (старовѣрцами тамъ называютъ всѣхъ православныхъ) и римо-католиковъ. До 1678 года всѣ были чисто православными, пока епископъ Павелъ Зорчичъ не принужденъ былъ пристать къ Уніи; позже иные изъ Ускоковъ принуждены были совершенно отказатся отъ вѣры отцовъ своихъ и принять римскій законъ.

Впрочемъ, уніяты и римо-католики хотя называютъ другъ друга: первые вторыхъ именемъ *буньевцевъ*, а эти ихъ именемъ *влаховъ*, живутъ однако между собою дружно и даже ходятъ въ

utrzymanie owiec ułatwiają liczne łąki i pastwiska.

Żony Uskoków w domu trudnią się tkaniem płótna, sukna, różnych nawpółwełnianych materyj, i mogą pochlubić się, jeżeli nie delikatnością roboty, to przynajmniéj trwałością i gładkością wyrobienia i pięknością wzorów. Lubią kolory jaskrawe i pstrocizne, i dla tego starają się nadać świeżość farbom nici; doprowadzili też sztukę farbiarską do doskonałości, używając do tego wszelkich kwiatów i trawy, jakie tylko znajdują w ich ubogiéj ziemi. Uskok przywdziewa zwierzchu krótki sukienny kaftan (kepekek), nie na rękawy, lecz go jak płaszcz zarzuca; nosi pod nim wązkie, bołgarskie, czyli jak zazwyczaj my nazywamy, węgierskie spodnie ('lacze), ściągnięte rzemieniem w zgięciu kibici, z wyszywanemi naprzodzie rosporami i opasane szerokim skórzanym pasem; nakoniec nosi białą sukienną kurtkę (dolman) z mnóstwem guzików i pętli (putce) bez rękawów.

Główném ubraniem kobiety i dziewicy — jest koszula, biała, długa, wyszywana czerwonym i niebieskim wzorem na kołnierzu, przyramkach, rękawach i u dołu; także do ubrania koniecznie należą paciórki (kolarde), na nogach zaś pstrokate lub czerwone pończochy ('laczice), i wreszcie trzewiki (postole) czyli *oponki*. Dziewice nad to nic więcej nie noszą, chyba w słotę biorą na siebie cokolwiek z ubrania, zamiast płaszcza, czyli kaftana (odeća); przepasują koszulę w środku kibici czerwonym tkanym pasem. Włosy splatają w jeden warkocz, z tyłu przyczepiają do niego dwa małe warkocze.

Kobiety zamężne obwiązują głowę dużą białą chustką (premetacza, peća), obszywaną koronkami; tą chustką często obwijają głowę pod sam podbrodek.

Uskocy, co do religii, dzielą się na unijatów „starowierców" (starowiercami nazywają tam wszystkich wyznawców wschodniego kościoła) i katolików. Przed 1678 r. wszyscy byli wyznania wyłącznie greckiego, ale biskup Paweł Zorczicz przymuszony był przystać do Unii; późniéj wielu Uskoków musiało zupełnie wyrzeć się wiary swoich ojców przyjąć wyznanie rzymskie.

Zresztą, wiadomo także chociaż Unijaci nazywają rzymskich katolików *bunjewcami*, a ci znowu tamtych imieniem *włachów*, żyją

церковь безъ различія; только ни буньевецъ не женится на влахинѣ, ни влахъ на буньевкѣ.

Уніяты употребляютъ при богослуженіи православныя церковныя книги, называя письмо церковное глаголическимъ, а подъ именемъ кирилловскаго разумѣя русское свѣтское.

Исполняя обычные христіянскіе обряды, Ускоки смѣшали иные съ давними нехристіянскими. Въ началѣ весны, они прежде всего празднуютъ Свѣтлое Воскресенье (вазамъ), нося въ этотъ день и писанки (писане jaja) на освященіе (на благослов—на светило) въ церковь. Потомъ слѣдуетъ Юрьевъ День (Свети Јурај); впрочемъ обрядъ этого дня сдѣлался уже только дѣтскою игрою.

Дѣти одѣваютъ кого нибудь изъ своего круга въ зелень такъ, что не видно ни лица, ни глазъ, и, повязавши ему на голову множество разноцвѣтныхъ шелковыхъ лентъ (мовезне корделе), привязываютъ къ нимъ сзади красный платокъ, спадающій вдоль спины. Его ведутъ двое другихъ, одинъ съ корзиною (корпа, кочь), а другой съ длиннымъ, сажени въ полторы, шестомъ (шипакъ), иногда украшеннымъ пучкомъ зелени и лентами; за ними бѣгутъ другія. У каждаго дома толпа останавливается и, желая счастія всему дому, его хозяину и хозяйкѣ, ожидаетъ награды. Дѣтямъ выносятъ обыкновенно что-нибуть съѣстное. Этотъ дѣтскій обходъ бываетъ всегда рано утромъ, съ зарею. Позже дѣти угощаютъ другъ друга тѣмъ, что набрали, уходя обыкновенно въ пустое мѣсто, подалѣе отъ жилищъ. — Съ Духова Дня начинается коледованье (коледвање) и продолжается каждый вечеръ до самаго Иванова Дня.

Въ ночь на Ивановъ День празднуется Купало (Крес). Уже за мѣсяцъ до этого всякой молодецъ заготовляетъ себѣ березовый шестъ, длиною до двухъ саженей, ровный и красивый, называемый факеломъ (бакла). Вечеромъ собираются молодцы со своими факелами на условленномъ мѣстѣ, зажигаютъ ихъ сверху и обходятъ съ ними поле (иду око поља). Между-тѣмъ дугіе ихъ ждутъ на мѣстѣ, гдѣ долженъ быть разложенъ огонь (ватра), обыкновенно на горѣ; раскладываютъ огонь и встрѣчаютъ факельщиковъ. Послѣ ихъ прихода начинаются пѣсни, стрѣльба, пляски, и продолжаются цѣлую ночь: молодицы и дѣвушки поютъ и пляшутъ, а молодцы поютъ и стрѣляютъ. Расходятся уже передъ разсвѣтомъ; передъ

jednak między sobą po przyjacielsku, a nawet chodzą do kościoła bez różnicy; ale nigdy *bunjewiec* nie żeni się z *włachinią*, ani *włach* z *bunjewką*.

Unijaci używają przy nabożeństwie ksiąg kościelnych wschodniego wyznania, nazywając kościelny sposób pisania głagolickim, a pod imieniem cyrylskiego rozumieją rossyjski świecki.

Wypełniając zwyczajne chrześcijańskie obrządki, Uskocy pomięszali inne z dawnemi niechrześcijańskiemi. Na początku wiosny przedewszystkiem obchodzą Wielkanoc (wazam), przynosząc z sobą w tym dniu do kościoła malowane jaja (pisane jaja) dla święcenia (na błagoslow — na świetiło). Później następuje dzień św. Jerzego (sweti Juraj); obrządek tego dnia już stał się tylko zabawą dziecinną. Dzieci ubierają kogokolwiek z pomiędzy siebie w zielone gałązki, tak, że nic widać ani twarzy, ani oczu; potem obwiązawszy głowę mnóstwem różnokolorowych jedwabnych wstążek (mowezne kordele), przyczepiają do nich z tyłu czerwoną chustkę która wisi wzdłuż plec. Tak ubrane dziecię prowadzi dwoje innych jedno z koszykiem (korpa, kocz), a drugie z długą półtora sążnia żerdzią (szipak), niekiedy ozdobioną pękiem zieleni i wstążkami; za niemi bieżą inne dzieci. Przed każdym domem tłum się zatrzymuje i życząc szczęścia gospodyni i gospodarzowi, oczekuje nagrody. Zazwyczaj wynoszą im co do jedzenia. Ta processya dzieci zawsze odbywa się bardzo rano, o świcie. Następnie częstują się tém, co zebrano i zwyczajnie oddalają się w puste miejsca, odległe od mieszkań. Od Zielonych Świątek zaczyna się kolęda (koledwanje) i trwa co wieczór aż do św. Jana.

W nocy w wigilią św. Jana obchodzą *Kupało* (Kres). Już przed miesiącem każdy młodzian przyrządza dla siebie brzozową żerdź, długości dwóch sążni, równą i ozdobną, nazywaną pochodnią (bakla). W wieczór zbierają się ze swojemi pochodniami w umówionym miejscu, zapalają je zwierzchu, i obchodzą z niemi pole (idu oko polja). Tym czasem inni już oczekują na nich na miejscu, gdzie ma być rozłożony ogień (watra), zazwyczaj na górze; po zapaleniu takowego ognia spotykają tych, co niosą pochodnie. Następnie zaczynają się pieśni, strzelanie, tańce trwają przez całą noc; dziewczęta śpiewają i tańczą, młodzieńcy zaś śpiewają i strze-

уходомъ, примѣтивъ первый румянецъ зари, поютъ пѣсню, въ которой припѣваютъ о „Ладѣ„.

Въ праздникъ Рождества Христова (Божич') поется Слава (у. славу божу). — Въ Новый годъ Ускоки цѣлуютъ другъ друга, благодаря взаимно за радости прошлаго года.

И въ свадебныхъ обрядахъ сохранилось кое-что старинное. Передъ вѣнчаніемъ женихъ (младожења) съ почетнымъ кумомъ (дебели кум), двумя деверями (девери) и многими сватами (сватове), всѣ съ ружьями, ѣдутъ верхомъ за невѣстой, ведя съ собою коня и для нея. Совершенно окутавъ лице ея платками и усадивши на коня верхомъ, двѣ ея дружки (дружице) и, кромѣ-того, одна или двѣ почетныя женщины, идутъ за нею пѣшкомъ въ церковь. Изъ церкви поѣздъ опять отправляется къ невѣстѣ и тутъ невѣста должна скрыться, а девери ее ищутъ; — пьютъ, ѣдятъ, однако безъ пѣсень и пляски. Наконецъ подается кислая капуста (кисели купус): всѣ встаютъ, родители благословляютъ невѣсту, часто со слезами и рыданьемъ, и провожаютъ за ворота. Рыданья заглушаются громомъ выстрѣловъ. По пріѣздѣ въ домъ жениха, снова стрѣльба, и тутъ же начинается музыка, пѣсни, пляски. Позже приходитъ и мать невѣсты, или женщина, заступающая ея мѣсто; она тоже должна веселиться. Распорядителемъ праздника обыкновенно бываетъ почетный кумъ, котораго всѣ должны слушаться, особенно женихъ. Стрѣльба и пѣсни продолжаются во всю ночь. Къ числу важныхъ обрядовъ этой ночи принадлежитъ и ауканье: невѣста, дружки и другія дѣвушки выбѣгаютъ на поляну, подалѣе отъ двора, и аукаютъ, призывая вилу: хохотъ ея изъ лѣсу, или со скалы — дурное предзнаменованіе для невѣсты, до того дурное, что если бы хохотъ повторился въ другой разъ, то мать уводитъ ее домой, какъ невѣнчанную, и тогда праздникъ веселья измѣняется въ печаль: на невѣсту накидываютъ широкое, длинное, бѣлое покрывало и съ рыданьями уводятъ ее; шесть недѣль она не смѣетъ показаться никому, кромѣ домашнихъ. Дѣло впрочемъ можетъ еще кончиться счастливо: девери приходятъ къ матери невѣсты и даютъ ей кровную клятву (къ рвну заклетву), что они будутъ „по Богу братья ея дочери, станутъ защищать ее и не допустятъ ни до какого несчастія.“ Съ деверя-

lają. Rozchodzą się dopiero przed świtaniem, a przed odejściem, spostrzegłszy rumieniec zorzy, śpiewają pieśń, w któréj wzmiankują o *Ładzie*. W święto Bożego Narodzenia (Božić) przyśpiewują *sławie* (u sławu božu). Na nowy rok Uskocy całują jeden drugiego, dziękując wzajemnie za przyjemności przeszłego roku.

W weselnych obrzędach także zachowało się nieco z dawnych czasów. Przed ślubem narzeczony (młado**ž**enja) z honorowym kumem (debeli kum), dwoma szwagrami (deweri) i licznemi swatami (swatowe), wszyscy ze strzelbami, jadą konno po narzeczoną prowadząc z sobą konia dla niéj; dwie jéj drużki (družice) i prócz tego jedna lub dwie poważne matrony, idą za nią piechotą do kościoła. Z kościoła orszak znowu udaje się do narzeczonéj, i wtedy narzeczona powinna ukryć się, a szwagrowie jéj szukają;—piją, jednak bez pieśni i tańców. Nakoniec dają na stół kwaśną kapustę (kiseli kupus), wszyscy wstają, rodzice błogosławią narzeczoną, często ze łzami i szlochaniem i wyprowadzają ją za bramę. Po szlochaniach następują grzmoty wystrzałów. Gdy przyjedzie narzeczony, znowu dają się słyszeć strzały, i wtedy zaczyna się muzyka, pieśni i tańce. Późniéj przychodzi matka narzeczonéj, lub kobieta, zastępująca jéj miejsce; ona także powinna oddawać się wesołości.— Dyrygującym godami zazwyczaj bywa honorowy kum: wszyscy powinni go słuchać, szczególniéj narzeczony. Strzały i pieśni trwają przez noc całą. Do liczby ważnych obrzędów téj nocy, należy także wywoływanie: narzeczona z drużkami i innemi dziewicami wybiegają na łąkę, odległą od domu i wołają, przyzywając *Wilę*; śmiech jéj z lasu lub ze skały — jest złą wróżbą dla narzeczonéj, do takiego stopnia, że jeżeliby śmiech ten powtórzył się drugi raz, to matka odprowadza ją do domu, jako nie zaślubioną, i natenczas weselne gody zmieniają się w smutek: narzeczoną okrywają szerokim, długim, białym całunem, i że szlochaniem odprowadzają; przez sześć tygodni nie śmie ona nikomu pokazać się, prócz domowym. Lecz wszystko to jeszcze może skończyć się szczęśliwie: szwagrowie przychodzą do matki narzeczonéj i dają jéj *krewną przysięgę* (krewnu zakletwu), że będą „po Bogu braćmi jéj córki, będą bronić ją i zasłaniać od wszelkiego nieszczęścia.“ Razem ze szwagrami mogą dawać taką przysięgę także wszys-

ми могутъ давать такую клятву и всѣ холостые сваты.— Сватьба всего чаще бываетъ въ Октябрѣ.

Обрядъ крещенія совершается по обычаю церкви. Крещаемымъ даются имена по календарю, а потомъ уже прозваніе (презиме). До Маріи Терезіи крестили уже взрослыхъ, но теперь этотъ обычай оставленъ.

При обрядѣ погребальномъ особеннаго мало. Покойника оплакиваютъ плакальщицы. За гробомъ дѣвушки — должны идти всѣ юноши, ей знакомые; за гробомъ юноши — всѣ дѣвушки. Помины бываютъ въ 9-й и 40-й день, и потомъ черезъ годъ.

Кромѣ этихъ обрядовъ можно вспомнить объ обрядѣ провожанія воина въ дальній походъ: молодые люди, остающіеся дома, провожаютъ его съ пѣснями и стрѣльбою, а дѣвушки и женщины, съ рыданьемъ. Одна мать должна веселиться при разлукѣ съ сыномъ.

Ускоки вполнѣ сберегли любовь къ своимъ пѣснямъ: не льзя найти ни старика, ни старухи, которые бы постыдились пѣть пѣсни, ни дитяти 8—9 лѣтъ, которое бы не знало ихъ по-крайней мѣрѣ дюжину. Кромѣ пѣсень обрядныхъ и женскихъ, они знаютъ множество пѣсень старинныхъ. Эти пѣсни поются обычно парами: одна пара поетъ одинъ стихъ, другая другой и т. д. Не льзя не замѣтить, что эти пѣсни о старинѣ поются вмѣсто обрядныхъ, напр. на сватьбѣ, въ купаловъ вечеръ и пр.

Волынка (дуде) выходитъ изъ употребленія; изъ старинныхъ музыкальныхъ инструментовъ остается пищалка (пиштјалка), въ родѣ небольшаго кларнета. Играющій на ней называется „пищецъ“ (пиштац) и при всѣхъ поѣздахъ занимаетъ переднее мѣсто.

Обычная пляска есть „Коло“ въ родѣ русскаго хоровода. Подъ этотъ танецъ поются обыкновенно пѣсни о старинѣ.

Изъ ст. И. Срезневскаго.

cy bezżenni swaci. Wesela zwykle bywają w Październiku.

Obrząd chrztu odbywa się według zwyczaju kościelnego. Przyjmującemu chrzest dają imiona podług kalendarza, a nadto przezwisko (prezime). Do czasów Maryi Teresy chrzczono i dorosłych, lecz teraz zwyczaj ten jest zaniechany.

Przy obrzędzie pogrzebowym mało jest szczególnych zwyczajów. Nieboszczyka opłakują płaczki. Za trumną dziewicy—powinni iść wszyscy młodzieńcy, jéj znajomi; za trumną zaś młodego człowieka— wszystkie dziewice. Przypominki żałobne bywają 9-go i 40-go dnia, a wreszcie po upływie roku.

Prócz tych obrzędów należy jeszcze wspomnieć o obrzędzie odprowadzania wojaka na daleką wyprawę: młodzi ludzie, zostający w domu, odprowadzają go z pieśniami i strzelaniem, zaś dziewice i kobiety z płaczem. Sama tylko matka powinna cieszyć się przy odejściu syna.

Uskoki w zupełności zachowali zamiłowanie w swoich pieśniach: nie można znaleźć ani starca, ani staréj kobiety, którzyby się wstydzili śpiewać, ani dziecięcia od 8—9 lat, które by nie znało przynajmniéj tuzina piosnek. Prócz pieśni obrzędowych i kobiecych umieją mnóstwo pieśni dawnych. Pieśni te zazwyczaj śpiewane w parach, w których każda para śpiewa kolejno inną zwrotkę. Nie można pominąć téj uwagi, że pieśni o dawnych czasach śpiewane bywają zamiast obrzędowych przy wszystkich ważnych uroczystościach, na np. weselu, w wieczór Kupały, i in.

Dudy (dude) wychodzą ze zwyczaju; z dawnych muzycznych instrumentów została piszczałka (pisztjałka) w rodzaju niewielkiego klarynetu. Grający na niéj nazywa się *pisztac* i we wszystkich orszakach obrzędowych zajmuje przednie miejsce.

Zwyczajnym tańcem jest „koło“ rodzaj rossyjskiego chorowodu. Przy tym tańcu zwykle śpiewają pieśni o przeszłości.

ИЗЪ КОМЕДІИ РЕВИЗОРЪ.

ДѢЙСТВІЕ I.

(Комната въ домѣ городничаго).

ЯВЛЕНІЕ I.

Городничій, Земляника (попечитель богоугодныхъ заведеній), Хлоповъ (смотритель училищъ), судья, лекарь.

ГОРОДНИЧІЙ. Я пригласилъ васъ, господа съ тѣмъ, чтобы сообщить вамъ пренепріятное извѣстіе, къ намъ ѣдетъ ревизоръ.

СУДЬЯ. Какъ, ревизоръ?

ГОРОДНИЧІЙ. Ревизоръ изъ Петербурга, инкогнито. И еще съ секретнымъ предписаніемъ.

ХЛОПОВЪ. Господи Боже! еще съ секретнымъ предписаніемъ!

ГОРОДНИЧІЙ. Я какъ будто предчувствовалъ: сегодня мнѣ всю ночь снились какія-то двѣ необыкновенныя крысы. Право этакихъ я никогда не видывалъ: черныя, неестественной величины! пришли, понюхали — и пошли прочь. Вотъ я вамъ прочту письмо, которое получилъ я отъ Андрея Ивановича Чмыхова, котораго вы, Артемій Филипповичъ, знаете. Вотъ что онъ пишетъ "Любезный другъ, кумъ и благодѣтель. (*бормочетъ въ полголоса, пробѣгая скоро глазами*)... „и увѣдомить тебя". А, вотъ: „спѣшу, между прочимъ, увѣдомить тебя, что пріѣхалъ чиновникъ съ предписаніемъ осмотрѣть всю губернію и особенно нашъ уѣздъ (*значительно подымаетъ палецъ вверхъ*). Я узналъ это отъ самыхъ достовѣрныхъ людей. Такъ какъ я знаю, что за тобою, какъ за всякимъ водятся грѣшки, потому что ты человѣкъ умный и не любишь пропускать того, что плыветъ въ руки..." (*Остановясь*) ну, здѣсь свои... „то совѣтую тебѣ взять предосторожность: ибо онъ можетъ пріѣхать во всякій часъ, если только не пріѣхалъ и не живетъ гдѣ-нибудь инкогнито... Вчерашняго дня"... Ну, тутъ ужъ пошли дѣла семейныя: „сестра Анна Кириловна пріѣхала къ намъ

3. Z KOMEDYI REWIZOR.

Akt I.

(Pokój w domu gorodniczego.)

SCENA I.

Gorodniczy, Ziemlianika (kurator szpitalów), Chłopow (inspektor szkoły), Liapkin (sędzia), doktor.

GORODNICZY. Zaprosiłem panów po to, aby im udzielić nader nieprzyjemną wiadomość, rewizor jedzie do nas.

LIAPKIN. Co, rewizor?

GORODNICZY. Rewizor z Petersburga, incognito. I nadto z sekretném poleceniem.

CHŁOPOW. Boże! z sekretném poleceniem!

GORODNICZY. Dzisiejszéj nocy jakby przeczuciem, śniły mi się dwa nadzwyczajne szczury, jakich nigdy jeszcze nie widziałem, czarne, ogromnie wielkie; przybiegły, powąchały i odeszły. Ale przeczytam wam list, który odebrałem od Andrzeja Iwanowicza Czmuchyna— znasz go panie Ziemlianika. Otoż on tak pisze: „Kochany przyjacielu, kumie i dobrodzieju! *(mruczy pod nosem przebiegając list oczami)* donoszę ci . . . " A! . . . „Pośpieszam przy tém zawiadomić cię, że przybył do nas urzędnik z poleceniem obejrzenia całéj gubernii, a mianowicie naszego powiatu *(ze znaczeniem podejmuje palec w górę)*. Dowiedziałem się o tém od wiarogodnych osób. A ponieważ wiem dobrze, że ty . . . mój przyjacielu, jak każdy z żyjących, masz malutkie grzeszki, boś człowiek z rozumem i nie lubisz tém pogardzać, co przez ręce do kieszonki wpływa *(zastanawia się mówiąc)* przecież niema tu obcych, wszyscy swoi . . . . . . „więc radzę ci być ostrożnym, albowiem on, lada godzina przybyć do was może, jeżeli tylko już nie przyjechał i nie zamieszkał gdzie incognito. Wczoraj . . . " No! daléj same fami-

съ своимъ мужемъ: Иванъ Кириловичъ очень потолстѣлъ и все играетъ на скрипкѣ" . . . и прочее и прочее. Такъ вотъ какое обстоятельство!

ляпкинъ. Да, обстоятельство такое необыкновенно, просто необыкновенно.

хлоповъ. Зачѣмъ же, Антонъ Антоновичъ, отчего это? зачѣмъ къ намъ ревизоръ?

ляпкинъ. Я думаю, Антонъ Антоновичъ, что здѣсь тонкая и больше политическая причина. Это значитъ вотъ что: Россія . . . да . . . хочетъ вести войну, и министерія то, вотъ видите, и подослала чиновника, чтобы узнать, нѣтъ ли гдѣ измѣны.

городничій. Экъ куда хватили! Еще умный человѣкъ! Въ уѣздномъ городѣ измѣна! Что онъ, пограничный, что ли? Да отсюда, хоть три года скачи, ни до какого государства не доѣдешь.

ляпкинъ. Начальство имѣетъ тонкіе виды; даромъ, что далеко.

городничій. Но я васъ, господа, предувѣдомилъ. *(къ Ляпкину)* Дурно, что у васъ высушивается въ самомъ присутствіи всякая дрянь и надъ самымъ шкафомъ съ бумагами охотничій арапникъ. Я знаю, вы любите охоту, но все на время лучше его принять, а тамъ, какъ проѣдетъ ревизоръ, пожалуй опять можете его повѣсить. Также засѣдатель вашъ . . . онъ, конечно, человѣкъ свѣдущій, но отъ него такой запахъ, какъ-будто бы сейчасъ вышелъ изъ винокуреннаго завода — это тоже не хорошо. Я хотѣлъ давно объ этомъ сказать вамъ, но былъ, не помню чѣмъ-то, развлеченъ. Есть противъ этого средство, если уже это дѣйствительно, какъ онъ говоритъ, у него природный запахъ: можно ему посовѣтовать ѣсть лукъ, или чеснокъ, или что-нибудь другое. Въ этомъ случаѣ можетъ помочь разными медикаментами докторъ.

ляпкинъ. Нѣтъ, этого уже невозможно выгнать: онъ говоритъ, что въ дѣтствѣ мамка его ушибла, и съ тѣхъ поръ отъ него отдаетъ не много водкою.

городничій. Да, я такъ только замѣтилъ вамъ. На счетъ же внутренняго распоряженія и того, что называетъ въ письмѣ Ан-

lijne wiadomości . . . „Siostra Anna Kiryłówna z mężem do nas przyjechała, Iwan Kiryłowicz bardzo potłuściał i ciągle gra na skrzypkach i t. d., i t. d." Otóż to tak się rzeczy mają.

LIAPKIN. W istocie, nadzwyczajne wydarzenie.

CHŁOPOW. Powiedz mi, panie Antoni, dla czego i po co do nas posyłają rewizora?

LIAPKIN. Ja myślę, że w tém być musi jakaś bardzo delikatna i polityczna przyczyna. Zapewne Rossyja chce rozpocząć wojnę i dla tego ministerium wysyła urzędnika, dla przekonania się, czy niema gdzie jakiéj zdrady.

GORODNICZY. Nie, panie Liapkin, chociaż jesteś uczony, jednakże się mylisz. Co tu być może niebezpiecznego w naszém powiatowém miasteczku. Gdyby było pograniczném, to możnaby jeszcze coś wnioskować. Ale ono stoi djabeł wie gdzie, zupełnie na ustroniu . . . . . . galopuj ztąd choć przez trzy lata, to do żadnego państwa nie dojedziesz.

LIAPKIN. O! nie, rząd nasz ma subtelne widoki: nic to, że nasze miasto leży w oddaleniu.

GORODNICZY. Ja panów uprzedziłem. (*Do pana Liapkina*) Brzydko, że w sali sądowéj, suszą się ladajakie gałganki, a nad szafą z papierami wisi myśliwski harapnik. Wiem to, że pan lubisz polowanie, ale zawsze lepiéj zdjąć go na jakiś czas; a gdy już sobie rewizor szczęśliwie przejedzie, wówczas można będzie znowu go zawiesić. Także assesor wasz . . . może on być najlepszym człowiekiem i znającym prawo, ale ma tak nieprzyjemny odor, jakby tylko co wyszedł z gorzelni . . . to bardzo niedobrze; chciałem ja i o tém nieraz z panem pogadać, ale byłem nieco roztargniony. Są środki, któremi można tę odrażającą woń cokolwiek złagodzić. Kiedy już w istocie, jak on sam powiada, jest ona jakoby zapachem z urodzenia, powinienby jeść cebulę, czosnek, lub coś podobnego. W tém najlepiej dopomoże medykamentami pan doktor.

LIAPKIN. Nie, temu już nikt nie da rady. — On powiada, że jeszcze w niemowlęctwie, skaleczyła go mamka, otóż od tego czasu, jakoby daje się słyszeć od niego cokolwiek odór wódczany.

GORODNICZY. A! . . . no, ja tylko tak nadmieniłem. Na conto zaś wewnętrznego porządku i tego co to mój przyjaciel w liście swoim nazy-

дрей Ивановичъ грѣшками, я ничего не могу сказать. Да и странно говорить: нѣтъ человѣка, который бы за собою не имѣлъ какихъ нибудь грѣховъ. Это уже такъ самимъ Богомъ устроено, и Волтеріанцы напрасно противъ этого говорятъ.

ляпкинъ. Что жъ вы полагаете, Антонъ Антоновичъ, грѣшками? Грѣшки грѣшкамъ рознь. Я говорю всѣмъ открыто, что беру взятки, но чѣмъ взятки? Борзыми щенками.

городничій. Ну, щенками или чѣмъ другимъ, все взятки.

ляпкинъ. Ну, нѣтъ, Антонъ Антоновичъ. А вотъ, напримѣръ если у кого-нибудь шуба стоитъ пятьсотъ рублей, да ...

городничій (*Хлопову*). А вотъ вамъ, Лука Лукичъ, какъ смотрителю учебныхъ заведеній, нужно позаботиться особенно насчетъ учителей. Они люди, конечно, ученые и воспитывались въ разныхъ коллегіяхъ, но имѣютъ очень странные поступки, натурально неразлучные съ ученымъ званіемъ. Одинъ изъ нихъ, напримѣръ вотъ этотъ, что имѣетъ толстое лицо.... не вспомню его фамиліи, никакъ не можетъ обойтись безъ того, чтобы, взошедши на каѳедру, не сдѣлать гримасу, вотъ этакъ (*дѣлаетъ гримасу*); и потомъ начнетъ рукою изъ-подъ галстуха утюжить свою бороду. Конечно, если онъ ученику сдѣлаетъ такую рожу, то оно еще ничего, можетъ быть, оно тамъ и нужно такъ, объ этомъ я не могу судить; но, вы посудите сами, если онъ сдѣлаетъ это посѣтителю—это можетъ быть очень худо: господинъ ревизоръ, или другой кто можетъ принять это на свой счетъ.

хлоповъ. Что жъ мнѣ, право, съ нимъ дѣлать?

городничій. Тоже долженъ вамъ замѣтить и объ учителѣ по исторической части. Онъ ученая голова—это видно, и свѣдѣній нахваталъ тьму, но только объясняетъ съ такимъ жаромъ, что не помнитъ себя. Я разъ слушалъ его: ну, покамѣсть говорилъ объ Ассиріянахъ и Вавилонянахъ — еще ничего, а какъ добрался до Александра Македонскаго, то я не могу вамъ сказать, что съ нимъ сдѣлалось. Я думалъ, что пожаръ, ей Богу! сбѣжалъ съ каѳедры и, что силы есть, хватилъ стуломъ объ полъ! Оно конечно, Александръ Македонскій герой, но за чѣмъ же стулья ломать? Отъ этого убытокъ казнѣ.

wa malutkiemi grzeszkami, nie mam nic do powiedzenia—bo mówić o tém byłoby dziwactwem; wszakże niema ani jednego żyjącego człowieka, któryby jakiego grzechu na sobie nie nosił— to już sam Bóg tak postanowił i napróżno jacyś tam Wolterzyści krzyczą przeciwko temu.

LIAPKIN. Cóż to panie Antoni uważasz za grzeszki? Grzechy grzechom nie równe. Wiadomo ci przecie, że jeżeli co biorę czyli upoluję, to tylko maleńkiemi charciątkami.

GORODNICZY. No, charciątkami, czyli czém inném, zawsze bierzesz.

LIAPKIN. E, nie panie Antoni to wcale co innego, naprzykład, twoja szuba kosztuje pięćset rubli, a....

GORODNICZY (*Do p. Chłopowa*). Ale tobie p. Chłopow, jako inspektorowi szkoły, należy trochę się zatrudnić, a mianowicie co do twoich professorów. Bez wątpienia są to ludzie uczeni, odbierali nauki po różnych kollegiach, jednakże ich sposób postępowania przy wykładaniu lekcyj jest nader dziwacznym. Jeden z nich, naprzykład, ten z wydatnemi policzkami... nie pamiętam jego nazwiska, gdy stanie w swojéj katedrze, nie może się obejść bez grymasów—oto tak... (*robi grymas*). A potém ręką, z pod wielkiego halsztucha zaczyna gładzić swoją brodę. Wreszcie, kiedy on studentowi taką twarz pokaże, to jeszcze nic, może to w końcu tak potrzeba, o tém ja sądzić nie mogę; jednakże, sam powiedz, jeżeli on zrobi podobną minę przed wizytującym, to będzie bardzo źle. Pan rewizor, lub ktokolwiek na jego miejscu, może to wziąść za naigrawanie się i Bóg wie co z tego wyniknie.

CHŁOPOW. Ah mój Boże! ja głowę tracę.

GORODNICZY. Powinieniem także nadmienić tu i o professorze historyi. Jest to głowa nie dla proporcyi, człowiek pełen wiadomości; ale cóż, kiedy wykłada je z takim ogniem i entuzyazmem, że zapomina o samym sobie. Byłem raz przytomny jego lekcyi.... dopóki mówił o Syryjczykach i Babilończykach, to i jakożkolwiek szło, ale jak zaczął dowodzić o Alexandrze Macedońskim, nie mogę wyrazić co się z nim zrobiło. Rozumiałem, że się pali. Wyskoczył z swojéj katedry, chwycił za krzesło i z całéj siły uderzył niém o posadzkę. Prawda, że Alexander Macedoński był to sławny bohater, ale na cóż łamać krzesło? przez to robi się szkoda dla skarbu

Хлоповъ. Да, онъ горячъ! я ему это уже нѣсколько разъ замѣчалъ.

Городничій. Да, таковъ ужъ неизъяснимый законъ судебъ: умный человѣкъ или пьяница, или рожу такую скроитъ, что хоть святыхъ выноси. *(Хлопову).* Это бы еще ничего, — инкогнито проклятое! Вдругъ заглянетъ: „А, вы здѣсь голубчики! А кто," скажетъ „здѣсь судья?"— „Ляпкинъ-Тяпкинъ!"— „А подать сюда Ляпкина-Тяпкина! А кто попечитель богоугодныхъ заведеній?"— „Земляника." — „А подать сюда Землянику!" Вотъ что худо! (a)

Гоголь (1810—1852).

---

4. ИЗЪ КОМЕДІИ ГОРЕ ОТЪ УМА (*).

Дѣйствіе II.

ЯВЛЕНІЕ I.

Фамусовъ и слуга.

Фамусовъ.

Петрушка! Вѣчно ты съ обновкой,
Съ разодраннымъ локтемъ! Достань-ка календарь,
Читай, не такъ какъ пономарь,
А съ чувствомъ, съ толкомъ, съ разстановкой.
Постой же. На листѣ черкни на записномъ,
Противу будущей недѣли:
Къ Прасковьѣ Ѳедоровнѣ въ домъ
Во вторникъ званъ я на форели.
Куда какъ чуденъ созданъ свѣтъ!
Пофилософствуй—умъ вскружится.
То бережешься, то обѣдъ:
Ѣшь три часа, а въ три дня не сварится!

(a) Комедія Ревизоръ появилась въ 1836 г.
(*) Написана въ 1823 г.; въ первый разъ напечатана въ 1831 г.

CHŁOPOW. Tak, on ma wiele ognia, jest nieco za gorący; mówiłem mu to nie raz....

GORODNICZY. Już to tak idzie na świecie, że człowiek rozumny, albo jest pijakiem, albo twarz tak szkaradnie wykrzywia, że każdego przestraszy. *(Do pana Chłopowa)* Nic to że kłopot; to przeklęte incognito! Wpadnie jak z procy, zajrzy: „Ha! wy tu, gołąbeczki!“ powie, a który z was jest sędzią?—„Liapkin-Tiapkin“—„o! przywołać do mnie Liapkina-Tiapkina! A kto jest inspektorem szpitalu?—Ziemlianika.—A zawołać Ziemlianikę!“—Otóż to jest, czego ja się lękam.

Z Tłum. Jana Chełmikowskiego.

---

4. Z KOMEDYI BIADA TEMU KTO MA ROZUM.

Akt II.

SCENA I.

Famusow i lokaj.

Famusow.

Hej! ... Piotrze! ...
A ty frantem musisz być koniecznie ...
Z rozerwanym łokciem wiecznie! ...
Weź kalendarz i czytaj, nie mrucząc pod nosem,
Ale z czuciem, z uwagą i dobitnym głosem.
Czekaj! ... na czystéj kartce zapisz z drugiéj strony,
Naprzeciw przyszłej niedzieli:
„Do domu księżnéj Adeli
Na pstrągi jestem proszony!“
O! jakże świat nasz dziwaczny! ...
Zacznij filozofować, zmysłów się pozbawisz! ...
Chcesz zachować dyetę ... a tu obiad smaczny ...

Отмѣть-ка, въ тотъ же день... нѣтъ, нѣтъ...
Въ четвергъ я званъ на погребенье.
Охъ, родъ людской! пришло въ забвенье
Что всякій долженъ самъ туда же лѣзть,
Въ тотъ ларчикъ, гдѣ ни стать, ни сѣсть.
Но память по себѣ намѣренъ кто оставить
Житьемъ похвальнымъ,—вотъ примѣръ:
Покойникъ былъ почтенный каммергеръ,
Съ ключемъ, и сыну ключъ умѣлъ доставить;
Богатъ; и на богатой былъ женатъ;
Переженилъ дѣтей, внучатъ;
Скончался—всѣ о немъ съ прискорбьемъ вспоминаютъ:
Максимъ Петровичъ! миръ ему!
Что за тузы въ Москвѣ живутъ и умираютъ!
Пиши въ четвергъ, одно ужъ къ одному,
А можетъ въ пятницу, а можетъ и въ субботу,
Я долженъ у вдовы, у докторши крестить.

ЯВЛЕНІЕ II.

Фамусовъ, слуга и Чацкій.

Фамусовъ.

А! Александръ Андреичъ, просимъ,
Садитесь-ка.

Чацкій.

Вы заняты?

Фамусовъ *(слугѣ).*

Поди. *(Слуга уходитъ).*
Да, разныя дѣла на память въ книгу вносимъ;
Забудутся, того гляди.

Jész trzy godziny, a w trzy dni nie strawisz!!
Zanotuj tamże... nie — zapisz na spodzie:
„*We czwartek przyszły będę na pogrzebie*:“
O! nieszczęsny ludzki rodzie!...
Nic nie uważamy na siebie!...
Nikt z nas nie chce o tém wiedzieć
Że tutaj pielgrzymkę czyni.
Że musi léźć do téj skrzyni
Gdzie ani stać, ani siedzieć!...
Lecz kto chce być pamiętnym przez żywot pochwalny,
Ma przykład z nieboszczyka, jak się trzeba sprawić...
Sam szambelan aktualny
Klucz i synowi potrafił zostawić;
Bogaty, wziął żonę bogatszą we dwoje!
Pożenił dzieci, i wnuczęta swoje.
Umarł!... i każdy o nim z żalem się odzywa...
Wieczny mu odpoczynek!... niech z Bogiem spoczywa!..
Ileżto tuzów w Moskwie żyje i — umiera!!
Pisz daléj, niech się jedno do drugiego zbiera...
Czy w piątek, czy w sobotę, o mało tu chodzi:
Do doktorowéj wdówki muszę iść na chrzciny,
Jeszcze to wprawdzie nie były rodziny...

SCENA II.

Famusow, lokaj i Czacki.

Famusow.

A! panie Alexandrze, proszę... bardzo proszę...
Siadajże...

Czacki.

Pan zajęty?

Famusow *(do lokaja).*

Możesz odejść sobie *(lokaj wychodzi).*
Tak, dla pamięci różne notateczki robię,
Czasami coś ważnego zapomnieć się może...

Чацкій.

Вы что-то не веселы стали?
Скажите, отчего? Пріѣздъ не въ пору мой?
Ужъ Софьѣ Павловнѣ какой
Не приключилось ли печали?
У васъ въ лицѣ, въ движеньяхъ—суета.

Фамусовъ.

Ахъ, батюшка! Нашелъ загадку!
Не веселъ я!... Въ мои лѣта
Не можно же пускаться мнѣ въ присядку.

Чацкій.

Никто не приглашаетъ васъ;
Я только что спросилъ два слова,
О Софьѣ Павловнѣ; быть можетъ, нездорова?

Фамусовъ.

Тьфу, Господи прости! Пять тысячъ разъ
Твердитъ одно и тоже!
То Софьи Павловны на свѣтѣ нѣтъ пригоже,
То Софья Павловна больна;
Скажи: тебѣ понравилась она?
Обрыскалъ свѣтъ, не хочешь ли жениться?

Чацкій.

А вамъ на что?

Фамусовъ.

Меня не худо бы спроситься:
Вѣдь я ей нѣсколько сродни;
По крайней мѣрѣ, искони
Отцомъ не даромъ называли.

Чацкій.

Пусть я посватаюсь, вы что бы мнѣ сказали?

Фамусовъ.

Сказалъ бы я: во первыхъ, не блажи!
Имѣньемъ, братъ, не управляй оплошно,
А главное—поди-ка послужи.

Czacki.

Zdaje się, że pan dzisiaj nie w zwykłym humorze:
Proszę powiedzieć coby to znaczyło ? . . .
Może przybycie moje niespodziane,
A może pannie Zofii co się wydarzyło ? . . .
Na twarzy, w ruchach pana, widzę wielką zmianę....

Famusow.

Otóż znalazł zagadkę!.... Zkądże znów u kata
Uroiłeś, żem smutny?... wszakże w moje lata
Trudno się puszczać w prysiudy kozaka!....

Czacki.

Nikt pana nie namawia...... moja myśl nie taka!
Chciałem się tylko zapytać dwa słowa
O pannie Zofii, może że nie zdrowa...

Famusow.

Tfu.... Boże odpuść!.... przestańże już przecie!....
Po tysiąc razy to samo powtarza....
To panna Zofia najpiękniejsza w świecie,
To pannę Zofię słabą wyobraża....
To pannę Zofię nie może ocenić....
Powiedz, czy to jéj osoba
Tak ci się bardzo podoba?...
Splondrowawszy świat cały, czyż chciałbyś się żenić?....

Czacki.

A panu na co?

Famusow.

To znów rzecz zabawna!...
Mnieby się warto poradzić w téj mierze....
Ona mi trochę krewna, wszakże w dobréj wierze
Nie darmo ojcem zowią mię oddawna.

Czacki.

A gdybym chciał się żenić, cobyś pan powiedział?....

Famusow.

Powiedziałbym ci najprzód—żebyś w domu siedział,
Majątkiem dobrze rządził—i umiał go użyć;
A najważniejsza—żebyś poszedł służyć.

Чацкій.

Служить бы радъ, прислуживаться тошно.

ЯВЛЕНІЕ III.

Тѣ же и слуга.

Слуга.

Полковникъ Скалозубъ.—Прикажете принять?

Фамусовъ *(встаетъ).*

Ослы! Сто разъ вамъ повторять?
Принять его, позвать, просить, сказать что дома,
Что очень радъ! Пошелъ же, торопись! *(Слуга уходитъ).*
(Къ Чацкому).
Пожалуйста, сударь, при немъ остерегись:
Извѣстный человѣкъ, солидный,
И знаковъ тьму отличья нахваталъ;
Не по лѣтамъ и чинъ завидный:
Не нынче, завтра — генералъ!
Пожалуйста, при немъ веди себя скромненько......
Эхъ, Александръ Андреичъ, дурно, братъ!
Ко мнѣ онъ жалуетъ частенько;
Я всякому, ты знаешь, радъ.
Въ Москвѣ прибавятъ вѣчно втрое:
Вотъ будто женится на Софьюшкѣ. Пустое!
Онъ, можетъ быть, и радъ душой,
Да надобности самъ не вижу я большой
Дочь выдавать ни завтра, ни сегодня:
Вѣдь Софья молода. А впрочемъ—власть Господня!
Пожалуйста, при немъ не спорь ты вкривь и вкось,
И завиральныя идеи эти брось!

Грибоѣдовъ (1795—1829).

Czacki.

Służyć radbym z ochotą, przysługiwać—nie chcę...

SCENA III.

Ciż sami i lokaj.

Lokaj.

Pan pułkownik Skałozub, czy przyjąć?....

Famusow *(wstaje prędko).*

Bałwany!

Po sto razy wam trzeba gadać jak do ściany,
Kogo macie przyjmować i odmawiać komu?...
A jakżel... prosić, prosić, powiedzieć, że w domu,
Że bardzo kontent: idźże prędzéj, biegaj!..*(lokaj wychodzi).*
(Do Czackiego).
Proszę ciebie, bądź łaskaw przy nim się wystrzegaj,
To człowiek znakomity, u nas w pierwszym rzędzie.
Mnóstwo orderów posiada,
I na swe lata rangę ma nie lada,
Nie dziś, to jutro generałem będzie!
Proszęż cię bardzo, przy nim zachowaj się skromnie.
Ej! panie Alexandrze, zróbże to koniecznie.
On często przychodzi do mnie,
Ty wiész, że ja każdego rad przyjmować grzecznie.
W Moskwie zawsze coś muszą dodać i przemienić....
Że niby to on z Zosią moją ma się żenić!....
Bajki!... onby to może bardzo sobie życzył,
Lecz nie widzę potrzeby, jakem się obliczył,
Spieszyć z wydaniem córki. Zosia jeszcze hoża,
Jeszcze młoda, a zresztą, dziej się wola Boża.
Bądźże łaskaw, zaprzestań sprzeczek, mędrkowania,
Porzuć te swoje filozofskie zdania.....

Z Tłum. Józ. Lewart-Lewińskiego.

---

5. ИЗЪ ПОВѢСТИ МѢДНЫЙ ВСАДНИКЪ.

На берегу пустынныхъ волнъ стоялъ Онъ, думъ великихъ полнъ, и вдаль глядѣлъ. Предъ нимъ широко рѣка неслася; бѣдный челнъ по ней стремился одиноко. По мшистымъ, топкимъ берегамъ, чернѣли избы здѣсь и тамъ, пріютъ убогаго чухонца; и лѣсъ, невѣдомый лучамъ, въ туманѣ спрятаннаго солнца, кругомъ шумѣлъ. И думалъ Онъ: „Отсель грозить мы будемъ шведу; здѣсь будетъ городъ заложенъ, на-зло надмѣнному сосѣду; природой здѣсь намъ суждено въ Европу прорубить окно, ногою твердой стать при морѣ; сюда, по новымъ имъ волнамъ, всѣ флаги въ-гости будутъ къ намъ—и запируемъ на-просторѣ.“ Прошло сто лѣтъ—и юный градъ, полнощныхъ странъ краса и диво, изъ тьмы лѣсовъ, изъ топи блатъ, вознесся пышно, горделиво: гдѣ прежде финскій рыболовъ, печальный пасынокъ природы, одинъ у низкихъ береговъ бросалъ въ невѣдомыя воды свой ветхій неводъ, нынѣ тамъ по оживленнымъ берегамъ громады стройныя тѣснятся дворцовъ и башенъ, корабли, толпой со всѣхъ концовъ земли, къ богатымъ пристанямъ стремятся; въ гранитъ одѣлася Нева; мосты повисли надъ водами; темнозелеными садами ея покрылись острова.

Надъ омраченнымъ Петроградомъ дышалъ ноябрь осеннимъ хладомъ, плеская шумною волной, въ края своей ограды стройной. Нева металась, какъ больной въ своей постелѣ безпокойной; ужъ было поздно и темно; сердито бился дождь въ окно и вѣтеръ дулъ, печально воя.

И вотъ рѣдѣетъ мгла ненастной ночи, и блѣдный день ужъ настаетъ... Ужасный день! Нева всю ночь рвалася къ морю противъ бури, не одолѣвъ ихъ буйной дури.... И спорить стало ей не въ мочь... Поутру надъ ея брегами тѣснился кучами народъ, любуясь брызгами, горами и пѣной разъяренныхъ водъ. Но силой вѣтра

5. Z POWIEŚCI BRONZOWY JEŹDZIEC.

Na brzegu rozległego morza stał On, pełny wzniosłych pomysłów, zatapiał wzrok w dalekim widnokręgu. Przed Nim szeroko płynęła rzeka; nędzne czółno samotnie po niéj sunęło. Na brzegach, okrytych mchem i bagnistych, czerniały tu i owdzie chaty, przytułek ubogiego czuchońca, a naokoło szumiał las, nieprzystępny dla promieni ukrytego we mgle słońca. I myślał On: „Stąd będziemy grozić szwedom; tu miasto będzie założone, na złość dumnemu sąsiadowi; tu przyrodzenie przeznaczyło nam, abyśmy do Europy przerąbali okno i stanęli pewnym krokiem na morzu; tutaj przybędą do nas w gościnę wszystkie flagi przez nieznajome im głębiny i świetnie będziemy obchodzić nasze tryumfy!“ Przeszło sto lat — i nowe miasto, ozdoba i cud północnych krajów, wzniosło się wspaniale, dumnie, z ciemności lasów, z bagnisk, gdzie dawniéj fiński rybak, biedny pasierb natury, z niskich brzegów, samotny, zarzucał w nieznajome wody swój stary niewód,—dzisiaj na ożywionych brzegach cisną się kształtne gromady pałaców i wież; okręty, ze wszystkich krańców ziemi, tłumem pędzą do bogatych przystani; w granit ubrała się Newa; mosty zawisły nad wodą, wyspy okryły się ciemno-zielonemi ogrodami.

Nad zasępionym grodem Piotra powiewał listopad jesiennym chłodem; Newa, pluskując szumiącemi bałwany o kraje kształtnych brzegów, rzucała się, jak chory w swojém dolegliwém łożu; już było późno i ciemno; natarczywie deszcz bił w okno i zrywał się wiatr smutnie wijąc.

I oto mgła niepogodnéj nocy rozpierzcha się i blady dzień już nadchodzi... Okropny dzień! Newa przez całą noc rzucała się w morze, walcząc przeciw burzy, nie mogła zwyciężyć jéj nawalnicy...... I musiała poddać się.... Nazajutrz, nad jéj brzegami cisnęły się gromady ludu, przypatrując się, jak rozjątrzone wody ciskały pianą i falą i podnosiły się górami; lecz siłą wiatru od zatoki przegrodzona Newa, napowrót

отъ залива перегражденная Нева обратно шла, гнѣвна, бурлива, и затопляла острова; погода пуще свирѣпѣла; Нева вздувалась и ревѣла, котломъ клокоча и клубясь—и вдругъ, какъ звѣрь остервенясь, на городъ кинулась. Предъ нею все побѣжало, все вокругъ вдругъ опустѣло .... Воды вдругъ втекли въ подземные подвалы; къ рѣшоткамъ хлынули каналы и всплылъ Петрополь, какъ Тритонъ по поясъ въ воду погруженъ.

Въ тотъ грозный годъ покойный царь еще Россіей со славой правилъ. На балконъ печаленъ, смутенъ вышелъ онъ и молвилъ: „Съ Божіей стихіей царямъ не совладѣть!“ Онъ сѣлъ и въ думѣ скорбными очами на злое бѣдствіе глядѣлъ: стояли стогны озерами, и въ нихъ широкими рѣками вливались улицы. Дворецъ казался островомъ печальнымъ. Царь молвилъ — изъ конца въ конецъ, по ближнимъ улицамъ и дальнымъ, въ опасный путь, средь бурныхъ водъ, его пустились генералы спасать и страхомъ обуялый и дома тонущій народъ.

Александръ Пушкинъ (1799—1837).

---

6. ДВА МУЖИКА.

„Здорово, кумъ Ѳадей!“ — „Здорово, кумъ Егоръ!“
—„Ну, каково, пріятель, поживаешь?“
—„Охъ, кумъ, бѣды моей, что вижу, ты не знаешь!“
Богъ посѣтилъ меня: я сжегъ до-тла свой дворъ,
И по міру пошелъ съ-тѣхъ поръ.
—„Какъ такъ? Плохая, кумъ, игрушка!
—„Да такъ! О Рождествѣ была у насъ пирушка,
Я со свѣчой пошелъ дать корму лошадямъ.
Признаться, въ головѣ шумѣло;
Я какъ-то заронилъ, насилу спасся самъ,
А дворъ и все добро сгорѣло.
Ну, ты какъ?—Охъ, Ѳадей, худое дѣло;
И на меня прогнѣвался, знать, Богъ:
Ты видишь, я безъ ногъ;
Какъ самъ остался живъ, считаю, право, дивомъ.

płynęła gniewnie, gwałtownie, i zatapiała wyspy; burza coraz więcéj się srożyła; rzeka podnosiła się, ryczała, jak w kotle, klekocąc i wzbijając kłęby—i wnet jak zwierz wściekły, na miasto się rzuciła. Przed nią wszystko uciekło, na około wszystko spustoszało . . . . Wody nagle wpłynęły w podziemne sklepienia domów, do krat rzuciły się kanały—i spłynął gród Piotra, jak Triton, po pas pogrążony w wodzie.

W tym okropnym roku nieboszczyk cesarz z chwałą panował w Rossyi. Niespokojny, zasmucony wyszedł na balkon i przemówił: „Z żywiołem bożym monarchom niepodobna walczyć!“ Usiadł — i w zadumaniu, zasępionym wzrokiem na klęskę okropną patrzał: place obróciły się w jeziora, a do nich, jak szerokie rzeki, wlewały się ulice. Pałac zdawał się być ponurą wyspą. Cesarz przemówił, i wszędzie, równie po blizkich, jak dalekich ulicach, rzucili się jego jenerałowie w niebezpieczną drogę, wpośród burzliwych wód, aby ratować lud, przerażony strachem i w domach tonący.

---

6. DWAJ CHŁOPI.

„Kumie Macieju, jak ci służy zdrowie!“
—„Dobrze Grzegorzu“ Maciej mu odpowie
„A jak się tobie w gospodarce wiedzie?
—„Ach kumie pewno nie wiesz o mej biedzie!
Bóg mnie nawiedził zdarzeniem niemiłem,
Całą swą chatę do szczętu spaliłem,
I odtąd z torbą po świecie wędruję!“
„Jeśli tak kumie? to ci nie winszuję!“
—„Tak właśnie! oto w ominione święta
Miałem bankiecik, skakały dziewczęta;
Idę ze świecą podać koniom siana,
A człek w czuprynie czuł już Szałabana;
Jakoś zatrzęsłem,—ledwo się udało
Samemu uciec, a wszystko zgorzało.
A tobie jakże kumie dobrodzieju?
„Ach źle się dzieje, mój panie Macieju!
I na mnie Pan Bóg wywarł gniew swój srogi:

Я, тожъ о Рождествѣ, пошелъ въ ледникъ за пивомъ
И тоже черезчуръ, признаться, я хлебнулъ
Съ друзьями полугару;
А чтобъ въ хмѣлю не сдѣлать мнѣ пожару,
Такъ я свѣчу совсѣмъ задулъ:
Анъ бѣсъ меня въ потьмахъ такъ съ лѣстницы толкнулъ,
Что сдѣлалъ изъ меня совсѣмъ не-человѣка,
И вотъ я съ той поры калѣка."
—„Пеняйте на себя, друзья!"
Сказалъ имъ сватъ Степанъ. Коль молвить правду,
Совсѣмъ не чту за чудо,
Что ты сожегъ свой дворъ, а ты на костыляхъ:
Для пьяняго и со свѣчею худо:
Да врядъ, не хуже ль и въ потьмахъ!"

И. Крыловъ (1768—1844).

ROZD. II. TŁUMACZENIA

z polskiego języka na ruski.

1. Z podróży po Ukrainie.

Wyjeżdżając z Kijowa, zatrzymałem się chwil kilka na najwyższym szczycie starych okopów, opasujących część przedmieścia, starym Kijowem zwanego. Zachwycający ztąd widok. Właśnie wschód lipcowego słońca zapalał pozlacane szczyty mnóstwa cerkwi, które wśród różnobarwnych domów i drzew zieloności ku niebu strzelały. Druga

Ty widzisz, obie utraciłem nogi;
Jak jeszcze żyję, to istotne dziwo.
Poszedłem w święto do sklepu po piwo,
I też za nadto, wyznaję mą winę
Z dobrymi ludźmi nalałem w czuprynę:
Żebym zaś pijany nie spalił piwnicy
Więc zadmuchałem światełko mej świecy:
Lecz bies w pociemku jak mnie z góry utnie,
Ze schodów na dół zleciałem okrótnie,
I patrz jak zemnie przekształcił człowieka!
Jużem ja odtąd zupełny kaleka!"
„Sobie złorzeczcie, przyjaciele mili!"
Tak się odezwie do nich swat Bazyli:
Jeśli powiedzieć mam prawdę prawdziwą,
To tutaj miejsca nie ma żadne dziwo,
Żeś ty domówstwo całe swoje spalił,
A tyś ze schodów aż na dół się zwalił:
Bo źle pijanemu z świecą zapaloną,
A po pociemku jeszcze gorzéj pono!"

ОТД. II. ПЕРЕВОДЫ

съ польскаго языка на русскій.

1. Изъ путешествія по Украйнѣ.

Выѣхавши изъ Кіева, я остановился на нѣсколько минутъ на высшей точкѣ древнихъ валовъ, опоясывающихъ часть предмѣстья, называемаго старымъ Кіевомъ. Отсюда очаровательный видъ! Только что восходящее іюльское солнце освѣщало позлащенныя верхушки множества церквей, которыя, среди разно-

część miasta zachodnia (Podol), na poły jeszcze mgłą pokryta, coraz wyraźniéj słoneczném zapalała się światłem. Tam u podnóża srebrzył się Dniepr wspaniały; szerokie jego łożysko, wielu przystrojone wyspami, jak zwierciadlana ściana, różnokrzewne wazony piastować się zdała. Z przeciwnéj strony płaszczyzna, lekkiemi pokryta wzgórkami, ma stanowić kilku milowy obwód potężnego niegdyś Kijowa. O kilkadziesiąt kroków od szczytu, na którym stałem, gościniec prowadzący do miasta przedziela okopy. W miejscu tém myśl z rozkoszą w upłynionych gubiła się wiekach. Coraz głośniejszy gwar przebudzonego miasta, dziwna harmonija mnóstwa dzwonów, przerwały moje dumanie. Jechałem daléj szerokim gościńcem; dwie mile przed Kijowem przerzyna go znacznéj jeszcze wysokości wał. Ztąd zmierzałem do wału Zmii, i o dwie mile zbaczając z gościńca, na prawo do wioski Motyżyna, napotkałem go. Wał Zmii zaczyna się z téj strony Dnieprru przed Kijowem, ciągnie się nieprzerwanie mil kilkanaście i ginie na wstępie do stepów Ukrainy. Sledziłem wał ten mil kilka, raz z większéj, drugi raz z mniejszéj wyniosłości; tu w orne obrócony niwy, tam lasem pokryty, w rozmaitym bez przerwy ciągnie się kierunku. Badnłem mieszkańców okolic, co o nim wiedzą i myślą. Lud go zowie wałem Zmii; lecz Zmija w dosłownem wzięta znaczeniu, jest smok, potwór. Mówią zatem że niegdyś przed laty straszny potwór, Zmija ziejąca ogniem, w swoim tędy przechodzie wał ten wyorała. W kierunku wspomnionego wału małą, zaledwie znaną drożyną, dalszą odbywałem podróż. Okolica nizka, w całej niemal przestrzeni sosnowemi porosła borami; często jednakże w ludne obfituje sioła. Wioski i miasteczka drewniane, domy nawet zamożnéj szlachty dorywczo z drzewa poklecone. Lasy tu swoją grają muzykę; zwierz stadami plącze się po drodze. Z gęstych wyrzynając się zarośli, stanąłem w nędznéj mieścinie Makarow. Mieszkanie dzierżawcy na wzgórzu, wodą otoczone, panuje nad miastem. Most, niegdyś zwodzony, prowadzi do niego; z

цвѣтныхъ домовъ и зеленѣвшихъ деревъ, устремлялись къ небу. Другая часть города, западная (Подолъ), еще на половину покрытая туманомъ, все явственнѣе и явственнѣе озарялась солнечнымъ свѣтомъ. Тамъ, у подошвы, серебрился величественный Днѣпръ; его широкое русло, убранное множествомъ островoвъ, какъ будто отражалось зеркальной стѣной, на которой лелѣются разноцвѣтные вазоны. Съ противположной стороны, площадь, на нѣсколько миль покрытая невысокими холмами, обозначаетъ границу нѣкогда сильнаго Кіева. Въ нѣсколькихъ десяткахъ шаговъ отъ возвышенности на которой я стоялъ, дорога ведущая въ городъ пересѣкаетъ валы. Въ этомъ мѣстѣ моя мысль съ наслажденіемъ углублялась въ протекшіе вѣка. Но шумъ пробудившагося города безпрестанно увеличивающійся и дивная гармонія множества колоколовъ прервали мои размышленія. Далѣе я ѣхалъ широкою дорогою. За двѣ мили передъ Кіевомъ перерѣзываетъ ее еще высшій валъ. Отсюда я направился къ валу Змѣи, а чрезъ двѣ мили, направо свернувши съ дороги къ деревнѣ Мотыжиной, наткнулся на него. Валъ Змѣи начинается съ той стороны Днѣпра передъ Кіевомъ, безпрерывно тянется нѣсколько миль и теряется при входѣ въ украинскія степи. Я слѣдилъ этотъ валъ нѣсколько миль, разъ съ высшей, другой разъ съ низшей возвышенности; тутъ онъ обращенъ во вспаханныя нивы, тамъ покрытъ лѣсомъ и безпрерывно тянется въ различномъ направленіи. Я вывѣдывалъ у окрестныхъ жителей что о немъ знаютъ и думаютъ. Народъ называетъ его валомъ Зміи; но Змѣя въ буквальномъ смыслѣ означаетъ чудовище. Говорятъ при этомъ, что нѣкогда, въ давнія времена, страшное чудовище, Змѣй изрыгающій огонь, проходя здѣсь, выоралъ этотъ валъ. По направленію упомянутаго вала, малой, едва знакомой тропинкой, я продолжалъ дальнѣйшій путь. Низменная окрестность, едва-ли не на всемъ пространствѣ, заросла сосновыми лѣсами, однакожъ часто заселена селами. Села и мѣстечки деревянныя, дома, даже зажиточныхъ шляхтичей, наскоро сколочены съ дерева. Лѣса играютъ здѣсь свою музыку; звѣри стадами бродятъ по дорогѣ. Пробравшись чрезъ густья поросли, я остановился въ бѣдномъ городкѣ Макаровѣ. Жилище арендатора на

obydwu stron mostu sterczą ostre pale. Po lewéj stronie gościńca nieprzerwane sosnowe zielenią się bory, po prawéj znaczne polanki, zbożem przyodziane, i nieopodal zaokrąglona knieja, z pośród któréj kilkanaście starych dębów rozłożystemi konary nad gęstą wznoszą się leszczyną.

I. Kraszewski.

---

2. OJCÓW.

W obrębie Olkuszskiego powiatu gubernji Kieleckiéj (21 wiorst od Olkusza i 126 w. od Kielc), ukrywa się Ojców, pomiędzy skał i ciemnych lasów skupieniem. Zachwycające Prądnika brzegi tworzą długą i wązką dolinę, pełną rozmaitych i coraz nowych widoków. Granicami jéj z obu stron są dwa równoległe prawie od siebie skał szeregi, które zdają się być dwiema przez przyrodzenie wzniesionemi ścianami, dla podparcia ogromnych mass ziemi, zewnątrz je cisnących i dla odsłonienia tysiąca piękności, umilających to przyjemne ustronie. Kształt tych niebotycznych głazów tak jest rozmaity, iż ten tylko może o nich mieć dokładne wyobrażenie, kto je zmierzył okiem, kto się im długo przypatrywał. Niektóre z nich mają w olbrzymiém zwiększeniu formy tworów ręką ludzką zdziałanych; jedne nakształt piramid lub obelisków, wznoszą umajone drzewami szczyty pod obłoki; inne przybierają postać wspaniałego zamku, najeżonego baszt i wież wysmukłych rzędem; inne znowu murem prostopadłym, inne lepianką ubogą być się wydają. Lecz wieczorna pomroka większém jeszcze złudzeniem bawi patrzącego; wyobraźnia poprzedniemi napojona wrażeniami, fantastyczne tworzy kształty, i nawet życie niejakie w tych martwych upatruje massach. W jedném miejscu zdaje się, że dwa olbrzymy podają sobie ręce, w inném starzec nachylony ku ziemi, wspiera na rękach osiwiałą głowę, a wszystko biaława, nakształt grobowéj obsłony, pokrywa powłowka. Gdzie niegdzie miga się płomień w mieszkaniach, które ubożsi wieśniacy albo wykują w skale, albo z naturalnych wydrążeń urządzają na schronie-

взгорьѣ и окруженное водою господствуетъ надъ городомъ. Мостъ, когда-то разводной, ведетъ къ нему; по обѣимъ сторонамъ моста торчатъ заостренныя сваи. По лѣвой сторонѣ дороги непрерывно зеленѣютъ сосновые лѣса, по правой-значительныя поляны убранныя хлѣбами, а невдалекѣ округленная засѣка, посреди которой, надъ густымъ орѣшникомъ, возвышается нѣсколько старыхъ дубовъ съ раскинутыми вѣтвями.

Перев. Н. Балясный.

---

2. ОЙЦОВЪ.

Въ предѣлахъ Олькушскаго уѣзда Кѣлецкой губерніи (въ 21 вер. отъ Олькуша, и въ 126 вер. отъ Кѣлецъ), между взгроможденными скалами и темными лѣсами, таится Ойцовъ. Прелестные берега Продника образуютъ длинную и узкую долину, наполненную разнообразными и безпрерывно новыми видами. Границами ея съ обѣихъ сторонъ двѣ цѣпи скалъ, идущихъ почти параллельными рядами, и, какъ будто, кажущихся двумя стѣнами устроенными природою для поддержанія огромныхъ массъ земли, давящей ихъ извнѣ, и для защиты тысячи прелестей услаждающихъ эту пріятную, уютную мѣстность. Форма этихъ устремленныхъ къ небу камней такъ разнообразна, что только тотъ о нихъ можетъ составить вѣрное понятіе, кто ихъ измѣрилъ глазомъ, кто къ нимъ долго присматривался. Нѣкоторые изъ камней представляютъ въ исполинскихъ до громадности размѣрахъ произведенія рукъ человѣческихъ; одни, въ видѣ пирамидъ, или обелисковъ, возносятъ заросшія деревьями вершины къ облакамъ, другіе, представляютъ видъ великолѣпнаго замка утыканнаго стройнымъ рядомъ башень и бастіоновъ; одни—снова кажутся отвѣсными стѣнами, другіе—бѣдной землянкой. Но въ сумеркахъ наблюдатель останавливается еще съ большимъ обольщеніемъ; воображеніе, напитанное предыдущими впечатлѣніями создаетъ фантастическіе образы и какъ будто усматриваетъ въ

nie przed wpływem przykrego powietrza. — Na rozkosznéj dolinie porozpraszane są chaty i zagrody wieśniaków. Każda z skał ma swe imię, t. j. Kopuła, popiersie Wreborza, Szabelka, Łaskawiec, Piłarzowa skała, każdéj wywodzą początek nazwiska, każdéj towarzyszą podania. Zasadą ich wyobrażenia religijne, historyczne, pamięć ich zdarzeń miejscowych, dziwaczne częstokroć urojenia, które zabobonność i przesądy ówczesne malują, a miłość zawsze główniejszą gra rolę. Strumień Ojcowski posiada nader rzadkie w Europie, a bardzo cenione ryby, zwane pstrągami. Mają one tę własność, iż płynąc pod wodę i napotykając spadek choćby najwyższy, wrodzoną sprężystością swoją rzucają się w górę i mimo spadającéj wody, wdzierają się do stawideł.

Spuszczając się z góry i postępując brzegiem rozkosznego Prądnika, postrzegamy wkrótce mury starożytnego zamku ojcowskiego. Wysoka, i z powodu spadzistości niełatwo przystępna skała, na któréj gmach ten panuje nad wznoszącemi się u stóp jego budowlami i doliną, już nie jeden dźwigała zamek, nie jednemi okrytą była rozwalinami.

Stała ta pamiątka do r. 1654, w którem ją Szwedzi złupiwszy, spalili i dziś tylko pokazują miejsce na którem budowa istniała. — Już zamek za Władysława Łokietka gruzami okrywał opokę, kiedy ten król nieszczęśliwy uciekać musiał przed Wacławem Czeskim, w zwalonych murach jego, w jaskiniach i pieczarach tych skał, szukał nędznego schronienia. Pomny na to tułactwo, godny syn jego Kazimierz W. zamek tutejszy na nowo wymurować kazał; w nim lubił niekiedy przemieszkiwać, i nazwał go najprzód Ojciec u skały, a potém Ojców.

W obrębie zabudowania murem do koła opasanego, widać ślady różnych budowli, w środku zaś obszerną studnię w skale wykutą i

этихъ мертвыхъ массахъ какую-то жизнь. Въ одномъ мѣстѣ видится будто два великана одинъ другому подаютъ руки, въ другомъ—склонившійся къ землѣ старикъ, поддерживающій на рукахъ посѣдѣлую голову,—и все это застилается бѣлымъ покрываломъ какъ будто надгробнымъ. Кое-гдѣ мелькаетъ огонь въ жилищахъ выковываемыхъ бѣднѣйшими поселянами въ скалѣ, или устраиваемыхъ ими въ естественныхъ углубленіяхъ, для предохраненія отъ вліяпія дурной погоды. Въ роскошной долинѣ разсѣяны избы и усадьбы крестьянъ. У каждой скалы есть свое названіе, такъ напр. Копула, бюстъ Вребожа, Шабелька, Ласкавецъ, Пиляржовая скала; каждой выводятъ начало прозвища, къ каждой привязаны преданія. Основаніемъ этихъ понятій религіозныя и историческія представленія, воспоминанія о мѣстныхъ фактахъ, часто странные вымыслы, изображающіе тогдашнія суевѣрія и предразсудки, въ которыхъ любовь играетъ главнѣйшую роль. Въ ойцовскомъ ручьѣ водятся пеструшки, очень рѣдкія въ Европѣ и весьма цѣнныя рыбы. Онѣ обладаютъ той особенностію, что плывя противъ воды и встрѣчая самое высокое паденіе ея, по свойственной имъ упругости, бросаются вверхъ и, не смотря па стремящуюся воду, вздираются на затворъ.

Спускаясь съ горы, и слѣдуя берегомъ роскошнаго Продника, мы вскорѣ увидимъ стѣны древняго ойцовскаго замка. Высокая и, по чрезвычайной покатости своей, нелегко доступная скала, на которой это зданіе господствуетъ падъ возвышающимися у подошвы его постройками и долиной, уже носила не одинъ замокъ и была покрыта не однѣми развалинами.

Этотъ памятникъ существовалъ еще въ 1654 г., въ которомъ Шведы ограбивши его сожгли, и теперь только показываютъ то мѣсто на которомъ зданіе стояло. Этотъ замокъ уже представлялъ развалины во времена Владислава Локетка, когда онъ, въ разрушенныхъ стѣнахъ его, въ вертепахъ и пещерахъ этихъ скалъ, скрывавшись отъ Вацлава Чешскаго, искалъ жалкаго убѣжища (1292 г.). Въ память этого скитальчества, достойный сынъ его, Казиміръ Великій, велѣлъ вновь выстроить этотъ замокъ;

głęboką, któréj otworu jednakże widziéć dobrze niepodobna, ponieważ brzegi jéj są zaokrąglone i niezmiernie stoczyste. — W skale naprzeciw zamku widać otwór nakształt pieca piekarskiego, znacznie nad poziom strumienia wyniesiony, ręką ludzką wykuty, którym woda niegdyś Prądnika na dół spadała, kiedy tama skałę otworu i skałę zamku łączyła. Woda zatrzymana w znacznéj przestrzeni pomiędzy skałami, oblewała część północną zamku i tém bardziéj czyniła go niedostępnym. Niedawno jeszcze widać było szczątki mostu drewnianego, zawieszonego nad suchym parowem. Most ten był wnijściem na górę zamkową, dziś jednakże już i śladów jego znaleźć nie można. Miejsca te, obejmujące tyle piękności przyrody i wspomnień sprawiedliwie nazwano Szwajcarją polską.

Wojc. Szymanowski.

Z POWIEŚCI KIRGIZ.

3. Pożar stepów.

Wnet, na trzech punktach, stal iskry ciska... Iskry w garść suchéj trawy ujęte, podmuchem wiatru silnie rozdęte, trzy, śród przestrzeni tworzą ogniska, co tak pełgają promieńmi mdłemi, jakby trzy gwiazdy legły na ziemi. Ogień się rzuca na zeschłe zioła, wiatr go rozdyma, miota, roztrąca... i już się palą trzy wielkie koła, jak gdyby z niebios spadły trzy słońca. Z tych kół ognistych, przez podmuch świeży, żar się wylewa w jasnych potokach; a każdy potok w step czarny bieży: w liniach, zygzakach, wężach, przeskokach. Już wichrem gnane w przestwór daleki z trzaskiem i z sykiem płyną trzy

въ немъ онъ любилъ проживать иногда, и назвалъ его сперва Отцемъ у скалы, а потомъ Ойцовымъ.

Въ предѣлахъ зданія, кругомъ опоясаннаго стѣною, видны остатки разныхъ построекъ; по срединѣ же, глубоко просверленный въ скалѣ обширный колодезь, отверстія котораго нельзя хорошо видѣть, потому что берега его округлены и чрезвычайно покаты. Въ скалѣ противъ замка видно отверстіе, значительно возвышенное надъ уровнемъ источника, просверленное, въ видѣ пекарской печи, человѣческою рукою; чрезъ него вода Продника, при соединеніи скалы отверстія со скалою замка, нѣкогда нисподала внизъ. Вода, на значительномъ пространствѣ задерживаемая между скалами, омывала сѣверную часть замка и этимъ дѣлала его еще болѣе недоступнымъ. Еще недавно были видны слѣды деревяннаго моста висѣвшаго надъ сухимъ оврагомъ. Чрезъ этотъ мостъ былъ входъ на замковую гору, но однакожъ теперь уже нельзя найти и слѣдовъ его. Эти мѣстности, обнимающія столько прелестей природы и воспоминаній, справедливо названы польскою-Швейцаріею.

Перев. Н. Балясный.

ИЗЪ ПОВѢСТИ КИРГИЗЪ.

3. Пожаръ степей.

Вдругъ, съ трехъ сторонъ, изъ стали посыпались искры... Онѣ падаютъ на сухую траву и, раздуваемыя сильнымъ вѣтромъ, зажигаютъ среди пустыни три огня, которые бросаютъ отъ себя мерцающій свѣтъ, какъ будто три звѣзды, упавшія на землю. Пламень обхватываетъ сухія растенія, а вѣтеръ его раздуваетъ, взрываетъ, разбрасываетъ .... И вотъ уже зажглись три большие круга, какъ будто съ неба упали три солнца. Изъ этихъ огненныхъ круговъ при сильнѣйшемъ вѣяніи вѣтра, яркими потоками разливается пламя; каждый потокъ стремится по мрачной степи, то въ прямыхъ линіяхъ, то извилинами, то змѣйками, то

rzeki, płyną... wzbierają falę płomieni; niebo się krwawą łuną czerwieni.

Ogień, z wściekłością ciągle rosnącą, coraz się szerszém korytém leje; bucha... iskrami sypie ... szaleje... I już trzy rzeki z boków się łączą, i straszny pożar, w lewo i w prawo, płomienną, długą, toczy się lawą. Zbudzony światłem z pobliskich krzaków, by dzień powitać, leci rój ptaków... Leci ... na skrzydłach waży się—śpiewa... I milknie — w paszczy otchłani wrzącéj ... Paszcza wciąż zieje — a krzaki, drzewa, gdy je obejmie oddech palący, stawają w ogniu i, jak gwiazdami, chwilę złotemi trzęsą liściami... Przeszło ... i drzewa w popiół się sypią... A jako falę wzburzone kipią; Tak huczące leci powódz płomieni, niebo się coraz krwawiéj czerwieni.

„Ha!... — krzyknął jeździec — to stepy płoną!"... I nim od ogni oczy odwrócił, zmienił kierunek i w bok się rzucił. Wiatr świszcze.... coraz gęstszemi step się kłębami dymu ocienia, a dym, jak goniec, gdzie dotknie ziemi rozwija czarny sztandar zniszczenia.

Zieliński.

Z POWIEŚCI PAN TADEUSZ.

4. Polowanie.

Tadeusz się dowiedział, że niemało czasu
Już przeszło, jak ogary wpadły w otchłań lasu.

Cicho;—próżno myśliwi natężają ucha,
Próżno, jak najciekawszéj mowy każdy słucha
Milczenia, długo w miejscu nieruchomy czeka:
Tylko muzyka puszczy gra do nich zdaleka.

въ перескокахъ. Уже съ трескомъ и шумомъ текутъ три рѣки, гонимыя вихремъ въ далекое пространство, текутъ и разливаютъ огненныя волны; небо покрывается багровымъ заревомъ.

Пламень, съ безпрестанно-возрастающею яростію, разливается широкимъ русломъ, вспыхиваетъ.. сыплетъ искры.. свирѣпствуетъ. И уже соединяются между собою три рѣки; и ужасный пожаръ, съ-лѣва и съ-права, разливается огненною, длинною лавою. Изъ ближнихъ кустарниковъ вылетаютъ птицы, пробужденныя свѣтомъ, чтобы привѣтствовать день, летятъ... качаются на крыльяхъ... поютъ... и смолкаютъ въ зіяющемъ, клокочущемъ пламени ... Пламень безпрерывно увеличивается; кустарники и деревья вспыхиваютъ, объятые палящимъ дыханіемъ, мгновенно стряхивая съ себя золотые листья, какъ звѣзды.... Пламень прошелъ, — деревья разсыпаются въ пепелъ. Съ шумомъ стремится потокъ пламени, подобно кипящимъ волнамъ; небо болѣе и болѣе покрывается багровымъ заревомъ ...

Га!... вскрикнулъ всадникъ,—это горятъ степи!!... И еще не отводя отъ огня взора, онъ поворотилъ коня и бросился въ-сторону.—Вѣтеръ свиститъ ... Степь болѣе и болѣе покрывается густыми клубами дыму, а дымъ, какъ гонецъ, гдѣ только прикоснется къ землѣ, распускаетъ черное знамя истребленія.

ИЗЪ ПОЭМЫ ПАНЪ ТАДЕУШЪ.

4. Охота.

Тадеушъ, прискакавъ, узналъ, что ужъ давно
Охоту начинать ловцами рѣшено.

Все тихо. Напряглось внимательное ухо
Охотника: стоятъ и слушаютъ—все глухо!
Лишь музыка лѣсовъ играетъ иногда.
Вотъ гончихъ брошена завзятая орда,

Psy nurtują po puszczy jak pod morzem nurki,
A strzelcy, obróciwszy do lasu dwórurki,
Patrzą Wojskiego; ukląkł, ziemię uchem pyta:
Jako w twarzy lekarza wzrok przyjaciół czyta
Wyrok życia lub zgonu miłéj im osoby,
Tak strzelcy, ufni w sztuki Wojskiego sposoby,
Topili w nim spójrzenia nadziei i trwogi.
„Jest! jest!“ wyrzekł półgłosem, zerwał się na nogi.
On słyszał! oni jeszcze słuchali — nareszcie,
Słyszą, jeden pies wrzasnął, potém dwa, dwadzieście,
Wszystkie razem ogary rozpierzchnioną zgrają
Doławiają się, wrzeszczą, wpadli na trop, grają,
Ujadają: już nie jest to powolne granie
Psów goniących zająca, lisa albo łanie;
Lecz wciąż, wrzask krótki, częsty, ucinany, zjadły;
To nie na ślad daleki ogary napadły,
Na oko gonią — nagle ustał krzyk pogoni,
Doszli zwierza; wrzask znowu, skowyt; zwierz się broni
I zapewne kaleczy; śród ogarów grania
Słychać coraz to częściéj jęk psiego konania.

Strzelcy stali, i każdy ze strzelbą gotową
Wygiął się jak łuk naprzód wściśnioną w las głową;
Nie mogą dłużéj czekać! już ze stanowiska
Jeden za drugim zmyka i w puszczę się wciska,
Chcą pierwsi spotkać zwierza: choć Wojski ostrzegał,
Choć Wojski stanowiska na koniu obiegał,
Krzycząc, że czy kto prostym chłopem czy paniczem,
Jeżeli z miejsca zejdzie, dostanie w grzbiet smyczem.
Nie było rady! wszyscy pomimo zakazu
W las pobiegli; trzy strzelby huknęły od razu,
Potém wciąż kanonada, aż głośniéj nad strzały
Ryknął niedźwiedź i echem napełnił las cały.
Ryk okropny! boleści, wściekłości, rozpaczy;

Пошли себѣ нырять и шмыгать безъ умолку;
А бодрые стрѣлки, уставя въ лѣсъ двустволку,
Глядятъ на Войскаго; склонился до земли
И гончихъ слушаетъ: вотъ къ звѣрю натекли!
Хотя еще молчатъ, но для него ужъ ясно.
Другіе слушаютъ, припали, все напрасно:
Не слышутъ ничего! Вдругъ отозвался песъ,
Другой, тамъ два еще, тамъ пять отозвалось,
Вотъ довалились всѣ, вотъ звѣря узираютъ—
И громко залились, какъ музыка играютъ,
Перекликаются . . . вотъ стихли всѣ на мигъ;
Потомъ отрывистый ударилъ въ уши крикъ:
Насѣли! Рявкнулъ звѣрь, обороняться началъ
И когти острые на гончихъ обозначилъ . . .

Стрѣлки безмолвные недвижимо стоятъ,
Подавшись напередъ и въ лѣсъ вперяя взглядъ:
Не выдержали вдругъ, и бросились въ дубраву,
Чтобъ раньше выстрѣломъ стяжать и честь и славу;
Хоть Войскій передъ тѣмъ ихъ всѣхъ остерегалъ,
Молилъ, упрашивалъ, а послѣ обѣщалъ
Тому, кто двинется, смычокъ надѣть на шею,
Ясновельможному, равно какъ и лакею.
Напрасны всѣ мольбы, угрозы и смычки:
Широко по лѣсу разсыпались стрѣлки,
Три выстрѣла гремятъ, потомъ—огонь батальный.
Затѣмъ медвѣдя рыкъ и чей-то визгъ печальный . . .
Спѣшитъ на выстрѣлы охотниковъ гурьба.

Za nim wrzask psów, krzyk strzelców, trąby dojeżdżaczy
Grzmiały ze środka puszczy; strzelcy, ci w las śpieszą,
Tamci kurki odwodzą, a wszyscy się cieszą;
Jeden Wojski w żałości, krzyczy, że chybiono.
Strzelcy i obławnicy poszli jedną stroną
Na przełaj zwierza, między ostępem i puszczą;
A niedźwiedź, odstraszony psów i ludzi tłuszczą,
Zwrócił się nazad w miejsca mniéj pilnie strzeżone
Ku polom, skąd już zeszły strzelcy rozstawione,
Gdzie tylko pozostali z mnogich łowczych szyków
Wojski, Tadeusz, Hrabia, z kilką obławników.

Adam Mickiewicz (1798—1855).

---

5. KOTKA I SUCZKA.

Kotka suczkę przestrzegała,
By kiełbaski nie ruszała:
A suczka jéj odpowiada:
Przykład lepszy, niżli rada.

Stan. Jachowicz.

6. KOMAR I MUCHA.

Mamy latać, latajmyż nie górnie, nie nisko.
Komar muchy tonącéj mając widowisko,
Że nie wyżéj leciała, nad nią się użalił:
Gdy to mówił, wpadł w świécę i w ogniu się spalił.

Ign. Krasicki (1734—1801).

ОТД. III. ОБРАЗЦЫ ДѢЛОВАГО СЛОГА.

Объ устройствѣ сельскихъ гминъ.

Въ гминахъ и сельскихъ обществахъ, завѣдываніе общественными дѣлами поручается *общественнымъ сходамъ* и лицамъ, отъ сихъ сходовъ избраннымъ (ст. 6).

Лай псовъ, медвѣдя ревъ, трескучая труба —
Все перепуталось; всѣ думали: ловитвѣ
Конецъ, и ужъ успѣхъ предсказывали битвѣ,
Лишь Войскій говорилъ, что сбилися . . . и вотъ
Звѣрь точно повалилъ отъ ловчихъ на-уходъ,
Взялъ въ сторону, собакъ отбросивши по-свойски,
Полѣзъ, гдѣ графъ стоялъ съ Тадеушомъ и Войскій.

Пер. Н. Берга.

---

5. КОТИКЪ И ЩЕНОКЪ.

Щенку котикъ все твердилъ,
Чтобъ колбасы разлюбилъ;
Щенокъ котику въ отвѣтъ:
Примѣръ лучше, чѣмъ совѣтъ.

Перев. Н. Балясный.

6. КОМАРЪ И МУХА.

Ужъ летать, такъ летать не высоко, не низко,
Комаръ мухѣ сосѣдушкѣ близкой
Все звенѣлъ! Но покончивъ совѣтъ,
Очутился въ огнѣ, не замѣтивши свѣтъ.

Перев. Н. Балясный.

ROZD. III. WZORY STYLU URZĘDOWEGO.

1. O urządzeniu gmin wiejskich.

W gminach i gromadach wioskowych, administracya interessów gminnych i gromadzkich, powierza się zebraniom gminnym i gromadzkim oraz osobom przez takowe zebranie wybranym (art. 6).

Къ участію въ сходахъ не допускаются: во 1-хъ, лица, состоящія подъ слѣдствіемъ или судомъ по преступленіямъ или проступкамъ, влекущимъ за собою потерю всѣхъ особенныхъ правъ и преимуществъ, обвиняемому присвоенныхъ, и во 2-хъ, лица, отданныя, по рѣшеніямъ судебнымъ, подъ надзоръ полиціи (ст. 7).

Лица, неимѣющія положительнаго по закону права участвовать въ дѣлахъ схода, не могутъ принимать участія въ его совѣщаніяхъ, ни даже являться на сходъ. За нарушеніе сего правила они предаются суду (ст. 8).

Гминное управленіе составляютъ:

а) гминный сходъ;

б) гминный войтъ, по одному въ каждой гминѣ;

в) солтысы, и

г) гминный судъ и лавники.

Сверхъ того, гмины могутъ имѣть, буде найдутъ нужнымъ, особыхъ гминныхъ писарей, сборщиковъ податей, смотрителей училищъ и больницъ, лѣсныхъ и полевыхъ сторожей и другихъ лицъ для хозяйственныхъ должностей (ст. 11).

Первое мѣсто на гминныхъ сходахъ и охраненіе на нихъ должнаго порядка, принадлежитъ гминному войту. Но когда происходятъ выборы въ должность гминнаго войта, или же повѣряются отчеты его въ денежныхъ суммахъ, тогда первое мѣсто на гминномъ сходѣ предоставляется одному изъ сельскихъ солтысовъ по взаимному между ними соглашенію, а въ случаѣ несогласія — старшему изъ нихъ по лѣтамъ (ст. 15).

Гминный войтъ отвѣчаетъ за охраненіе общаго порядка и спокойствія въ гминѣ. Гминному войту подчиняются солтысы (ст. 22).

Вѣдомству гминнаго войта подлежатъ всѣ безъ исключенія лица, проживающія какъ въ деревняхъ и колоніяхъ той гмины, такъ и въ фольваркахъ, мызахъ и всѣхъ безъ изъятія обывательскихъ домахъ, къ гминѣ принадлежащихъ (ст. 23).

Солтысъ есть помощникъ гминнаго войта; онъ исполняетъ безпрекословно всѣ законныя его предписанія и порученія, и сверхъ сего, не ожидая приказаній войта, оказываетъ ему долж-

Od udziału w Zebraniach wyłączają się: 1) zostający pod śledztwem lub pod sądem za przestępstwa lub wykroczenia, pociągające za sobą utratę wszelkich szczególnych praw i przywilejów obwinionemu służących, i 2) osoby oddane za wyrokiem sądowym pod dozór policyi (art. 7).

Osobom nie mającym z mocy przepisów wyraźnego prawa uczestniczenia w czynnościach Zebrania, nie tylko należeć do jego obrad, ale nawet być na nich obecnemi zebrania się. Za naruszenie tego zakazu pod sąd oddani zostaną (art. 8).

Administracyą gminy składają:

a) zebranie gminy;
b) wójt gminy, jeden na gminę;
c) sołtysi, i
d) sąd gminy z ławnikami.

Oprócz tego, w razie uznanej potrzeby, gminy mogą mieć osobnych pisarzy gminnych, poborców podatków, inspektorów szkółek i szpitali, gajowych, stróżów pól gminnych i innych ekonomicznych oficyalistów (art. 11).

Pierwszeństwo na Zebraniach gminnych i utrzymanie na nich należytego porządku do Wójta gminy należy. Atoli w czasie wyborów na Wójta gminy, lub wrazie roztrząsania rachunków Wójta gminy z powierzonych mu funduszów, ustępuje on pierwszeństwo w Zebraniu jednemu z sołtysów, na którego między nimi nastąpi zgoda, lub w razie przeciwnym, najstarszemu z nich wiekiem (art. 15).

Wójt gminy odpowiada za utrzymanie porządku i spokojności w gminie. Sołtysi są podwładnemi Wójta gminy (art. 22).

Władza Wójta rozciąga się na wszystkie w ogóle w obrębie gminy przebywające osoby po wsiach, kolonijach i folwarkach, dworach dziedziców i wszelkich innych bez wyłączenia domach obywatelskich, w gminie położonych (art. 23).

Sołtys jest pomocnikiem Wójta gminy; on wykonywa bezwarunkowo wszelkie jego legalne rozkazy i zlecenia, a nawet nie czekając

ное содѣйствіе по всѣмъ дѣламъ, какъ полицейскимъ, такъ и общественнымъ, гминному войту ввѣреннымъ (ст. 30).

Власть солтыса, какъ помощника гминнаго войта, простирается на всѣхъ жителей гмины; въ особенности же, простирается она на жителей той деревни или колоніи, которою онъ избранъ. Ослушаніе или сопротивленіе законнымъ распоряженіямъ солтыса подвергаетъ виновныхъ наказанію наравнѣ съ неповиновеніемъ гминному войту (ст. 32).

Независимо отъ обязанностей своихъ по званію помощника гминнаго войта, солтысъ обязанъ еще, въ особенности по дѣламъ общественнымъ того сельскаго общества, коимъ онъ избранъ:

а) созывать и распускать сельскій сходъ и охранять должный на ономъ порядокъ;

б) предлагать на разсмотрѣніе схода дѣла, касающіяся нуждъ и пользъ сельскаго общества;

в) приводить въ исполненіе приговоры сельскаго схода (ст. 33).

Гминный судъ состоитъ изъ гминнаго войта и лавниковъ (ст. 38).

Лавники избираются гминнымъ сходомъ, въ числѣ отъ двухъ до трехъ на каждую гмину, смотря по ея обширности. Сколько именно лавниковъ должно быть избрано для каждой гмины, опредѣляется Уѣзднымъ Начальникомъ (ст. 39).

Приговоры гминнаго суда по проступкамъ, подлежащимъ его разсмотрѣнію, считаются окончательными (ст. 54).

Гминный судъ собирается, по крайней мѣрѣ, одинъ разъ въ недѣлю, въ опредѣленное для сего время. О дняхъ и часахъ засѣданія гминнаго суда должно быть заранѣе оповѣщено всѣмъ жителямъ гмины (ст. 55).

Независимо отъ дней, заранѣе опредѣленныхъ, гминный войтъ можетъ, въ случаѣ безотлагательной необходимости, созвать судъ и во всякое иное время (ст. 56).

Солтысъ избирается на сельскомъ сходѣ своего сельскаго общества, изъ числа принадлежащихъ къ оному крестьянъ (ст. 68).

jego rozkazów, przychodzi mu w pomoc we wszelkich czynnościach policyjnych i innych na Wójta gminy włożonych (art. 30).

Władza Sołtysa, jako pomocnika Wójta gminy, rozciąga się na wszystkich mieszkańców gminy; w szczególności zaś na mieszkańców téj wioski lub kolonii, która go obrała. Nieposłuszeństwo i opór Sołtysowi pociąga tę sama karę za sobą, jakiéj ulegają nieposłuszni i opierający się Wójtowi gminy (art. 32).

Niezależnie od obowiązków spadających na Sołtysa, jako na pomocnika Wójta gminy, tenże jest jeszcze w obowiązku załatwiać następujące czynności, dotyczące spraw téj gromady wioskowéj, która go obrała:

a) zwoływać i zamykać zebranie gromady i utrzymywać w niém należyty porządek;

b) wnosić pod rozpoznanie Zebrania gromady, przedmioty potrzeb i dobra gromady dotyczące;

c) wykonywać uchwały tegoż Zebrania gromady (art. 33).

Sąd gminy składają Wójt i Ławnicy (art. 38).

Ławników wybiera Zebranie gminy w liczbie 2-ch do 3-ch na każdą gminę, stosownie do jéj obszerności. Ilu Ławników każda gmina ma obrać, Naczelnik Powiatu stanowi (art. 39).

Wyroki Sądu gminnego za wykroczenie, w zakresie attrybucyi jego wydane, są ostateczne (art. 54).

Sąd gminny zasiada przynajmniej raz na tydzień w czasie na to oznaczonym. O dniach i godzinach posiedzeń Sądu wszystkim mieszkańcom gminy zawczasu ogłoszoném być ma (art. 55).

Oprócz dni ogłoszonych, Wójt gminy może zwołać Sąd w każdym innym czasie, jeżeli tego nagła zajdzie potrzeba (art. 56).

Sołtysa obiera Zebranie gromady wioskowéj, z pomiędzy składających ją włościan (art. 68).

Служащимъ по выборамъ лицамъ предоставляются слѣдующія льготы:

а) всѣ назначаемыя по выбору должностныя лица, на время ихъ службы, увольняются лично отъ всякихъ натуральныхъ повинностей, которыя за нихъ отбываются всѣми прочими членами гмины;

б) гминные войты, лавники и солтысы освобождаются, на время службы, отъ рекрутской повинности;

в) сверхъ сего, въ тѣхъ случаяхъ, когда гминный войтъ исправно отправлялъ свою должность два трехлѣтія, льгота отъ рекрутской повинности распространяется, по его выбору, на одного изъ его сыновей, родственниковъ или воспитанниковъ (ст. 84).

Сельское общественное управленіе составляютъ:

а) сельскій сходъ, и

б) солтысъ (ст. 99).

Сельскій сходъ составляется изо всѣхъ совершеннолѣтнихъ крестьянъ-домохозяевъ, принадлежащихъ къ составу сельскаго общества и живущихъ въ собственныхъ своихъ домахъ. Крестьянки, владѣющія усадебными участками и самостоятельно управляющія хозяйствомъ, могутъ, буде пожелаютъ, участвовать въ сельскихъ сходахъ, наравнѣ съ прочими домохозяевами (ст. 100).

Сельскій сходъ созывается, смотря по надобности, солтысомъ, или гминнымъ войтомъ преимущественно въ дни воскресные или праздничные (ст. 103).

Изъ Дневника Законовъ, т. 62, 1864 г.

---

2. ИЗЪ ПОЛОЖЕНІЯ О ЗЕМСКОЙ СТРАЖѢ.

Для мѣстнаго надзора и охраненія порядка и общей безопасности, и для непосредственнаго исполненія полицейскихъ распоряженій, учреждаются, въ городахъ и уѣздахъ, особыя полицейскія команды, подъ названіемъ *Земской Стражи* (ст. 1).

Urzędującym z wyrobów następujące nadają się swobody:

a) wszystkie z wyborów urzędujące osoby, podczas ich służby, oswobadzają się osobiście od odbywania wszelkich powinności w naturze, które za nich wszyscy inni członkowie gminy odbywać mają;

b) Wójci gmin, Ławnicy i Sołtysi oswobadzają się na czas służby od zaciągu do wojska;

c) prócz tego, każdy Wójt gminy, który odbędzie należycie dwie trzyletnie koleje swojego urzędowania, korzystać może z dobrodziejstwa oswobodzenia od zaciągu wojskowego, według jego wyboru, jédnego z synów swoich, krewnych lub wychowańców (art. 84).

Administracyę gromady wioskowéj składają:

a) Zebranie gromady, i

b) Sołtys (art. 99).

Zebranie gromady składają wszyscy pełnoletni włościanie-gospodarze do składu gromady wioskowéj należący, i w własnych swoich domostwach zamieszkali. Włościanki, w posiadaniu osad będące i prowadzące gospodarstwo na własną rękę, mogą, jeśli zechcą, uczestniczyć w Zebraniach gromady wioskowéj, na równi z innymi gospodarzami (art. 100).

Zebranie gromady wioskowéj, stosownie do potrzeby, Sołtys lub Wójt gminy zwołuje, zazwyczaj w niedzielę lub dnie świąteczne (art. 103).

Z Dziennika Praw, t. 62, 1864 r.

---

2. Z USTAWY O STRAŻY ZIEMSKIEJ.

Dla miejscowego nadzoru, oraz utrzymania porządku i bezpieczeństwa publicznego, tudzież dla bezpośredniego wykonywania rozporządzeń policyjnych, ustanawiają się w miastach i powiatach oddzielne komendy policyjne, pod nazwą Straży Ziemskiéj (art. 1).

Земская Стража каждой губерніи подчиняется Губернатору, который дѣйствуетъ на правахъ начальника мѣстныхъ войскъ, по вопросамъ объ опредѣленіи и увольненіи чиновъ сей Стражи, о производствѣ ихъ въ чины, утвержденіи въ должностяхъ, переводахъ изъ одной уѣздной команды въ другую, а равно о дисциплинарныхъ взысканіяхъ и преданіи суду (ст. 4).

Нижніе чины Земской Стражи опредѣляются на службу Губернаторами, по представленіямъ Начальниковъ Земской Стражи, изъ безсрочно-отпускныхъ или отставныхъ, изъявившихъ желаніе поступить въ эту должность; при семъ отставные сохраняютъ получаемый ими пенсіонъ. Въ случаѣ приведенія арміи въ военное положеніе, безсрочно-отпускные, поступившіе въ команды Земской Стражи, не требуются на службу къ своимъ частямъ (ст. 12).

Нижніе чины Земской Стражи въ уѣздѣ размѣщаются преимущественно по мѣстечкамъ, и въ случаѣ нужды, въ тѣхъ селеніяхъ, гдѣ находятся гминныя управленія. Впрочемъ, для исполненія своихъ полицейскихъ обязанностей, они должны по возможности часто обходить ввѣренные имъ участки и посѣщать всѣ тѣ мѣста, гдѣ ихъ присутствіе можетъ оказаться нужнымъ, въ особенности такія, въ которыхъ происходитъ большое стеченіе народа, какъ-то торги, базары, ярмарки и т. п. (ст. 19).

Чины Земской Стражи, ни лично, ни по служебной своей дѣятельности, не состоятъ ни въ какой подчиненности къ бургомистрамъ и войтамъ гминъ, но должны однакоже во всякое время исполнять законныя требованія тѣхъ и другихъ, оказывая имъ должное содѣйствіе по предметамъ исполнительной полиціи (ст. 20).

Обязанности по части исполнительной полиціи, которыя до сего времени исполнялись бургомистрами, возлагаются непосредственно на старшихъ стражниковъ, имѣющихъ пребываніе въ городахъ или мѣстечкахъ, но при семъ имъ строго воспрещается вмѣшательство въ хозяйственныя и административныя дѣла городовъ и мѣстечекъ, какъ остающіяся въ завѣдываніи бургомистровъ (ст. 21).

Оказывая всевозможное содѣйствіе распоряженіямъ войтовъ

Straż Ziemska każdéj gubernii podległą jest Gubernatorowi, który działa na prawach Naczelnika wojsk miejscowych, pod względem mianowania i uwalniania osób wchodzących do składu téjże Straży, posuwania ich w rangach, zatwierdzania na urzędach, tranzlokowania z jednéj komendy powiatowéj do drugiéj, tudzież wymierzania kar dyscyplinarnych i oddawania pod sąd (art. 4).

Na niższe stopnie Straży Ziemskiéj mianują Gubernatorowie, na przedstawienia Naczelników Straży Ziemskiéj, z liczby nieograniczenie urlopowanych, lub dymissyonowanych, którzy oświadczą chęć przyjęcia tych obowiązków; dymissyonowani zachowują przytém pobierane pensye. W razie postawienia armii na stopie wojennéj, nieograniczenie urlopowani, którzy weszli do komend Straży Ziemskiéj, nie będą powoływani do służby w dawniejszych ich oddziałach (art. 12).

Straż Ziemska powiatowa rozlokowana będzie głównie po miasteczkach, a w razie potrzeby i po wsiach, w których się znajdują urzędy gminne. W celu wszakże wykonywania swych obowiązków policyjnych, obowiązaną jest w miarę możności często obchodzić powierzone jéj ucząstki i zwiedzać te wszystkie miejsca, w których obecność jéj może się okazać potrzebną, mianowicie téż takie, w których się gromadzi znaczna liczba ludności, jako to: targi, jarmarki i t. p. (art. 19).

Straż Ziemska, ani pod względem osobistym, ani pod względem działalności służbowéj, nie zostaje w żadnéj zależności od Burmistrzów i Wójtów gmin; obowiązaną jest wszakże w każdym razie spełniać prawne żądania jak jednych tak i drugich, i udzielać im należną pomoc w przedmiotach policyi wykonawczéj dotyczących (art. 20).

Obowiązki policyi wykonawczej, spełniane dotąd przez Burmistrzów, wkładają się bezpośrednio na Strażników Starszych, znajdujących się w miastach lub miasteczkach; wszakże, surowo im się zabrania mięszanie się do interesów ekonomicznych i administracyjnych miast i miasteczek, jako należących do attrybucyj Burmistrzów (art. 21).

Niosąc wszelkie możebne współdziałanie do wykonania rozpo-

гминъ и, въ необходимыхъ случаяхъ, подавая имъ помощь, чины Земской Стражи, ни въ какомъ случаѣ не имѣютъ права принимать участіе въ общественныхъ и хозяйственныхъ дѣлахъ сельскихъ гминъ и обществъ и ни подъ какимъ видомъ не должны вмѣшиваться въ дѣйствія гминнаго суда (ст. 22).

Чины Земской Стражи, при исполненіи ими служебныхъ обязанностей, пользуются правами часовыхъ, и всякое нанесенное имъ оскорбленіе и оказанное имъ сопротивленіе подвергаютъ виновныхъ наказаніямъ, опредѣленнымъ за оскорбленіе или сопротивленіе карауламъ и часовымъ (ст. 23).

Изъ Дневника Законовъ, т. 66, 1866 г.

Отд. IV. Формы донесеній низшихъ властей къ Уѣзднымъ Начальникамъ.

1. О Происшествіяхъ.

1. *О пожарахъ.*

(Необходимыя условія донесеній: обстоятельность, краткость и ясность излагаемаго происшествія, или предмета).

Обыкновенно начало донесеній бываетъ такое: Честь имѣю донести Вашему Высокоблагородію, что ... *(слѣдуетъ изложеніе происшествія).*

Въ городѣ N, у обывателя N, по неизвѣстной причинѣ, произошелъ пожаръ, который былъ вскорѣ потушенъ прибывшею пожарною командою; при чемъ разобрано часть стѣны и потолка. Домъ былъ застрахованъ. Убытка понесено на N руб. сер.

Въ деревнѣ N, гмины N, въ домѣ обывателя N загорѣлась балка, прилегавшая къ дымовой трубѣ; но огонь былъ тотчасъ утушенъ жильцами дома. Убытка понесено на N руб. с.

Въ колоніи N, гмины N, у крестьянина N, отъ неосторожнаго обращенія съ огнемъ, сгорѣлъ домъ. Убытка...

Въ фольваркѣ N, гм. N, у крестьянина N произошелъ пожаръ отъ котораго повреждены: дверь, окна и потолокъ дома.

rządzeń Wójtów gmin, i udzielając im w przypadkach koniecznéj potrzeby pomoc, Straż Ziemska w żadnym razie nie ma prawa przyjmować udziału w ogólnych i ekonomicznych interesach gmin i gromad wiejskich i pod żadnym pozorem wtrącać się nie powinna do czynności sądów gminnych (art. 22).

Straż Ziemska, przy wykonywaniu obowiązków służby, używać będzie praw szyldwachów, i wyrządzenie jéj jakiéjkolwiek krzywdy, lub stawienie oporu, ściągnie na winnych kary, za obelgi lub opór wartom i szyldwachom postanowione (art. 23).

Z Dziennika Praw, t. 66, 1866.

Rozd. IV. Formy doniesień władz niższych do Naczelników Powiatowych.

1. *O wypadkach.*

1. *O Pożarach.*

(Konieczne warunki doniesień: stosowność, związłość i jasność w przedstawieniu wypadku, albo przedmiotu).

Zwykle początek doniesienia jest następujący: Mam honor donieść Jaśnie Wielmożnemu Naczelnikowi Powiatu, że ... *(następuje przedstawienie wypadku).*

W mieście N, u obywatela N, z niewiadoméj dotąd przyczyny wynikł pożar, który przez przybyłą straż ogniową wkrótce ugaszonym został; przyczém część ściany i sufitu rozebrano. Dom był zabezpieczony. Straty poniesiono na rs. N.

We wsi N, gminie N, w domu obywatela N zapaliła się przylegająca do komina belka; lecz ogień natychmiast przez mieszkańców domu ugaszonym został. Straty poniesiono na rs. N.

W kolonii N, gminie N u włościanina N, w skutek nieostrożnego obejścia się z ogniem, spalił się dom. Straty...

W folwarku N, gminie N, u włościanina N wynikł pożar, przy którym drzwi, okna i sufit uległy uszkodzeniu. Właściciel podaje

Домовладѣлецъ считаетъ убытку до N руб. Пожаръ произошелъ отъ поджога.

2. *О нечаянныхъ смертныхъ случаяхъ.*

Въ дер. N, гм. N, вечеромъ, во время грозы, найденъ, убитый громовымъ ударомъ, житель дер. N—N, а въ нѣсколькихъ отъ него шагахъ служанка N, въ нервическихъ судорогахъ.

Въ дер. N, гм. N, работавшій при окраскѣ дома, крестьянинъ N по неосторожности упалъ съ подмостковъ на мостовую и такъ сильно ушибся, что вскорѣ умеръ.

Въ дер. N, гм. N, поденщикъ N нанесъ своей женѣ N сильные побои, отъ которыхъ она, по отправленіи ея въ больницу, черезъ нѣсколько часовъ умерла. N арестованъ. Независимо отъ производящагося полицейскаго дознанія, объ этомъ происшествіи сообщено суду.

Въ дер. N, гм. N, служанка N, N лѣтъ отъ роду, найдена въ кухнѣ мертвою. По мнѣнію доктора, ея смерть послѣдовала отъ угара.

Въ дер. N, гм. N, купавшійся въ прудѣ работникъ N, N лѣтъ отъ роду, утонулъ. Тѣло его отыскано.

Крестьянинъ N купаясь въ рѣкѣ N, утонулъ. Тѣло его еще не отыскано, но розыскъ производится.

Въ дер. N, гмины N, крестьянка N преждевременно родила двойней: мальчика и дѣвочку, которые черезъ два часа умерли; родильница въ опасности.

Въ дер. N, крестьянинъ N, прибывши къ зятю своему N, скоропостижно умеръ; причина его смерти неизвѣстна; объ этомъ для разслѣдованія сообщено суду.

Въ дер. N, гм. N, проживающій въ домѣ N крестьянинъ N скоропостижно умеръ отъ апоплексическаго удара.

3. *О найденныхъ мертвыхъ тѣлахъ, самоубійствахъ, воровствахъ, и проч.*

Въ дер. N, гм. N, солтысомъ деревни поднятъ трупъ неизвѣстной мертвой женщины, повидимому изъ рабочаго класса, и-

straty około rs. N. Pożar wynikł skutkiem podpalenia.

2. *O nadzwyczajnych wypadkach.*

We wsi N gminie N, wieczorem, podczas burzy, znaleziony został zabity uderzeniem piorunu, mieszkaniec wsi N, a w odległości kilku kroków od niego, służąca N w konwulsyjach.

We wsi N gminie N pracujący około odnawiania domu N, przez nieostrożność spadłszy z rusztowania na bruk, tak silnie się potłukł, iż wkrótce umarł.

We wsi N gminie N wyrobnik N, tak silnie pobił swoją żonę N, że ta będąc odwiezioną do szpitala, w kilka godzin zmarła. N został aresztowany. Niezależnie od prowadzonego ze strony policyi dochodzenia o powyższym wypadku sąd zawiadomiono.

We wsi N gminie N służąca N lat N wieku licząca, znalezioną została w kuchni bez życia. Podług opinii lekarskiéj, śmierć jéj nastąpiła w skutek zagorzenia.

We wsi N gminie N robotnik N lat N wieku liczący, kąpiąc się w stawie, utonął. Ciało jego wynaleziono.

Włościanin N kąpiąc się w rzece N utonął. Ciało jego jeszcze nie znalezione, lecz poszukiwanie prowadzi się.

We wsi N gminie N włościanka N urodziła przedwcześnie dwoje dzieci: chłopczyka i dziewczynkę, które w przeciągu dwóch godzin umarły; położnica znajduje się w niebezpiecznym stanie.

We wsi N włościanin N przybywszy do swojego zięcia N, nagle zmarł. Przyczyna śmierci jego niewiadoma; o czem w celu wyprowadzenia śledztwa sąd zawiadomiono.

Zamieszkały we wsi N gminie N w domu N włościanin N zmarł nagle, w skutek ataku apoplektycznego.

3. *O znalezionych trupach, samobójstwach, kradzieżach i t. p.*

We wsi N gminie N dostrzeżone zostało przez sołtysa wsi ciało zmarłéj, niewiadoméj dotąd z nazwiska, kobiety, jak się zdaje z klas-

мѣющей около N лѣтъ. Объ этомъ для разслѣдованія сообщено подлежащему суду, и земскимъ стражникомъ производится дознаніе.

Въ дер. N найдено подкинутое, неизвѣстно кѣмъ, мертвое тѣло младенца мужескаго пола. О чемъ для разслѣдованія сообщено подлежащему суду.

Въ дер. N гм. N, обыватель N лѣтъ N застрѣлился. Причина самоубійства еще не обнаружена.

Въ дер. N гм. N, крестьянинъ N повѣсился на ремнѣ, въ сараѣ; но заблаговременно замѣтившими жильцами дома спасенъ; состояніе его здоровья удовлетворительно.

Въ д.N, изъ комнатъ владѣльца дома N, во время его отсутствія, похищены, со взломомъ дверей, разныя драгоцѣнности и наличными деньгами N р., а всего на сумму N р. По произведенному розыску виновные въ этой покражѣ поденщики NN арестованы; похищенное имущество вмѣстѣ съ деньгами отобрано. Слѣдствіе производится въ подлежащемъ судѣ.

4. *Объ особыхъ случаяхъ.*

Въ дер. N, гм. N, крестьянинъ N придавленъ опрокинувшимся при поворотѣ возомъ, при чемъ онъ подвергся перелому правой ноги; больной отправленъ въ мѣстную больницу на излеченіе.

Крестьянинъ дер. N—N по неосторожности наѣхалъ на проходившую работницу N нанеся ей дышломъ ударъ въ спину. Женщина отправлена, по ея желанію, на квартиру; крестьянинъ же арестованъ.

Въ дер. N, гм. N, неизвѣстный еще по прозванію человѣкъ, около N лѣтъ, въ пьяномъ видѣ упалъ на тротуаръ и поранилъ правуюстороны головы.

Въ дер. N гм. N, пильщикъ N получилъ легкій ушибъ въ голову, обвалившимися отъ вѣтра досками.

Въ дер. N гм. N, бѣшеная собака укусила поденщицу N которая отправлена въ больницу; собака же убита.

Состав. Н. Балясный.

sy wyrobniczéj, lat około N mieć mogąca. W celu wyprowadzenia śledztwa, sąd o tym wypadku zawiadomiono, a ze strony ziemskiego strażnika zarządzono dochodzenie.

We wsi N znaleziono podrzucone przez niewiadomego sprawcę ciało nieżywego dziecięcia płci męzkiéj. O czem dla dochodzenia właściwy sąd zawiadomiono.

We wsi N gminie N obywatel N, lat N wieku mający, zastrzelił się. Przyczyna samobójstwa dotąd niewiadoma.

We wsi N gminie N włościanin N powiesił się na rzemieniu w stodole; lecz w porze dostrzeżony przez miejscowych lokatorów został uratowanym; zdrowie jego znajduje się w pożądanym stanie.

We w. N z pokojów właściciela domu N, podczas jego nieobecności przez wyłamanie drzwi skradzione zostały różne kosztowności i gotowizną rs. N, razem na summę rs. N. Z wyprowadzonego poszukiwania winni w dopuszczeniu się téj kradzieży wyrobnicy NN aresztowani, rzeczy i pieniądze skradzione odebrano. Śledztwo prowadzi się w właściwym sądzie.

4. *O wypadkach szczególnych.*

We wsi N gminie N, włościanin N przygnieciony, w skutek przewrócenia się na niego przy zakręcaniu, wozem uległ złamaniu prawéj nogi; chory odesłany do miejscowego szpitala na kuracyę.

Włościanin ze wsi N przez nieostrożność najechał na przechodzącą wyrobnicę N i uderzył ją dyszlem w grzbiet. Kobieta stosownie do żądania odesłaną została do mieszkania, a włościanin aresztowany.

We wsi N gminie N niewiadomy dotąd z nazwiska człowiek, lat około N mieć mogący, w stanie napitym upadł na trotuar i zranił sobie niebezpiecznie głowę z prawéj strony.

We wsi N gminie N tracz, w skutek spadnięcia na niego kilku desek wywróconych wiatrem, otrzymał lekkie skaleczenie w głowę.

We wsi N gminie N pies wściekły pokąsał wyrobnicę N, którą odesłano do szpitala; pies zaś zabity.

---

2. *Объявленія.*

Войтъ гм. N объявляетъ для всеобщаго свѣдѣнія, что N (число, мѣсяцъ и годъ), въ дер. N, въ 11 ч. утра, будутъ производиться въ присутствіи Секвестратора торги на продажу взятыхъ въ д. N разныхъ предметовъ, оцѣненныхъ въ N р. с., для пополненія казенной недоимки въ количествѣ N руб., числящейся на имѣніи N.

Лица желающія участвовать въ торгахъ, приглашаются къ вышеуказанному времени и мѣсту.

Войтъ гм. N вызываетъ наслѣдниковъ N, жителя дер. N, умершаго въ здѣшней гминѣ N (число и мѣсяцъ года), чтобы они, въ продолженіи N мѣсяцей отъ времени замѣщенія этого объявленія, явились въ гминное управленіе для полученія оставшихся по умершемъ N разныхъ вещей, и предъявили бы на нихъ права свои; въ случаѣ же неявки наслѣдниковъ, въ срокъ опредѣленный закономъ, вещи умершаго будутъ проданы съ торговъ.

Войтъ гм. N симъ объявляетъ, что житель дер. N, еврей N, потерялъ выданную ему (число и мѣсяцъ года) за N⁰—N легитимаціонную книжку, и чтобы ею никто не воспользовался, то въ случаѣ отысканія проситъ представить ее въ N.

Розыскивается: бѣжавшій изъ подъ ареста крестьянинъ дер. N—N, обвиненный въ воровствѣ. Примѣты его слѣдующія: лѣтъ N, ростъ малый, волоса бѣлокурые, лицо и носъ продолговатые, глаза сѣрые.

Сост. Н. Балясный.

2. *Obwieszczenia.*

Wójt gm. N podaje do powszechnéj wiadomości, iż w dniu N (data) r. b., odbywać się będzie we wsi N, o godzinie 11 z rana, przed Sekwestratorem licytacia na sprzedaż zajętych w dobrach N różnych przedmiotów, oszacowanych na rs. N, a to na satysfakcyę należności skarbowych rs. N wynoszących.

Każdy zatém, chęć kupna mający, w terminie i miejscu zgłosić się zechce.

Wójt gm. N wzywa sukcessorów N, mieszkańca wsi N, (data i miesiąc) r. N w tutejszéj gminie zmarłego, aby się w ciągu N miesięcy, od daty zamieszczenia tego obwieszczenia, do urzędu tutejszego, w celu odebrania po nim pozostałych różnych przedmiotów, zgłosił z prawem wymaganemi dowodami; w razie zaś niezgłoszenia się spadkobierców, w czasie prawem przepisanym, rzeczy te przez publiczną licytację sprzedane będą.

Wójt gm. N podaje do publicznéj wiadomości, że mieszkaniec wsi N, starozakonny N, zgubił wydaną mu książeczkę legitymacyjną, aby przeto nikt z niéj nie korzystał i w razie dostrzeżenia do N. nadesłał.

Jest poszukiwanym: włościanin ze wsi N, z pod aresztu N zbiegły, o kradzież obwiniony. Rysopis jego jest następujący: lat ma N, wzrostu małego, włosów blond, twarzy i nosa pociągłych, oczów siwych.

Опечатки:

Стр.	стр.	напеч.	чит.
XI	4 св.	первыхъ	вторыхъ
		(въ нѣкоторыхъ экз.)	
28	9 сн.	прежде въ 10-й стр. св.	

Pomyłki:

Str.	w.	wydruk.	powin. być
XI.	3 od g.	pierwszych	drugich
		(w niektórych egzempl.)	
28	9 od d.	przedtem należy przenieść do w. 10 go.	

СОДЕРЖАНІЕ.

Отд. I.

Отд. II.

Отд. III.

Отд. IV.

SPIS PRZEDMIOTÓW.

Rozd. I.

Rozd. II.

Rozd. III.

Rozd. IV.